

I = 167.

~~356~~

⁴
Incompleta.

~~Incompleta no. 27.~~

1489.

~~Moravus~~ Author

Historia de translatione beatorum
simonum trium regum ab Ulrico

Moravus. Vbi in veteribus Legendis
Alberti Magni —

Handwritten marks and scribbles at the top left of the page.

Faint, illegible text or markings in the upper middle section of the page.

Reuerendissimo in xpo p̄ri ac dño dño
florēcio de weuelkouē diuina p̄uidēcia mo
nasteriēsis eccē episcopo dignissimo

Ca. primū

Vm venerādisimoz trium
magoz imo verū triū regū
gloriosissimorū vniuersus
mūdus ab ortu solis vsqz
ad occasū laudibz et mentis iā fit plenus
Sed ortus solis p̄ vt radijs. sic et ipsoz
triū regū scōrū meritis p̄fulget. Nā in ip̄o
solis ortu videlicet i oriente. verū deū et ho
minē eoz muneribz veris et misticis h̄deni
tres reges bt̄i in carne viuentes quesierūt
et adorauerūt. Et p̄miciē gentiū et ex genti
bus p̄miciē virginū: ip̄m ortū solis p̄ fidē
gentiū p̄mitus dedicaucrūt. In quē tñ
ortū solis eius occasus q̄si auroa valde ru
tilans: clarā aurā sequentē p̄signās iam
refulget. Nā ip̄m occasū solis p̄fati tres
reges eorū reliquijs venerandis et signis
carne soluti multiplicat̄ ornaucrūt. et in ip̄
so solis occasu p̄micias suas et fidē gentiū
vtutibus et signis approbauerūt. sed qz i
solis ortu q̄m hūanis egerunt: adhuc q̄
plurā i diuisis libris et locis de ip̄oz meri

tis actib? et gestis sint scripta. q̄ in occasu
solis adhuc forsan fuerunt. et sint icognta
sui visu auditu et relatu in honore dei ac
marie uirginis eius miris glose ac ipoz trū
regū btōz aliq̄ v̄ro iussu sūt scripta: et di
uersis libis in vnū redacta Ca. ij.

Ateria vero istorū trū regū btōrū
ex pphēcia balaam sacerdotis mas
dian pphete gētilis originē traxit. q̄ inter
plurā alia pphētādo sic ait. Oriet̄ stella ex
iacob et exurget bō de isrl̄ et dñabit̄ oim
gentiū put̄ i veteri testamēto pleni? cōtine
tur De isto balaam ē altricatio i oriēte int̄
xp̄ianos et iudeos ¶ Nā iudei i libris suis di
cūt balaam nō pph̄am s̄ anolū fuisse et ar
te magica et dyabolica pphētasse. q̄ ppter
in sc̄pturis anolus et nō pph̄a merito dēt
appellari. vñ libri xp̄ianoz in oppositū dis
cūt et allegāt qd balaam fuit gētilis et fuit
p̄m? pph̄a gētiū ex gentib? et valde glose
de icarnacōe istorū trū regū aduētū pph̄a
uit ¶ Nā si eius pphēcia ex arte magica l̄ dya
bolica fuiss̄ ip̄m diabol? ad maledicēdū is
rahel nō p̄hibuiss̄. s̄ magis fouiss̄ et ad h̄
ip̄m p̄mouiss̄ s̄ de? magnā dilcōez et p̄mu
nitōnē p̄ angelū suū ip̄i balaam signis de

inōstravit aūq̄ ip̄m p̄ malū suū cōsiliū ad
iraundiā puocavit. h̄ vt iā dcm̄ est qz ba
laam fuit gētil' et p̄m? p̄ph̄a gētiū ex gēti
bus et nō ex iudeis. iōqz iudei balaā in lib' s
eoz ip̄m ariolū appellāt et detestant' Etia
in ijsdē lib' s est q̄stio de b̄tō Job quē dñs
in ore suo cōmēdavit de q̄ iudei paz vel nil
obseruat ex q̄ fuit gētilis et nō ex hebreis
h̄ ad excusacōez et palliacōez eoz dicūt qz
iob fuerit aū legē t̄pib' moisi et et habita
uerit i mesopotamia cū tñ sc̄p̄dera dicat qz
fuerit i terra hus i syria et habitauit i q̄dā
villa q̄ nūc ibidē sabab vocat'. q̄ distat a
damasco fere p̄ vnā dietā in q̄ eius sepul
chrū i p̄ntē diē demrāt' et iux̄ eādē villā in
cāpo b̄tūs paul' fuit p̄strat' et cōuersus.
itaqz iudei oīa q̄ p̄ balaā et b̄tm̄ iob fuerūt
et sūt dca et p̄ph̄ata penit' nil obseruant. h̄
in libris eoz detestant' de q̄bus p̄ singula
longū eēt enarraē. h̄ ad p̄positū redeat'.

Vm post egressionē filio Ca. iij.
rū isrl' de egipto oēm ibidē et circū
terrā sibi sb̄iugassent et eorū timor et tre
mor sup oēs gētes i oriēte et regna cecidit
set et i oibus p̄tib' et terris ac regnis oriē
tis pre illis nullus intrare fuit ausus Extūc

ra et rara ac mōstra ibidē p̄ terrā et mare de
ferebant et portabant et ad vltimū terre
ip̄ius ciuitatis akers nobilitas et gl̄a ac
potēcia fuit noiata. et p̄pter huiōi famā et
mirabilia maioris natu ex hac progeme
vaus de india i akon puenerūt. et vidētes
ibidē oīa esse maiora et mirabilia q̄ i in
dia et p̄tib? orētis audirā et tūc cā delcā
ciomis ibidē pmāserūt. et fortissimū et pul
cherrimū castz in akon mō et forma rega
li cōstruxerūt et q̄ pluria rara et mirabilia
ac nobilissia ornāmēta et clenodia ditissia
moē regio de india et oriēte secū ibidē porta
re fecerūt et detulerūt. int̄ q̄ p̄cipua dyade
ma aureū gēmis et alijs p̄ciosissimis lapi
dibus et margaritis ornatū habuerūt in
cuius fūmitate fuerūt et steterūt cū signo
crucis littē caldayce et stelle i forma et fili
tudie p̄ut trib? regib? bt̄is i natūitate dñi
apparuit et illud dyadema asseruerūt fuis
se Melchior regis nubye q̄ dño aux obtu
lit. et p̄ illud dyadema de? p̄ merita ip̄orū
trū regū bt̄oz ibidē q̄ plurias vexacoēs et
varias infirmitates ab hoībus depulit et iu
mentis et cuiūq; epilētico morbu caducū
hāti i casu iponebat: statū surrexit san? et

illud dyadema cum quod pluribus alijs nobilissi-
mis ornamentis. magis et ordo temporalium per maxi-
mum thesaurum sibi attraxerunt. ex quibus dudum
maximum fructum habuerunt sed post destructio-
nem ordinis ipsorum quod illud dyadema cum alijs
pluribus et multimodis ornamentis permanserit
in parte die ignorat de quibus magnus plane-
tus fuit in partibus illis per tempora longiora. Cete-
rum huiusmodi principes de vasis portauerunt secum et
detulerunt de india libros hebraice et cal-
dayce scriptos de vita et gestis et omnibus ma-
terijs trium regum beatorum quod in Acon in gallicum
fuerunt translati et transscripti et in ipsis partibus a-
pud quosdam principes et nobiles huiusmodi libri tras-
lati in alijs partibus adhuc permanserunt et ex ip-
sis libris transscriptis et ex auditu et visu et
aliorum relatu sunt conscripta et quedam ex a-
lijs diuisis libris et sermionibus et omelias sunt
extracta et huiusmodi addita et partibus sunt inserta
et in hoc libello in unum conscripta et redacta et
omnes progeniti huiusmodi stirpis vasis stellam cum
signo crucis in forma per ipsos tribus regibus
in natiuitate domini apparuit huiusmodi in eorum armis
et vexillis in parte die et fuit et est in oriente et
in omnibus partibus ultramarinis consuetudinis quod
omnibus exercitiis et bellis christianorum contra sar-

racenos sp signū crucis primū exercitū pre
cessit et in noie et honore trū regum btorū
sm exercitū vexillū cū stella ancessit. sed vt
ad propositū redeat

Ca. v.

Vm sicut supra dictū est itaq; hec
stella p balaam pphetata supra dic
tū montē vaus p longa tpa p speculatores
res expectaret. qnto plus tūc expectabat
tanto magis apud indos et caldeos ipius
stelle fama q̄tidie accreuit et augebat et
ab oibus desiderabat. Tpius ezechie re
gis iude pphetavit ysaias de v̄ginis partu
dicēdo gloriose. Ecce virgo cōcipiet et pa
riet filiū r̄c. et huius ysaie tpius idem ezes
chias rex iude egrotavit vsq; ad montē cui
cum idē ysaias nomine domini diceret mors
tem sibi imminē. extūc idem Ezechias rex
versus parietē fleuit nō metu mortis. sed
quia filio caruit et pmissio abrahe et da
uid ac prophete balaam et ysaie in ip̄o de
berēt deficere et perire. Vñ dñs eius miser
tus et q̄ndecim ānis vite sue addidit. sup
q̄bus ip̄e ezechias signū p̄c̄it q̄ sol retro
cedēt versus suū ortū qd̄ cū dñs adm̄iss̄
et sol versus suū ortū p̄ impossibile retros
cessisset. Extunc caldei qui tunc tēporibus

in astrologia multū delectabant vīso tam
raro et īsolito signo ī sole et ī celo vltra mo
dū mirabant. et audita fama qđ ppter eze
chiam regē iude hō signū actū fuerat. extūc
sibi qđplurīa mūera miserūt et ipm adorare
pofuerūt. hō qz ezechias ex meā sui cordis
simplicitate hō dissimulavit nō dans glām deo
hō exinde ī aliquatē simpliciē arroganciā sui
cordis fuerit lapsus. qre dñs aliquantulū cō
tra eū motus oīa q caldeis et nūcijs demō
stravit. ī babiloniā ppter hō deferri debere
eidē ezechie regi p eundē ysaiā demādauit
put ī biblia plenē cōtinent. Nā licet ezes
chias rex iude eēt natus et ī sole et ī celo
ppter ipm tā rarū et īsolitū signū esset fac
tū tamē ipse nō erat ille hō qui exurgeret de
israhel et dñaref oīm gentiū put balaam
pphavit. Et est sciendū q caldei et greci
tūc tpiū in astrologia multū vacabāt et
delectabant ita vt ancille domus etiā scirēt
cursus astroꝝ et planetaz. et adhuc quos
tidie et assidue ī oriēte et ptibꝫ vltra ma
rimis astrologie cōmunit insistūt et spēali
ter reges et pncipes q astrologos et alios
migrōs ī hac arte tntos de lōginqs pribꝫ
sub eoz stipēdijs vocare faciūt ī pntē diem

Ceterum post ezechiã regnavit manasses
quod isayã interfecit. post quem regnavit amon. et
post hunc regnavit yosias cuius temporibus propheta
uit iheremias. et in ipsius temporibus regnavit ma-
thim in cuius temporibus nabuchodonosor et cal-
dei iherusalem obsiderunt et destruxerunt et omnia va-
sa et ornamenta de templo domini et de domo regis
portavit. Ysaïas prout dixit in babilonia quae a iherusalem
circa quinquaginta dietas distat et iudeos
captivos duxerunt et ibidem in captivitate sep-
tuaginta annis permanserunt. quibus iheremias
propheta misit et dedit libros legis domini et prophete-
cias ne obliviscerentur prout biblia testatur et
in hac captivitate prophetauit Daniel sub typo
de viginti partibus multum glorie de lapide obscuris-
simo motu sine manibus conscientiarum et inter cete-
ra prophetauit iudeis dicens. Cum venerit factus
scorum unctio vestra etc. Et extunc cyrus rex persarum
et caldei omnes libros iudeorum et prophetias
ysaie iheremie et danielis et michae ac balaam
et aliorum prophetarum de hebraeo in cal-
daycum transscribere et transferre fecerunt et prece-
perunt inter quos quae plurima invenerunt quae per caldeos
et persas secundum ipsas prophetias deberent adimpleri
et specialiter de prophetia balaam prophete genti-
lis quae inter cetera ait. Orietur stella ex iacob et

exurget hō ex isrl' et dñabit oim gentiū et
has pphetas et libros p iudeoz legis doctores
scribas et magros et iterptes caldei et
pse eis exponē et iterptari et declarāe fecerit
ex illo tpe indi caldei et pse in expectacōe
huius stelle p balaā itaqz pphetate ardēcio
res et studiofioēs sūt effcā qđ ex magna p
uidēcia diuina ad consolacōez et fidē nrāz scia
eē scim qđ balaā pmi pphā ex gētibz etiā
p stellā pmiāz vocacionē gētū pphāuit
cū dixit Oriet' stella ex iacob et exurget hō
de isrl' et dñabit oim gētū et hāc vocacōez
gētū de p suā natitatē p hos tres reges p
miāz ipaz gētū pmit' incepit et pfectit
et licet pse et caldei gētiles eēt tñ i hīs li
bris et pphetis put in libz iudeoz teperie
rūt nil hesitabāt sciētes plenissimē qđ quāqz
dñs p suos suos pphas pmisserat: potēs
eēt facē et implere. et extūc duodecā studiofio
res i astrologia et magis doctos ex oibus
eoz tñs et regnis elegerūt qđ sub magis
eoz stipēdijs habuerūt ex qbus dū aliquē
decēdē cōtingēt alit' doct' vel studios' loco
defūcti cōstituerēt Et hī duodecā in mōte
vauis de q sup dcm est alternatī hāc stellā
debeant obseruaē diligēter et expectāe.
Verū nō non tñ stellā sed hōicm qui oim

gentiū dñaref quē stella significat anxie
expectabāt. Afferūt indi et caldei q̄ iherl'm
et ad alias circa ptes causa peregrnacōis et
mercimomioꝝ vel delcātionis frequēter pue
miūt q̄ p̄ maiori pte oēs in astrologia fūt
piti et docti q̄ i iudea et alijs circa regionib
bus mltte stelle de nocte appareāt et discer
nant q̄ in india et caldea et p̄ h̄de nō videā
tur. et ecōuerso q̄ plurime stelle rare i india
caldea et p̄ h̄de de nocte appareāt que etiā i
iudea et in alijs circa locis non videant. et
sp̄cialiter sup istū montē vaus in aura cla
ra q̄ plurime stelle rare de nocte discernātur
q̄ subter montē nō p̄nt cōsiderari. Et etiā
dicūt q̄ ip̄e mons oēs alios mōtes oriētis
altitudine excedat et excellat. et desup nō
fit maioris capacitatis q̄ vna pulchra stet
capella quā ip̄i tres reges b̄ti fieri fecerūt
ex lignis et lapidib? desup h̄ptis. Nā ip̄e
mons fit tā accliu? q̄ p̄ pluriōs grad? et
circūit? desup ascēdatur. et ip̄e mons i gy
ro et circuitu rubis et herbis ac diuersis spe
cialibus arborib? nobilib? multū fit for
mosus et amen? alioq̄n p̄re altitudie tam
arte ip̄m montē null? ascēdere posset et ab
illo mōte oēs regiōes oriētis p̄ mōtana et

signa et stellas vñdiq; lucide cōsideretur
Et dicunt etiā q̄ supra ip̄am capellam stet
colūna lapidea mirē altitudinis et pulchri
tudinis desup artificialiter facta in cuius
fūmitate stet stella multū magna optime
deaurata q̄ se v̄tere solet cōtra ventū que de
die ex solis resplēdore et lune de nocte i lon
ginq; locis videat̄ et q̄ plurima de h̄ mon
te dicūt mira de q̄bus dicē eēt longū. s; vt
ad p̄positū videat̄. Ca. vi.

Vñ aut vt deus p̄ctōnib; misereri
voluit et venisset plenitudo t̄pis in q̄
deus filiū suū vñgenitū mittē voluit i mū
dū de maia v̄gine nascitur. In ip̄o em̄ t̄pe
octavian; august; frena romani ip̄erij et
monarchiā p̄ vñuersū rexit mundū. et an
no eius ip̄erij q̄dragesimosecūdo put lucas
narzat Exiit edictū ab eodē cesarē augusto
vt describeret̄ vñiūsus orb;. et h̄ descriptio
p̄ma facta est sub p̄fide syrie cyrino et ibant
om̄es vt p̄fiteretur singuli in suā ciuitatē
Ascēdit aut et ioseph a galilea de ciuitate
nazareth i iudeā ciuitatē dauid que vocat̄
bethleem eo q̄ ess; de domo et familia dauid
vt p̄fiteret̄ cū maria sibi vxore despōsata
pregnāte. Factū est aut cū eēt ibi: impleti

fuit dies mane ut pareret et peperit filium suum
primo gemitu et panis involuit eum et reclinauit
eum in presepio. quia non erat ei locus in diuer
sorio Et pastores erant in eadem regione custo
dientes vigilias noctis super gregem suum et ec
ce angelus domini stetit iuxta illos et claritas dei
circumfulsit illos et timuerunt timore magno
et dixit illis angelus. nolite timere. ecce enim
euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni
populo. quia natus est nobis hodie saluator qui est
christus dominus in ciuitate dauid Et hoc erit vobis sig
num. iuuenietis infantem panis involutum et positum
in presepio et subito facta est cum angelo multi
tudo celestis militiae laudantium deum et dicentium
cum gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus
bone voluntatis. Et sciendum est quod bethleem
non videtur unquam fuisse magne reputationis vel
quantitatis et habet petrosam fundum ita quod sint ibi
multe cauerne et spelunca subterzaneae et dis
tat ab iherosolymis ad duo pua miliaria illius
patrie et est nunc opidum non magnum sed dicitur
ciuitas dauid pro eo quod deus ex ea fuit natus et
in ipso loco quod quondam stetit et fuit domus ysaie
prophete deus et in quo etiam natus fuit dauid et in re
gem israel per samuelem unctus In eodem etiam loco
deus de maria uirgine homo fuit natus et iste locus

fuit in fine vnius platee que tunc ibidem platea coopta vocabatur. quia pro inestimabili solis feruore cum panis nigris et huiusmodi rebus propter ibidem est consuetudinis desuper fuit coopta. Et in hac platea quotidie diuerse res et specialiter antiqua vestimenta et alia mulierum vetera ornamenta vendebantur et semel in septimana diuersarum rerum fuit in hac platea commune forum et specialiter lignorum et in ipso loco qui itaque fuit in fine huius platee quae quondam stetit et fuit domus dauid et ysai sui patris fuit et adhuc remanet tugurium ante vnam speluncam in rupe factam in modum pui cellarii formatam et in ipsa spelunca ysai patris dauid et aliorum hominum huius loci et domus post modum habitatores pro feruore solis aliam necessaria res ponebant. Et est sciendum quod in omnibus partibus ultramarinis civitatibus et villis in quibus aliam vis consistit ab antiquo fuit et est adhuc consuetudinis quod fuit in ipsis domibus specialiter que ibidem Alrbā vocantur et in hiis domibus fuit muli et equi et asini ac camelus ut dum aliquis peregrinus mercator vel viator tendit ad aliquem locum longe vel prope et si indiget aliam equo vel animalis aut iumento pro se vel suis rebus vel mercationibus ad portandum

vel equitandū ille vadit ad talē domū et pres-
cio cōducit qđ aīq; aīal. sibi placet: et cū p-
uenerit ad aliā ciuitatē qua tēdit extūc dis-
positis suis reb? dimittit illud aīal qđ con-
duxit ī tali domo q̄ ibidē etiā althān vocat̄
in q̄ itaq; etiā talia aīalia cōducunt̄. et ex-
tūc custos illi? dom? recipit ip̄m aīal et pa-
bulat et dū poterit. dño suo cū lucro rennit-
tit. vel si nō statū sibi rennitte poterit. extūc
ip̄m equū vel aīmal extra ciuitatē ducit ad
viā et tūc solū reuertit̄ ad ciuitatē et ad do-
mū dñi sui quā exiuit. et tale pactū et cōsue-
tudinē hnt̄ inter se om̄es custodes taliū do-
moz p̄dictaz. nā quis custos taliū domo-
rū agnoscit equos et aīalia alteri? noīatū
licet remote distent et talia aīalia q̄ ita cō-
ducunt̄ noscūt oīa itinera et sepissimē p lon-
gam viā sola reuertunt̄ absq; aliq; piculo
aīaliū furz vel latronū. et tales dom? in qui-
bus itaq; talia aīalia q̄runt̄ et p̄cio cōdu-
cunt̄ sūt illaz p̄tū regū et terraz dñoz q̄
ex hīs magnū recipiūt theoloniū et custo-
des taliū domoz etiā ex hīs magna lucra
cōsequunt̄. et huiōi dom? quōdā añ nativi-
tatem dñi fuit in loco quo deus homo nas-
tus fuit. Sed t̄pibus natiuitatis dñi ip̄a

domus totaliter fuit destructa ita q̄ in ip̄o
loco penitus nil remāserat nisi puum vel vi
le tuguriū antē ip̄am speluncā sed paries
tes fictiles et muri lapidei diruti adhuc ibi
dem steterūt et sup̄ aeram ip̄ius loci ante
ip̄m tuguriū panes vendebant. nam cōsue
tudinis est in oībus ptibus orientis q̄ in
oīb? ciuitatib? et villis nisi i vno loco pa
nes cōportantur et vendūtur et de omībus
vēditis reges et terzarū domini de vespere
recipiunt ptes suas et postq̄ dauid rex is
rahel fuit effectus extūc postmodū domus
ysai pr̄is sui ad vsus regios pmanhit sed
pcedente tpe cū iherusalē et tota arcūterza
to ciēs fuit destructa de ia domo null? cura
uit sed pmanhit et fuit totalit? destructa q̄
nil nisi muri lapidei et fictiles diruti ibidē
adhuc pmanferunt et in eius area vt di
ctum est panes vendebant in signum q̄ lo
cus ad vsus regios pmaneret sed in spe
lunca et tugurio ligna et huiusmōi cōmu
nia que ad forū puenerant et vendi nō po
terant et supmanferāt quousq; vendi po
terant reponebātur. asini et alia animalia
villanorum que ad forum peruenerant
ibidem in et arcum tugurium ligabant

tur et cum ut predictum est omnis populus utriusque
sexus propter edictum cesaris ad profectum
quis ad civitatem et villam de qua natus erat res-
disset et convenisset. tunc ioseph cum maria
tarde in crepusculo et quia tarde erat et omnia lo-
ca et hospicia essent occupata et hominibus ex-
traneis et hospitibus essent plena et quia pau-
peres erant: tota civitas circumibat et nullus
eos hospitare volebat. et specialiter cum homi-
nes vidissent maria iuvenulam super asinum se-
dentem itinere lassam gementem et suspirantem
ac gravidam parturientem vicinam in tota civitate
nullus eam in tectum vel hospitium vel domum
recipere voluit. Unde ioseph maria in illud tu-
gurum et speluncam duxit de quibus tunc nullus
homo curavit et ipsa spelunca eadem nocte de pro-
nobis in tanta paupertate de maria virgine abs-
que dolore propterea decessit. fuit homo natus et
in ipso tugurio ante speluncam adhuc puum
prope lapideum circa unum velne longitudinem
longum in muro muratum adhuc ibidem ab an-
tiquo remansit ad quem bos pauperis quem etiam
nullus pro hospitare potuit fuit alligatus iuxta
quem etiam ioseph asinum suum alligavit et in il-
lud prope bethleem virgo maria puulum suum vagientem
panis vilibus involutum ante asinum et bove

put meli? potuit in fenū posuit et reclinauit
Vñ est sciendū q̄ in oibus ptibus oriē
tis est cōsuetudis q̄ in oibus stabulis fuit
q̄pluria p̄sepia lutea vel lapidea et vnūq̄d
q̄ p̄sepe est circa triū pedū longitudinē ita
q̄ semp̄ quis equ? vel aīal hēt p̄ se suū pre
sepe sp̄eale. et tale vnū p̄sepe lapideū in tus
gurno ab antiq̄ adhuc p̄manfit in q̄d b̄tā
v̄go maria filiū suū reclinauit. s̄ in stabul
regū et prināpū et nobiliū fūt longa p̄ses
pia in q̄bus fūt intersticia p̄ quis equo l
aīali. Ceterū locus vbi angelus dñi pasto
ribus tūc cū luce et magna claritate deū ho
minē natū nūciavit. distat a bethleem ad
dimid iū miliare illi? patrie Et in eodē lo
co dauid etiā oues pascebat. et a faucib?
vr̄si et leones eas ibidē erpiebat. Vñ q̄dā
libri cōtinēt q̄ pastores regiōis illi? bis i
āno sc̄z in solsticio v̄nali et hyemali vigi
lias sup̄ greges suas custodire cōsueuerūt
De q̄bus est sciendū q̄ terra circa bethleem
et terra p̄missionis et tota terra oriētis mi
rabiliter est disposita et pro maiori p̄te in
mōtanis sita et in aliq̄bus locis hyemps
vix ab estate discernit et d̄istinguit. et in
aliq̄bus locis est multū frigidū et in aliq̄

bus locis sicut in suū tempus est hyemps et est
tas sicut in partibus istis sicut in situacione loco
rum in vallibus planicie vel montanis nam
frequenter in aliquibus locis in montanis in
mense augusti mixta reperitur que a villanis
in speluncis comprimitur et in pallijs ad fo
rum deportat que a nobilibus emitur et in
pelui super mensas ad infrigidandum potum
eorum ponitur sed dum discipiunt statim mor
re suo pereunt et dissoluunt sed communiter
in omnibus partibus orientis in estate pre iesti
mabili solis ardore penitus nil viridians
potest crescere vel nasci nisi in aliquibus nemoribus
vel umbraculis vel iuxta flueta in ortis in quibus
bus tamen quater in septimana per omnia funditus ir
rigantur sed septembri et octobri aduenientibus
sole ibidem paululum declinate extunc gra
mina et huiusmodi viridia ibidem in campis comu
niter crescere incipiunt sicut in partibus istis in
marcio et aprili et in aliquibus locis segetes
scindunt et resecant sed ceterum in mayolsim
locoz situacionem sed iuxta bethleem plus quam
in alijs locis sunt multa loca uberrima et
pascuosa et circa festum natiuitatis domini
ibidem ordeum incipit habere spicas in a
gris ita quod ex alijs locis homines ibidem

mittunt equos suos et mulos ad impin-
guescendū et emunt ibidē ordeum in agris
per mensurā et venditores ordeorū habent
ad hec stabula specialia in campis in quibus
equi et muli et animalia mittuntur quosque im-
pinguant. Et vocatur ibidē communiter ab
incolis tēpus circa natiuitatē domini tēpus
ad herbas in eorū lingua. et quia tēpibus na-
tiuitatis domini erat summa pax in toto mundo
et inter bethleem quo angelus domini tunc
pastoribus apparuit erat dimidiū milia-
re et via aliquātulū longa. nec erat etiā al-
liquod frigus in quo vis esset. extūc ibidē
pastores per totā hyemē diē noctuque de lo-
co ad locū cum suis gregibus simul in pas-
cuīs permanserūt prout adhuc ibidē faciūt in
pntem diem. sed vt ad appositū redeat.

Ca. viij.

In diebus illis dum itaque exiit edi-
ctum a cesare augusto: erat herodes
rex iudee a cesare et romanis constitutus et
tamē erat iudeus vel rex iudeorū natus.
Sed idem cesar augustus et romani reges
nū iudee et quāplurias alias terras et provin-
cias vsque ad fines indie phidias et caldee
sue partem subiugauerūt et potēter possiderūt

Vñ omnes hoies in oibus ptibus indie et
oriētis caldee et pfidis optime sciuerūt q̄
herodes alienigena a cesare et romais rex
iudee fuit cōstitutus et nō de semine regali
vel iudeoꝝ natus vt in ip̄is tp̄ibus qñ de?
fuit hō natus ipleretur, p̄phēcia danielis q̄
inter alia sic ait Cū venerit factusscōꝝ ces-
sabit vñctio vr̄a Verūtame in ptib? oriēs-
tis vel ultramarinis adhuc iudei i sua mas-
licia et pfidia et duricia pseuerant dicētes
q̄ p longū tēpus post natiuitatē xp̄i eorū
vñctio nō cessasset. sed q̄ pluriōs reges ha-
buisent sed nō negant herodē fuisse p̄selis-
tum ex prē iudeo et m̄re gentili chanaanica
p̄creatum. Vñ xp̄iani eorū pfidiam ex eos
p̄iarche iacob p̄phēcia cōfundunt qui ait
Nō auferet̄ sceptrū de iuda et dux de femo-
re eius donec veniat q̄ mittēdus est et ip̄e ē
expectacō gentiū et q̄ pluriē alie q̄stiones
fuit inter xp̄ianos et iudeos in oriēte de qui-
bus inter eos in h̄is ptibus nō est eis cu-
ra de diuersis articulis et causis de quibus
p̄ singula longū eēt enarraē. sed vt ad pro-
positū redeatur

Ca. viij.

Vñ itaqz vt supra dictū est i beth-
leem i spelūca de? hō eēt nat? .extūc

idē oīpotēs de? q̄ sp̄ p̄pe est oīb? iuocātib?
eū in veritate ip̄am stellā p̄ balaam p̄p̄he-
tatā et p̄ longissimā retroacta t̄pa p̄ duodecī
astrologos ab indīs persīs et caldeīs sup̄
montē vaus vt dictū est cōstitutos remor-
te et anxie expectatā et obseruatā. Hanc
stellā eadē nocte et hora qua ip̄e de? fuit bō
natus tūc sup̄ eundē montē vaus in modū
solis radiātis oriū fecit et illūauit vniuer-
sū celi firmamētū et paulatī in modū aq̄le
sup̄ ip̄m montē ascēdit et p̄ totā illā diem
in vno loco sup̄ eundē montē in p̄mo intersti-
cio aeris immobilis p̄māsit. ita q̄ cū sol in me-
rdie p̄trāsiuit q̄si nulla erat distācia in cla-
ritate inter ip̄am stellā et solē. Vñ quidā
libri cōtinent q̄ ip̄so die natūtatīs d̄m elap-
so hec stella ascēdit sursum ad celi firmamē-
tum. sed ip̄a stella p̄ut in p̄tibus istis in
ecclesijs dep̄ingit̄ nō fuit formata sed ha-
buit q̄plurimos lōgissimos radios faculis
ardenciores et quasi aquila volitans et az-
lis aerē verberans. sic radij stelle arcūmo-
uebantur et ip̄a stella habuit in se formā
infatuli et desup̄ signū crucis et audita est
vox in stella dicēs. Natus est hodie rex ius-
teorū qui est expectatio gentiū et d̄nator

eorū ite ad inq̄rēbū eū et adorādū. ca. ix.

De roborandā ergo fidē gentiū et ad
cōfirmandā materiā et rem gestā
oīpotēs deus cui⁹ p̄uidencia i sui disposicō
ne nō fallit qui p̄ut ait paulus vocat ea q̄
nō sūt tanq̄ ea que sūt ex sua p̄uidencia h̄
egit et disposuit vt q̄ in veteri testamento
vo cē dederat ex asina balaam hanc stellam
p̄phetantis. qd̄ etiā in inchoacōe noui testa
mēti daret vo cē ex stella p̄ eundē p̄phetā ba
laam gentib⁹ p̄phetatā. Vñ tunc vniuersi
hoīes vtriusq; sexus oīm illarū terrarū oriē
tis partiū et regionū visa tam mirabili ra
ra et insolita stella et tali voce ex ip̄a audiz
ta vltra modū fuerūt p̄teriti et āmirati et
ip̄am esse stellā p̄ balaam p̄phetā gentilē
p̄phetatā et a longis retro actis t̄pibus de
sideratā et expectatā esse non dubitauerūt.
Et extūc tres reges q̄ in ptib⁹ et terris in
die caldee et phidīs regnabant. de ip̄a stel
la informati et de ip̄a p̄ astrologos et doc
tores et p̄phetas istructi multū sūt gauisi
q̄ ip̄orū t̄pibus ip̄am stellam tam longis
ante t̄pibus p̄phetatā videre meruerūt quā
tam benignissimis tēporibus oīes populi
tam anxie expectauerunt et videre deside

rauerunt. Unde hi tres reges gloriosi per
miniam et maximam eorum terrarum et reg-
norum distantiam separati et quivis de alio pe-
nitus ignarus. sed vno tempore de ipsa stel-
la informati cum ditissimis muneribus vestis
et misticiis ac nobilissimis ornamentis et
varijs et diversis vestimentis ac ornatu res-
gio cum equis mulis et camelis et thesauris
infinitis et maximo et ingenti comitatu ex-
ercitibus et apparatu prout ornatus et no-
bilius potuerunt ad inquirendum dominum et
regem iudeorum natum et ipsum adorandum se
preparaverunt prout vox de stella dixit. precepit
et predicavit et tanto nobiliter et honestius
se preparaverunt quantum super se regem aliorum
natum cognoverunt quem inquirere et adorare
proposuerunt et omnem eorum expeditionem in bo-
bus gregibus et armamentis cum alijs eorum lectis
sternis et utensilibus et ditissimis et nobil-
lissimis preparamentis et omnibus necessarijs
que ipsis et eorum exercitibus ac comitatu suf-
ficere possent copiose preire fecerunt in mul-
titudine quamplurimorum camelorum et iumentorum
Nam consuetudo est in oriente et in omnibus partibus
ultramarinis exceptis magnis civitatibus
quod in omnibus locis et villis sunt quamplurima delcabi

lia hospicia et amena in quibus pro maiori
parte omnia comestibilia et pabula et huiusmodi
in optio foro repiunt. sed principibus et dominis
qui cum aliqua multitudine incedunt in ipsis non
sunt comoda. sed lectisteria et huiusmodi utensi-
lia ad camera et ad coquina pertinentia necesse
ria cum principibus et omnibus nobilibus portantur
in mulis iumentis et camelis. Nam contra ibi
de homines propter inestimabile et intolerabile
simum solis ardorem semper de nocte equitant am-
bulant et vagantur. Ceterum de regnis et ter-
ris istorum trium regum gloriosorum qui se itaque
tam nobiliter ad inquirendum et ad adorandum
dominum preparaverunt. est sciendum quod tres sunt In-
die quarum omnes terre et regiones pro maiori
parte sunt insule et omnes hęc terre regiones et in-
sule sunt aque et desertis ac serpentibus maxis-
mis et alijs animalibus periculosissimis et ven-
enosissimis et paludibus horribilissimis in
quibus crescunt arundines tam grosse et alte
quod ex his in partibus illis domus et naues
construuntur. Sunt diuise et ab invicem sepe
et in unaquaque istarum terrarum et regionum ter-
ris et insulis nascuntur et crescunt herbe et anima-
lia ac bestie per alios speciales ita quod ultra mo-
dum periculose et laboriose de una terra regio

ne vel insula ad aliā puenit. Vñ legit qd
assuerus regnavit sup centū viginti qnqz
pvincias ab india vsqz ethiopiā Ca. x.

¶ Prima ergo india fuit regnū nu-
bye in q̄ t̄pibus nat̄itatis dñi reg-
navit Melchior qui dño aux̄ obtulit cui?
etiā inter alias terras fuit regnū arabye i
quo mōs synai est situs et mare rubrū Et
p̄ illud mare rubrū de syna et egipto ad in-
diam facili^r navigat̄. sed mercatores et alij
hōies de ptibus cismarinis trāfire nō p̄mit-
tuntur. qz soldanus ab ista pte maris ru-
bri in ifulis fortissima hēt castra in q̄bus
captivi nobiles detinent̄ et ab illis castris
cauet̄ ne aliq̄s hō de ptibus cisnarinis na-
tus ad ptes et fr̄as idie trāseat ne q̄s p̄sbi-
tero iohāni dño indorū vel alijs regibus in
india et oriente aliq̄s litteras de regibus
xp̄ianis deferat vel cōspiraciones faciat. sed
hōies incole de ptibus ultramarinis nati nō
trāfire p̄mittūtur sed tamē de negocijs eo-
rū quare trāseant multū diligēter exami-
nantur. et ecōverso presbiter iohānes do-
minus indorū ab alia parte maris rubri e-
tiam hēt castra fortissima de quibz etiā eo-
dem modo cauetur ne aliquis de ptibus il-

lis transeat ad dñm soldanū in suū detri-
mentū. Vñ fratres minores augustinens-
ses carmelite et p̄dicatores et mercatores
et alii hoies de ptib⁹ cismarimis nati et ad
ptes in die volentes transeūt et circūnt p̄
regnū p̄sarum p̄ viam multū longam tes-
diosam et laboriosā Sed peregrini et mer-
catores q̄ de india p̄ mare rubrū transeūt.
dicunt q̄ totus fund⁹ maris rubri sit tam
rubeus. q̄ pre rubeidine fūdi desup existen-
ti aqua vt vinum rubeū appareat rubea lis-
cet sit vt alterius aque coloris et est salsa
et clara q̄ in p̄fundissio eius lacu et fundo
lapides vel pisces vel alique alie res bñ dis-
cernant. et ip̄e mare rubrū est triangulari-
ter formatū et incidit et fluit in terrā ex oc-
ceano et est circa q̄nq; vel q̄tuor miliarū
latū in ei⁹ lacu laciozi vbi filij israhel sicco
pede tranterūt qñ pharaon cū exercitu suo
eos p̄secutus et libidē submersus et ex
ip̄o mari rubro alius fluuius trāsit p̄ egip-
tum et p̄ illū fluuiū q̄ plurima ditissima et
nobilissima mercimonia de oriente et in in-
dia transeūt in egiptū carriā et habiloniā
et alexandriā que de india p̄ vniuersū mū-
dum deportantur et deferuntur. Ceter-

rum tota terra arabia in qua mons synai est
fitus est multum rubea et lapides pro maiori
parte et quamplurima speciosa ligna que ibidem
crescunt et quicquid de talibus ibi nascitur vel
crescit et reperitur: est multum rubeum. vnde in
modum et formam tenuissimarum radicum ibidem
optimum et multum minus aurum rubeum ibidem
reperitur. et ibidem etiam in monte vena smarag
dina reperitur que minus laboriose et artifi
cialiter exciditur et multum diligenter a mi
nistris soldani custoditur. Et ista terra a
rabia quondam presbitero iohanni totaliter
pertinebat. sed nunc pro maiori parte pertinet sol
dano. sed tamen quod mercimonia de india transi
re permittantur pacifice. et propter alias cau
sas soldanus ex illa terra arabia dat tri
butum presbitero iohanni in partem diem.
sed ut ad propositum redeatur

Ca. xi.

Tem in secunda india fuit regnum gos
wolye in quo temporibus natiuitatis domini reg
navit Balthasar qui domino thus obtulit cuius
etiam inter alias terras fuit illud antiquum reg
num saba in quo plus quam in alijs terris et partibus
orientis specialiter crescunt quamplurima nobilissima
aromata et specialiter plus quam in alijs mundi p
artibus crescit ibidem thus quod extillat et speciosa

libus arboribus in modum gummi et in alijs ter-
ris parum vel nil reperitur. Item in tertia in-
dia fuit regnum tharsis in quibus temporibus nativi-
tatis domini regnauit Jaspas qui domino mirram
obtulit cuius etiam inter alias diuersas ter-
ras fuit illa famosissima insula egrisoulla vo-
cata in qua nunc corpus beati Thome apostoli
quiescit in qua etiam plus quam in alia mundi parte
terris crescit mirra et crescit super herbas in
modum spicarum adustarum formatas in maxima
quantitate et dum in herbis maturescit: est tam
mollis quam vestimentis transiendum se conectit
et extunc quamplurime zone et corde per ipsas her-
bas trahunt et illis sicut cera mollis ab-
strahitur et comprimitur et eodem modo et forma
crescit thimiamine. Quapropter ex magna
providencia et predestinatione diuina nouimus fo-
re factum quod hijs tres reges gloriosi Melchior
Balthasar et Jaspas ex tribus terris illis
in quibus munera crescebant que domino offerre
debebant ex antiquo presagio prophetata plus quam
de eorum maioribus regnis debebant reges ap-
pellari. Vnde ait David Reges tharsis et in
sule munera offerent reges arabum et saba do-
na adducunt et eorum maiorum regnorum nomina
subtrahuntur nam tunc temporis ipsi reges gloriosi ex

pte eorū regnorum et terrarū fuerūt binominū
Nā melchior rex nubie et arabū vocabat̃
et baltazar rex godolye et saba dicebat̃
ac iaspar rex tharfis et insule egyptoulte
appellabat̃ et regnū tharfis noīatur. qz
ip̃i insule fuit annexū ad differētiā aliarū ci-
uitatū et insularū eorū noīa sp̃cialiter expri-
munt̃. s̃ vt ad p̃positū redeat̃ ca. xij.

Ostēd̃ vt dictū est hī tres reges glo-
riā itaqz cū thesauris pompa et ornas-
mentis ac comitatu et diuersa expediciōe se
nobilit̃ in oībus et p̃ oīa p̃p̃assent et ex-
eūtes fines regnorum suorum et quis de p̃posi-
to et intēciōe alterū p̃mit̃ ignarū p̃pter
multā et nimīā et longā int̃ eos et terras
eorū distanciā. tñ vnūquēqz regē et suū ex-
ercitū et comitatū et expediciōez stella equē
bñ p̃cedebat. et stella cū eūtibz ibat et cū
stantibz stabat et de nocte nō vt luna vel
stella. s̃ vt sol radiās in ṽtute sua oīa ip̃os
rū itinera illuīabat et ī oībus ciuitatibz et
villis q̃ tunc t̃p̃is p̃pter pacē die noctuqz
in vniuerso mūdo nō claudēbant̃ p̃ q̃s trās-
fierūt de nocte videbat̃ eis eē dies. Vñ ho-
mines et habitatoēs oīm illarū ciuitatū et
locoꝝ per q̃s et q̃ itaqz de nocte trāsierāt vl

tra modū fuerūt pteriti et āmiāti. nā viderūt
reges et maxios exāt? et comitat? cū maxia
miliā et expedicoe p eos tñfire qb? p oēs
eoz viā de nocte erat dies nesciētes vñ ves
nerūt aut q tēderēt et de mane videbāt trā
i locis eoz vestigijs eqz et iumētoz cōcul
catā. Vñ oēs hoies p qs itaqz tñfierāt facti
fūt sicut i extasi et ex hñs maxia questio in
pplis vniūsis tpib? longis Et postq hñ
tres rges glori fines regnoz fuerūt egressi
et ad alias trās et regiōes ignotas puene
rūt. extūc p oēs aqs de deserta mōtes plani
cies et valles et plaudes horribilissias abs
qz aliq impedimēto trāserūt. s? erant eis oīa
pua idircā et aspera i vias planas et nusq
de die l nocte qescebāt l hospicia capiebāt
s? tā ipi qz eoz exāt? et expedicio et ipoz eq
et oīa eoz aīalia et iumēta absqz cibo potu
et pabulo qusqz bethleē puenerūt pmāses
rūt et ipis oīb? i via mñ vna dies vniūfū
videbat? et sic deo et stella duce tercio decio
die natūtatē dñi orto iā sole de trās et reg
nis eoz i iherlūm puenerūt de q nulli du bñ
Nā adhuc mariā infātulū ih̄m i loco r spe
lūca q nat? fuerat i p̄sep̄io iuenerūt et de tā
breui et celeri eoz trāfitu mlti libri mirant?
Nā aliq libri dicūt eos in dromedarijs. et

alij libri dicunt p hunc et illum modum in iherosolimam
et bethleem eos tam breuiter et celeriter peruenisse
De quibus est sciendum putat dicit in omelia Gre
gon. Si diuina operatio humana ratione comprehendi
possit non est ammirabilis nec fides meritum
habet cui humana ratio preberet exprimentum Nam ipse
deus qui in veteri testamento abacuc prophetam de
iudea in babiloniam et caldeam ad danielum in lacum
leonum ultra centum dietas in exitu et reditu cum
capillo duxit et reduxit et cōfestim ipsum in
locum suum restituit et reduxit Ipse idem deus in
statu nouo testamento ipse tres reges de o
riente et caldeam in tredecim diebus in iudeam ducere
erat potens in fili absque aliquo impedimento Et ipse
deus cuius uirginis partum idem abacuc in medio
diuum animalium expauit sicut ipse etiam in signo et
typo huius partus uirginis sensus et claustris non
apertis danieli in lacum leonum pradium attulit et
portauit itaque idem deus in statu nouo testame
to per natiuitatem suam ad humanos oculos clauso
uirginis utero infracto exiit et post suam re
surrectionem ad suos discipulos ianuis clausis
itruit Et sicut danieli et suis socijs in cam
ino positus ignis non nocuit nec odor fumi et
ignis erat in eis Sic istorum trium regum gloriosorum
partibus beata uirgo maria deum et homines genuit et i
talia peruenit Et si diligenter scripturam perscrutaueris

oīa' que de? in veteri testamēto p̄ danielē
abacuck et ysaiam et michiā et alios ser-
uos suos p̄phetas in typo p̄misi et oñdit
Hec idē de? instāte nouo testamēto ī h̄is
et cū h̄is trib? regib? glōsis p̄michijs gen-
tū et eoz vocatiōe et p̄michijs ex gentibus
v̄ginū misericordit et totalit factis adim-
pleuit et cōfirmavit sed vt ad p̄positum
redeatur.

Ca. xiiij.

Otuisset em̄ deus hos tres reges et
eoz exercitū sicut abacuck ī momē-
to de oz iēte in iudeā p̄duxisse. sed licet ipse
oīpotens deus vt exāmiret semetip̄m et p̄
nobis in volūtaria paupertate hūanitate et
fragilitate fuerat natus. tū ip̄am suā nati-
uitatē voluit oībus demōstrare miraculose
et cū sua deitatis et maiestatis potēcia om̄i-
bus in celis et in terris glōriose. sed vt ad
p̄positum redeatur.

Cb. xiiij.

Vm itaq; h̄ij tres reges glōsi quis
ex itinē suo cū suo exercitū expeditione
et comitatu ciuitati iherl̄m ad duo miliaria
appinq̄rent. extūc nebula densa et caligo
tenebrosa v̄niuersā coopuit terrā et in ip̄a
nebula et caligine stellā amiserūt. Vñ ait
ysaias. Surge illuare iherl̄m qz venit lux

men' tuū et gl'a dñi sup te oīta ē qz ecce tes
nebre coopuerūt terrā et caligo pp'los rē.
Et cū ipi tres reges vt sup' dcm̄ est quis cū
suo comitatu expediciōe et ex'atu ex spēali
itinē p'pe iherl'm v'issent Extūc melchior
rex nubye et arabū cū suo ex'atu p'm' iuxta
iherl'm venit. et iux' montē caluarie sup' quē
postmodū crucifix' est ih's i nebula et cali
gine resedit nutu dei Et erat tūc t'pis mōs
caluarie rupis p' se circa .xij. gradūū altus
sup' quē scelerati plectebant' et inficiebā
tur. et iux' hunc montē erat truiū vñ ibidē
p'pter nebulā et caliginē et vie ignorāciā
melchior cū suis remāsit nec vltē plus p'
cessit Et p'pterea postmodū cū venerabil' be
lena ipm̄ mōtē caluarie et sepulchrū xp'i et
alia loca scā in vna cōprehēdit eccā Extūc
postmodū p'sbiter ioh'es et alij p'ncipes de
regno nubye q' melchior erat rex ex hac ru
pe durissā mōtis caluarie puā capellā labo
riose exsculpe fecerūt quā i honore dei et sue
mris marie et triū regū dedicauerūt et cōse
crauerūt i mēoziale sēpitemū. Et illa capel
la solūmō p'tinet xp'ianis de regno nubye
q' ibidē nubiam' vocant' et illis est solūmō
spēalit' deputata et vōtur ibidē capella triū

regū nubyanoy i pntē diē Sz nūc sarrace
ni ianuas ipius capelle lapidib? obstruxe
rūt et illa capella ē sub t? mōtē caluarie exci
sa . Ceterz post q̄ melchior rex nubye et a
rabū itaq; cū suo exercitu iux mōtē caluarie i
nebula et teneb's paz resedissz Extūc i ea
de nebula et caligine balthasar rex saba et
godolie cū exercitu suo veit ex itinē spēali et
iux mōtē oliueti i villa pua q̄ ibidē galiz
lea vōbat resedit i teneb's et remāsit Et de
eadē villa pua multū loquit euāgelista et
sacra sc̄ptura Nā i ea apli et discipuli an re
surrectionē dñi et post ppter metū iudeorū
ex citatē iherl'm sp secrete cōueire cōsueuerūt
Et in ipa pua villa dñs post resurrectionē
suā discipulis suis sepi? apparuit. vñ dicit
sc̄ptura Precedz vos i galileā ibi eū videbi
tis et plurima alia de hac pua villa sacra
narrat sc̄ptura. h̄ est alia tra q̄ est p̄ncipaz
tus q̄ etiā vōtur galilea et distat ab iherl'm
ad tres dietas vel circa. sed vt ad ppositū

Ca. xv.

(redeatur

Vm itaq; h̄j duo reges melchior et
balthasar i locis sup̄ d̄cis i nebula et caligine
et tēbris s̄sistebāt Extūc paulatī ne
bula sursum ascēdebat. h̄ stella nō apparuit.
vñ dū se p̄p̄ civitatē eē vidissēt. extūc quis

rex de alio adhuc ignar? cū exātu suo viā
vfu3 citatē arripuerūt Et dū vissent ad tri
uiū iux mōtē caluaie. extūc iasper rex thar
sis et ifule egrisoulla cū exātu suo supueit
et vtiq3 hñ tres reges glōsi cū oībus eoz
exātib? ex expediōib? quis de tñs et reg
nis suis ex via spēali in hō truiuo cōuenerūt
Et licz vn? nūq̄ alter? psonā vidisset. tñ
i oscula et āplex? ifimul p gaudio ruebāt
Et q̄uis diuisoz eēt ydiomatū et linguaz
tñ vniuiq3 videbat q̄ alt? suā loquelā loq̄
ret et cū vnus q̄sq3 alteri cām sui itineis ex
posuissz et i hñs p oia cōcordassēt extūc ml
tū letioēs et ardētiores i eoz negocijs fūt
effecti Extūc nebula et caligo totaliter ab
scellit et itaq3 ex iopinato et in pūiso orto
iā sole citatē iherl'm itrauerūt. Et cū ipi rges
cognouissēt q̄ illa eēt ciuitas iherl'm regal
qm ārea olim pdecessoēs eoz et caldi sepi?
obfiderūt et destruxerūt ml'tū fūt gauisi spe
rātes i ea regē iudeoz natū iuvenire s; de tā
forti et valido et iopinato et i pūiso ipoz
itroitu herodes et vniūsa citas est turbata
et cōmota Nā tātus erat eoz exāit? expedi
tio et comitat? q̄ eos int? ciuitas capē nō
poterat. s; p maiori pte etia citatē māserū

et eā q̄si obfidiōne circūuallauerūt et totā
liter circūderūt. Vñ inter alia ait ysaias
Fortitudo genciū ueniet tibi iundacio came
lorū opiet te dromedarū effa et madyan
et oēs de saba ueniet aux et thus deferētes
et laudē dño anūciātes. oē pecus cedari cō
gregabit tibi arietes nabaoth ministra
būt tibi. Vñ est sciēdū q̄ put est sup̄ d cū
q̄ ip̄i tres reges oēm expeditōez suā in ml
titudine pecorū diuersorū put i ptib⁹ illis
est cōfuetudis p̄ire fecerūt et de generib⁹
arietū nabaoth i ptib⁹ illis adhuc vndi
q̄ cōiter p̄māserūt. et sūt magni arietes q̄
oēm pinguedinē quā ali⁹ arietes i postero
rib⁹ corpis intus hnt. hāc pinguedinē ip̄i
arietes nabaoth hnt i cauda et q̄si parū l
mibū hnt i corpe. et latitudo ip̄ius caude ex
tēdit se iux̄ latitudinē coxarū et lōgitudo vl
tra medietatē crurū posteriorū. Et aliquñ re
perit talis aries q̄ cū ē excoriat⁹ q̄ cauda
plus pōderat q̄ aliq̄ ps corpis l medietas
eius. Et ex istorū arietū genē deueniēt arie
tes siluestres q̄ sūt multū m̄gm̄ et pingues
et fortes hntes magna cornua grossa et pi
los vt capriol⁹ et i maxis turmis isimul in
cedūt et uenant⁹ et capiūt cū camb⁹ et leo

pdis et dū venant et curiūt p vētū p maxi
mū. spaciū audiunt. s; a camb? let leopdis
tenent? penit? se nil mouēt vel defēdūt licet
multū sint fortes. s; vt ad ppositū redeat.
¶ Dieb? illis cū itaq; hī tres (ca. xvi.
reges vt dcm̄ est cū eoz exatu iherl̄m itra
uerūt. tūc herodes erat ibidē p̄ns iherosolim
nis et erat ibidē a cesare et romais rex iu
dee constitut? et etate anofus Extūc hī tres
reges de rege iudeoz nup nato ab oib? in
ciuitate q̄rebāt et interrogabāt. vñ ait euā
gelista Cū natus eēt ih̄s i bethleē i dieb?
herodis regis iude. ecce magi venerūt ab o
riēte iherosolimā dicētes vbi est q̄ nat? est
rex iudeoz Vidim? em̄ stellā eius in oriēte
et venim? adorare eū. Audiēs aut herodes
turbat? est et oīs iherosolima cū illo et cō
gregās oēs p̄ncipes sacerdotū et senbas
p̄pli sciscitabat ab eis vbi xp̄s nasceret.
at illi dixerūt. i bethleē iude. sic aut scriptū
est p̄ p̄pham et tu bethleē terra iuda neq;
q̄ minima es i p̄ncipib? iuda. ex te em̄ exiet
dux q̄ regat pplm̄ meū isrl̄. tūc herodes clā
vōtis magis didicit ab eis tps stelle q̄ ap
paruit eis et mittēs eos i bethleē dixit. ite
et interrogate diligēter de puero et dū iuene

ritis: renūciate mihi vt et ego veniēs ad os
rem eū Qui cū audissēt regē abierūt et ec
ce stella quā viderāt i oriēte ancedebat eos
vsq; dū veniēs staret sup vbi erat puer Vi
dentes aut stellā gauisi fūt gaudio m̄gno
valde et int̄ntes domū iuenerūt puerū cū ma
ria mirē ei? et p̄cēdētes adoraueūt eū et ap
tis thesauris suis obtulerūt ei munera au
rū thus et mirrā

Ca. xvii.

E hoc q̄re isti tres reges p̄us in ihe
rusalē q̄ i bethleē uenerūt. mlti libri
diuīsi modo declarāt et expouūt de q̄b? q̄ plu
rime cause sūt sc̄pte de q̄b? p̄ singula lōgū
eēt enarraē Sz int̄ ceteras cās erat vna q̄
herodes et cītas p̄pter introitū ip̄oz triū re
gū fuit turbata. qz videbāt ip̄os reges eē
et eoz ex̄citū de oriēte et caldea q̄ ex p̄missi
one diuīa ip̄am cītatē ab antiq̄ sepi? et ter
rā iudee obsiderāt et destruxerāt et ei? reges
fuerūt p̄secuti. qz hū regē iudeoz nup noui
ter et breuiter natū ex remotissimis terris
et lōginq̄ssimis ptibus oriētis et caldee ad
adorandū puenerūt. Et qz herodes erat p̄
selit? et alienigena a cesare et romais rex
iudee cōstitut? et de ei? expulsu herodes et iu
dei timuerūt et de eoz vero rege nouit nup

nato quē alij rēges adorare uenerūt nō auāue
rūt. s; maior cā fuit q; ipi tres rēges amissa
stella ex puidēcia diuina iherl'm ex iprouiso
coacti itrauerūt. qz iherl'm fuit cītas regal'
et reges iude actu sp i ea hītauerūt et docto
res i lege et scribe i pphīs et sc̄pturis semp
spēaliter iux pntes fuerūt ut ipi iudei et scri
be natitatē dñi et ei? natitatis locū p̄sciētes
nullā deiceps possent p̄tendē vel hīre excusa
tionē ad eoz p̄fidia ab oib? detestādā et
fidē gencū roborādā. nā Greg. i omelia sic
ait Iudeos p̄fecto bñ ysaac cū iacob filiū
suū bñdicēt p̄signauit q; caligās oculis et
pphetias in p̄nti filiū nō uidit. cui tñ in po
sterz multa p̄uidit. qz minuz iudei p̄p̄cie
spū erāt pleni s; cēci. qz eū de q; in futuro ml'
ta p̄dixerūt tūc i p̄nti positū nō cognouerūt
Nā xpm natū despexerūt quē an nasciturū
lōge p̄sciuerūt et nō solū qz nasceret. p̄sci
uerūt s; etiā locū ubi nasceret herodi demō
strauerūt ut ipa eoz snia fieret ipis i testi
moniū dānacōis et nob̄ adiuto iū creduli
tatis. s; ut ad p̄positū redeat. Ca. xviii.
um itaq; tres reges de loco natitatis
rēgis iudeoz nup nouit nati p herodē
scribas et doctōes iudeos pleni? eēt ifōrti

et cum eorum exitu et expeditionibus ab herc de
et iherusalem recessissent et civitatem eorum egressi Ex
tunc more solito et priori iterum eis stella appa
ruit et eos sicut prius usque in bethleem accessit.
Que autem distat a iherusalem ad duo prope mi
liaria illius patrie et in ipso itinere iuxta eundem lo
cum et eosdem pastores quibus angelus domini cum mul
titudine celestis milicie in magna claritate na
tivitatem domini annuntiavit. Juxta hoc et pastores idem
tres reges cum eorum exitu transierunt et ipsi pa
stores cum vidissent stellam statim accurrerunt et
dixerunt quod scilicet in tali fulgore et claritate ipsius
angelus apparuit qui ipsis nativitatem domini annun
ciavit et omnia que ipsis ab angelo dicta fuerunt et que
secundum deum in bethleem viderunt et audierunt et
acta fuerunt per omnia narraverunt que ipsi reges et
exitus eorum audiverunt et libentissime audierunt et
verba diligenter consideraverunt et ex verbis et te
stimonio pastorum multi fuerunt gaudium et de allo
cutione stelle et voce ex ea audita iam penitus non
hesitabant. Volunt enim quidam libri in oriente quod
vox ex stella audita fuit etiam vox angeli qui
etiam pastoribus et ipsis regibus nativitatem domini
annuntiavit. et dicunt etiam iudei in oriente conversi
quod credant inter iudeos quod angelus qui filios israel
post egressiones de egipto cum columna ignea per

cessit q̄ idē angel⁹ cui⁹ vox ex stella audie
batur etiā cū stella ip̄os tres reges añces
sit. Nā cū ip̄i reges itaq; cū pastorib⁹ loq̄
rent. stella magis ac magis i sua claritate
fulgebat Et put' ait Fulgētius i suo sermo
ne. Hec due ptes sc; reges et pastoēs fue
rūt duo parietes q̄ ex diuerso uenerūt et la
pidē qui fāis est i caput anguli vnitate fi
dei agnouerūt Vnus paries uenit ex iudeis
et alter ex gentib⁹ longe a se diuisi erāt qm̄
diuersa credebāt. Positus aut̄ in medio la
pis āgularis q̄ ad se vtrūq; parietē addu
ceret et vtrūq; vno noīe nūcuparet eēntq;
vnū noīe uocabuli q̄ erāt i vna grā sacramē
ti. per xp̄m em̄ q̄ est pax nrā faciens vtrūq;
vnū iudei et gētiles facti sūt vnū. Ad lapi
dem ergo āgularis vtraq; paries uenit et
uerū angulū ueritas fidei fecit. Hōz panetū
vn⁹ adduct⁹ est qm̄ pastorib⁹ iudeis xp̄m
natū angel⁹ nūciavit. Et alter paies addu
ctus ē qm̄ gētilib⁹ magis nouū syd⁹ appa
ruit. Illi sc; pastoēs fuerūt p̄mīe iudeoz
Et isti sc; tres reges fuerūt et sūt p̄mīe gē
tū. et isti sc; pastoēs de pximo sūt adduc
ti. et isti sc; reges de longe sūt adducti. p̄e
em̄ erāt iudei q̄ xp̄m colebāt et lōge erāt gē

res q̄ p̄dol̄ suiebāt. h̄ utiq; significabāt pas-
tores q̄ nascēte xp̄o p̄pe fuit iuētī et magi
q̄ de lōgissimis p̄tib; oriētis fuit adducti. q̄
tū veniētes licet iūdei nō eēnt tū regē iūdeo-
rū p̄fessi fuit et ip̄; ad adorādū veisse dixerūt
put dicit euāgelista. h̄ ut ad p̄positū redea-
ū itaq; h̄ tres reges cū co ca. xix.
mitatu et eorū exītu a pastorib; da-
tis eis mūerib; recessissent et iux̄ bethleē se
eē cognouissent. extūc; regalib; vestimētis et
alijs ornāmētis p̄ nobilib; et honesti; po-
terāt se diligēter p̄parabāt et itē eos stel-
la p̄cedebat et q̄nto magis bethleē appin-
bāt tāto magis stella i sua v̄tute fulgebat
et sic eadē die q̄nto h̄ tres reges a iherl̄m
hora p̄ma recēdebāt extūc; i bethleē hora q̄i
sex p̄ueniebāt et p̄ plateā de q̄ sup̄ dcm̄ est
q̄ ibidē platea coopta v̄obat tū h̄erūt i cui-
fine erat tuguriū et spelūca i q̄ xp̄s fuit na-
tus et statū sup̄ areā q̄ erat an̄ tuguriū in q̄
panes v̄debant; stella stetit immobil̄ et ifra
muros lapideos et fictiles q̄ adhuc ibidē;
ab an̄ q̄ p̄māserūt p̄ modicū intūallū stels-
la cū tali et tāta claitate et fulgoē se dimisit
q̄ oīa in tugurio et spelūca fuerūt illūata et
itē mox i aerē sursum ascēdit et sup̄ locū im-
mobil̄ stetit. h̄ splēdō; ei; imēns; i spelūca

remāsit Et put ait euāgelista. et itātes bo
mū iuenerūt p̄puez cū maia mirē eius et p̄ā
bētes aduāuerūt eū et aptis thesauris obtu
lerūt ei mūera aux̄ thus et mirzā. Et exins
de p̄ueit i cōfuetudinē i p̄tib⁹ illis q̄ null⁹
uacuis mamib⁹ et absqz osculacōe terze añ
pedes soldani vel alic⁹ regis i oriēte ip̄is lo
qui potent in p̄ntē diē Vñ frēs ordinū mē
dicantū ip̄is offerūt i terris et regnis eoz
poma et pira allegātes q̄ aurū et argentū
non p̄nt possidē que cū magna reuerētia et
huilitate a soldano et alijs regibus xp̄ias
nis et gētib⁹ reuerēter recipiunt et sumū
tur. s̄ vt ad p̄positū redeat. Ca. xx.

Argentū inf̄ alia in suo narzat ser
mone q̄ p̄ istoz trū regū mūera in
vno eodēqz xp̄o diuina maiestas et regia
ptās et hūana mōrlitas desiḡtur et itinat
Thus p̄tinet ad sacrificiū Aurū ad tribu
tū. Mirza at̄ ad sepulturā mortuoz Et oīa
s̄ sc̄a fides offerre nō desinit dū vnū eūdēqz
vez deū vez regē verūqz hōiez credit et ip̄e
deus q̄ sibi i veteri testamēto p̄micias offer
ri p̄cepit idē de⁹ hō nat⁹ p̄micias gētiū suo
cultui dedicauit. sed vt ad p̄positū redeat.

P̄so die quo itaqz hñ Ca. xxi.
tres reges in bethleem s̄nū q̄ iē u:

et adorauerunt et sibi mūera obtulerunt Erat
ih̄us in hūanitate infantul⁹ in etate tredec-
cim dierū et in hūana p̄sona s̄m suā etatē
erat aliq̄ntulū pinguis et paup̄culis pan-
nis vsq; ad brachia in p̄sepe et feno iacuit
inolutus Et maria m̄r eius p̄t etiā in a-
lijs plurib⁹ exēplis et libris reperitur erat ī
p̄sona carnosa et aliq̄ntulū fusca et in con-
spectu eorū trū regum tunc pallio blaueo
paup̄culo fuit coopta qđ clausū añ se mas-
nu tenebat sinistra et eius caput excepta fa-
cie p̄ano lineo fuit totalit̄r circūuolutū et su-
pra p̄sepe sedebat et manu dextera caput in-
fantuli ih̄u leuabat Et postq̄ ip̄i tres re-
ges terzā añ p̄sepe et man⁹ infantuli deuote
cū ea q̄ deuit reuerēcia et huilitate ī terzā
p̄strati hilari vultu fuissent osculati Extūc
mūera sua infantulo Ihesu deuote et reuerē-
ter obtulerunt Et ip̄a munera iuxta caput in-
fantuli et genua m̄ris sue ī p̄sepe deuote
posuerunt et qđ de ip̄is mūeribus postmodū
factū fuerit añ aduertēti planē infra tradet̄.

Erat aut̄ Melchior rex Arabū et nubye
qui dño aurū obtulit tūc in p̄sona minor
Et balthasar rex godolpe et saba qui dño
thus obtulit erat in p̄sona mediocris. Si

imilit Jaspas rex tharsis et infule egrisouls
le q̄ dño mirrā obtulit erat i p̄sona maior
et ethiops niger de q̄ nulli dubiū. Nā in
ter alia ait etiā p̄ph̄a. Corā illo p̄cedent e-
thiopes et inimici eius terzā lingēt Veniēt
ad te q̄ detrahebāt tibi et adorabant vestis-
gia pedū tuorū. Erāt aut̄ hī tres r̄ges et eo-
rū exercitū? s̄m̄ staturā hōim̄ tūc t̄pis reliq̄
rū in p̄sonis et statura multū p̄hilli ita q̄
ois p̄p̄us mirabat̄ et h̄ testimoniū ip̄is p̄hi-
buit de remotissimis et lōginq̄ssimis p̄tib?
onētis et finib? terre illuc puenisse. Nā q̄
tomagis est v̄sus ortū solis tāto m̄iores et
debilioēs ac teneroēs nascunt̄ hōies. p̄p̄
hāc cām q̄ calor ip̄ius solis cōsumit hui?
dū radicale q̄d i fluxu fūdāt̄ igit̄ sūt m̄io-
res alijs. s̄ herb̄e sūt calidiores et melioēs
et aromata nobilioza et meliora existūt. Et
serpētes et huiōi v̄mes periculosi sūt et ve-
nenosioēs et lōgiores et grossioēs et om̄ia
aīalia et volatilia siluestria et domestica sūt
maioza et raroza. Nā dicūt indi et alijs hō-
mines q̄ de p̄tib? onētis in iherl̄m et alias
circa p̄tes causa peregrinacōis vel mercāoni-
orū seu delcātiōis q̄tidie et freq̄nt̄ pueniūt
q̄ in p̄tib? et regnis istoꝝ t̄nū regū in os

tu diei et auroza sol cū tali et tāto strepitu
et fragore ac horribilissimo somitu sol ozim
audiat q̄ nisi q̄s fit cōfuetus null⁹ posset
tolleat Et vltra illas tias et ptes nascūz
tur hoies multū pui q̄ pre somitu firmamē
ti nascunt firdi et p signa emūt et vendūt
ac opant et sūt hoies in tpalib⁹ multū as
stuti et ditissimi mercatores et tales hoies
et q̄ plures alii hoies raro ad ptes regni iu
dee syrie ⁊ egipti frequēter pueniūt. de qb⁹
singularit longū esset enarrare. sed vt ad
ppositum redeat. Ca. xxij.

Et sciendū put etiā supradcm̄ est
q̄ hñ tres reges de regnis eorū q̄
plurīa ditissima et nobilissimā munera et or
namēta moze regali ad offerendū dño ses
cū sumpserūt Videlicet omnia ornāmēta q̄
alexāder philippi macedo in caldea india. ⁊
perfide reliquit. et omnia ornāmēta que regi
na saba in tēplo salomonis obtulit et va
sa cōcupiscibilia de domo regis et tēplo do
mini i iherusalē que p caldeos et persas in
destructione iherusalē in terzā eorū fuerunt
deportata et translata et q̄ plurima ornāmē
ta in auro et argento ac gēmis et margas
ritis p̄ciosis que hñ tres reges de terzis eo

rū ad offerendū dño secū supserūt et mag
nifice detulerūt Sed cū infatūlū ih̄m i pre
sepe et feno positū pauprime iuenerūt put
ip̄is etiā pastorēs i via retulerūt et vt dic
tū est q̄ stella itaqz inter parietes an̄ spelū
cam q̄ xp̄s fuit nat? se dimerfit q̄ tuguriū
et spelūca pre splēdore et fulgoē steterūt q̄
si in camino ignis Extūc h̄ij tres reges de
dromedar̄ijs et equis eoz mltimode orna
tis descēdentes tāto timoē et tremoē fuerūt
p̄teriti et cōcussi q̄ de oib? ditissimis et no
bilissimis ornāmētis q̄ secū ad offerendū
dño detulerūt ex thesauris suis tūc apertis
nihil nisi qd̄ vnicuiqz semel et primū ad
manus eius puenit recepit. Videlicet Mel
chior rex nubye et arabū supsit triginta de
nanos aureos et paruū pomū aureū sicut
manu cōcludi potuit infantulo ih̄u deuote
obtulit. Quē sequēs Balthasar rex godo
lie et saba thus obtulit sicut ad manū ei?
deueit Et deinde Jaspas rex tharsis et isu
le egrissouille. obtulit mirrā lacriose et tan
to terroē erāt h̄ij tres reges p̄teriti et tā de
uoti ardētes i oblacōe effecti q̄ ip̄i de oib?
v̄bis que tūc btā v̄go ptulit q̄si nil cōfide
rabant. sed qd̄ ad vnūquēqz regē offerēs

tem inclinatio capite humiliter omnipotenti deo
gras egit ac dixit Pomū aut aureū qđ vi
delicet pomū Melchior rex nubye et arabū
cū triginta denarijs obtulit quondā fuit a
lexādrī magni et nō fuit maioris q̄ntitatis
q̄ totaliter manu cōcludi potuit. mūdū sig
nificauit qđ ex minimis particulis auri oim tri
butoz mūdī et oim puinciaz cōflare fecit
et ipm semp in manu portauit et velut sua
potentia totū mūdū in manu sua cōclufit
Et hoc ipm pomū aureū in regiōe indie cū
alijs ditissimis ac pulcherris ornamentis p
mānit qn̄ de paradiso terrestri reuisus fuit.

de p. b. n. c. v. m.
Hoz triū regū numez iterptatio et sig
nificatio et expositio i multis libris est dis
uersimode exposita p diuīos doctōes et de
clarata. Sed q̄re Melchior rex nubye et
arabū pomū aureū obtulit diuīsim nō repi
tur ab aliq̄bus scribētibz in hac materia.
Nam ipius pomū aurei rotūditas immēsa
significatio est ipi soli nota. qz sicut aliqđ
rotundū absq; pncipio et sine fine speram
mūdī cōcludit vniuersalē et altitudinē ce
li et nouissima inferni sue potentie volubi
litate et velocitate circuit et fines terre. et
qz velut quoddā rotundū est mobile penit.

tentiā peccatorū signat. Et ex illo tpe cres-
cente fide xp̄iana et religiōe p̄rio in oriēte
deinde p̄ ip̄atores et post h̄ p̄ reges p̄ueit
in cōsuetudinē q̄ huiōi siḡficatiōibus ip̄e
ratores et reges certis et sp̄ealiter aliq̄b?
tp̄ibus ī manib? vtunt̄ pomis aureis ī p̄n-
tē diē. Ceterū de auro thure et mirra q̄ ip̄i
tres r̄ges scz Melchior Balthasar et Ja-
spar d̄no obtulerūt plures libri diuīsimos
de loquūtur. Nā aliq̄ libri cōtinent q̄ aux
fuisse oblatū ad mare et infatuli inopiā
subleuandā. Et thus p̄pter fetorē stabuli
Et mirra ad v̄mes infatuli depellēdos. Vñ
est sciendū q̄ in oibus p̄tibus oriētis est
cōsuetudinē vt dū soldan? vel aliq̄s rex
xp̄ianus vel sarzacen? aliquā suā ciuitatē l̄
villam intrat vel p̄transit extūc ante oim
domorū ianuas hōies illi? ciuitatis vel vil-
le thus vel mirrā accendunt quis fm suā
facultatem. Et quiāq; nō facit punitur vt
rebellis. ad quē magna diligētia adhibet̄.
Vnde thus positio et ascēsiō in oriēte sig-
nificat subiectionē perfectā et debitā obe-
dientiā et ascensus et cōscensus perfectio-
nem in deū vel in p̄dolum vel in regē in pres-
sentē diem. Vnde in simile ab antiq̄ mar-

tres nō tantū cogebant adorare ydola q̄n-
tum ad ponendū et accēdendū thura et ad
huc sarzacei nō requirūt tantū et xp̄ianis
renegatis in tēplis eorū cum ip̄is adorare
quātū q̄ thus in tēplis eorū sub ip̄orū ex-
pensis spontaneē thura ponant sed et accē-
dant. s̄ vt ad p̄positū redeat. Ca. xxiiij.

Incet omnipotens deus in nra fragilis-
tate et hūanitate vt exinamiret ses-
metip̄m paup̄rimus p̄pter nos fuerit nas-
tus tamē hīs om̄ibus trū regū muner-
bus nō indiguit ad aliquā inopiā subles-
uandā. q̄ ip̄e dixit et om̄ia facta sūt. Nam
pomū aureū oblatū per alexandrū tam po-
tenter cōgregatū et arroganter cōflatum
dū ip̄m. Melchior in fatulo obtulit extūc
in inomēto statim fuit ī puluerē et famillā
contritū et ad nihilū redactū. Nam sicut ī
typo lapis sine manibus cōscidentū de mō-
te abscisus est statuā horribilē qua nabuz-
odonosor vidit in sōnis cōminuit. et ī fa-
millam cōtruit et ad nihilū redēgit. sic ad-
instar in facto ip̄e lapis est deus tūc de vir-
gine sine cōplectentū manibus qui ponit
potentes desede et exaltat humiles. ip̄m q̄
pomū q̄ vniuersū significauit mundū sua

huilitate in potētie magnitudine i momen
to oculi cōtruit et ad nihilū redegit. Ceterū
q̄ de alijs trium regū munerib⁹ factū
fuerit inferi⁹ audiet. sed vt ad p̄positū re
deatur

Capitulū. xxiiij.

Ost̄ q̄ vero ip̄i tres reges dñm adora
rassent et sibi munera obtulissent et
oia ad que de oriēte dñm q̄siuissent glorio
se p̄fecissent extūc statū ip̄i tres reges et eo
rū exerāt⁹ equi et aialia et alia eoz iumē
ta que ibidē ex remotissimis nec nō lōgimq̄
firmis finib⁹ terre et oriētis p̄ oēm viā abs
q̄ aliquo cibo potu et pabulo puenerant.
extūc more suo et mortaliū et hūano. esuri
re. sitire. et dormire ceperūt. Et per totā illā
diem i bethleem et alijs circa locis quieti
et solaciose dederūt et omib⁹ cām q̄re de fin
ib⁹ terre et de extremis mūdi ptib⁹ stella
eos miāculose duxerat huiliter dixerūt et ex
posuerūt Vt iudeis maior confusio et gētib⁹
maioris crudelitatis exinde solatiū oriatur.

Ceterz put ait euāgelista. Et accepto in
sōnis rūsone ad herodē redirēt p̄ aliā viā
fūt reuerfi i terzā suā. et extūc stella q̄ ip̄os
p̄us p̄cedebat vltra nō apparuit. S; reuētē
tes ad fr̄as et ad regna sua hūano moē bo

spicia die ac nocte in via capiebāt. Et ipi
tres reges qui ex tribus vñs et longinquissi
mis suis terris et regnis remotissime distā
tibus miraculose ex inopinato cōuenerūt.
Tunc in vnū ad terras et ad regna sua in
simul redierūt et per omnes terras et regio
nes ac puincias p quas olim bholofernes
cū suo exercitu et expeditione ab oriente et
caldea trāsijt et i iudeā puenit. p has vias
et terras ipi tres reges cū eoz comitatu et
exercitu de iudea in orientē et caldeam sūt
reuerfi et cū tali et tanto exercitu et comi
tatu et diuersa expeditione p has terras et
regiones ex improviso transierūt q omnes
hoies illarū partū et regionū sui auditū
antiquū et relatū putabāt bholofernē itera
to ptransire et ab omnibus vilis et ciuitas
tibus et vniuersis populis benignissime sūt
recepti in qb us omnia que viderāt egerant
et audierāt et que ipis acciderāt post egres
sionē terraz suaz oib? huiliter p̄dicabāt
et ad quūq; loca puenerūt oibus pplis mo
re regio benigni et beneficia fuerūt. vñ eoz
v̄tutū huilitatis et meritoꝝ fama a iudeis
in oibus ipis terris et puincijs nunq̄ po
tuit aboleri et de omnibus cibarijs et neces

sarijs que de terris et regnis suis secū fūp
serāt cū ip̄is q̄ eoz exercitū q̄ eoz equis
aīalibus et iumentis quosūq; ad predic
tū montē vauis. et ad terras et ad regna
sua puenerūt penit? nil defect. sed sani et ī
columnes cū oīb? suis ad ppria fūt reuerfi.
s; viā quā de trib? regnis eoz ī tredecā die
bus stella duce p̄fecerūt ī ip̄a via p̄ bien
niū ī reditu p̄ ductores et interp̄tes labo
riose pmāserūt vt ip̄i et alij hoies scirēt di
stantiā īter opationē diuinā et humanā

Ceterz herodes et semioēs ac scribe ip̄os
per multā viā fuerūt secuti et vniuersā ter
ram p̄ quā tranfierāt et specialit̄ tharsēses
cyliae qui ceperūt post ip̄os declinare et eo
rū virtutes et merita p̄dicare. Quare hero
des ip̄is tharsensib? ex iudea culpā impos
fuit q̄ ip̄os flumiū syler tū fire pmāserūt eo
rū naues cōbussit et totā terrā que sub ei?
fuit potestate per quā tranfierant multū des
struxit. Ceterū herodes semiores et scribe
et iudei ip̄os reges fuerūt secuti. qz ab omī
bus audierāt q̄ miraculose p̄ omes terras
die ac nocte cū magna claritate et luce et
specialiter stella duce miraculose ī tredecā
diebus absq; aliquo impedimēto transies

runt et quod laboriose stella amissa per ducto-
res et interpretes recesserunt. Nam omnes gentes
et gentes per quarum terras civitates et loca ip-
si reges et eorum exercitus et comitatus in exer-
citu transierunt cum maxima admiratione plene nar-
rare non sufficiebant quod miraculose die ac no-
cte per eos et eorum terras et loca et regiones
transivissent et de his omnibus etiam alii iudei qui
in ipsis terris et locis inter gentes habitab-
bant dispersi etiam herodi et senioribus ac scri-
bis et aliis undique iudeis in epistolis et litteris et
prophetis personis oratione testimonium prohibebant
et propter tale et tantam irreprehensibilem admi-
rationem et rem gestam gentes scripturas et nati-
vitate domini ignorantes ipsos tres reges glo-
riosos magos appellabant ad quem iudei in ter-
ris gentium habitantes et alii ubique terrarum
iudei scripturas et nativitate domini et eius nativitate
locum scientes ad hos gentes ubique ex invidia
incitabant et undique ex perfidia confirmabant
Et quod evangelium et nativitas domini per longa tempora
postmodum usque post ascensionem domini ipsis gen-
tibus non fuit predicata sed usque ad illa tempora ali-
bi in universo mundo permansit ignota sed primum in con-
suetudinem pervenit et in usu permansit quod ipsi tres
reges gloriosi in toto mundo vocati sunt magi in bo-

diernū diē De hīs tribus regib? gl'ofis
m'lti libri diūſas cōtinēt opimōes q're ma
gi fūt vocati. Nā aliq' libri cōtinēt q' vocā
tur magusei et ali' libri cōtinēt q' vocant'
magi q'f' magis ſapiētes. Et ali' libri di
cunt q' magi fuerūt malefici. ſed poſtmoſ
dū ad dñm cōuerſi. et ali' plurimi libri di
uerſimode exponūt et declarāt q're h'ij tres
reges magi fūt vocati et de hīs declaratio
nibus et o'ibus expoſitōib? nō eſt necēſe.
Nā abſq; aliq' dubio fuerūt r'ges maximū
et glorioſi et de regnis et terris potētiffimū
put ip'oz regna et locos xp'iani i hīs hab
bitātes et nati adhuc teſtant'. Qui exinde
i orēte et o'ibus p'tibus vltra marinis vo
lunt h're p'rogatiuā et h'nt inter ceteros et
pre ceteris xp'ianis put infen? audiet' et
cōtinēt in p'ntē diem. Ca. xxv.

D tollendū ergo omne dubiū in pre
miſſis et extirpandā radicē? iudeo
rū inexcusabilē inuidiā et p'fidiā et ad eru
diendā gentiū ignorantā et eorū infirmi
tatē adiuuandā et nrām fidē roborādā omni
potēs de? q' ſp eſt mirabilis i ſuis ſcis et i
ſua maiestate gl'ofus o'ib? ſcin voluit q' q'
lis et q'nta cēt diſtātia inf' opatiōez diuinā

et oēm opationē magicā et humanā. Nā
īpos tres reges cū omī ipsorū exercitu ex-
peditiōe et comitatu absq; cibo potu et pa-
bulo in bethleem in tredecim dieb; absq;
aliquo impedimēto de oriente et regnis eo-
rū miraculose cū stella potestare et diuina
opatione sua perduxit p quā viā in bien-
nio laboriose vix poterant pficere p interp-
tes et ductoēs opatione hūana et ad pro-
pria redire et puenire. Nā si aliq; ars p̄us
in vñs prospens affuisset etiā in vñs eorū
laboriosis et aduersis postmodū nō defuis-
set Sed omnipotens deus h̄o natiuitatis sue
misteriū semp notū voluit eē populis vni-
uersis q; nomē suū gloriofū qd̄ p̄us vsq;
ad natiuitatē suā tantūmō in iudea latita-
bat ipm omēs gentes tribus et populi ab
ortu solis vsq; ad occasū vnaminiter col-
laudaret. h̄ vt ad ppositū redeat ca. xxvi

Ostq; vero ipi tres reges cū exerci-
tibus et expeditiōibus eorū vt dcm̄
est cū maximis laborib; p ductores et int-
p̄tes ad mōtē vauis victorialē post biēniū
puenerūt Extūc capellā i honore regis iudeo-
rū nati quē ita q̄sierūt et muera obtulerūt
laboriosissē et ditissē fieri fecerūt et multimo

de moze regio oimauerunt et i opido qd sub
tus mote fitu fuerat a laborib? itineris qe
uerunt et ibide moze regio p aliqd tps sola
aiose dederunt et ibide locu eoz sepulture co
corditer elegerunt. Et deinde singulis amis
cu alijs eoz regib? et pncipib? ibide coue
nire adixerunt et firmit? pmisserunt. Vn post
modicu tps oim terraz q regnoz eoz pn
cipes et nobiles et honorati ac vniusi ppli
ipis ibide obuiauerunt et ad eos vnaminie
confluxerunt et ipos put deuit sollemissime re
ceperunt et de aduentu eoz multu gratulantes
et audiētes que et q̄lia ac q̄nta p eos et cu
eis deus eēt opatus mirabilia. timoē et as
moze obstupuerunt et i maiori reuerētia et
hororē et timoē ex hijs ipos hre ceperunt et
sic tūc ipi tres reges de testamētis eoz dis
positis et ordiatis deo grās agētes quis cu
oib? suis ad fratres et ad regna sua sani cu
gaudio fuit reuersi et corpibus nō cordib?
ab inuicē ad tps fuit sepatti et oib? pplis ea
que viderāt et audierāt et ipis acciderāt hu
militer pdicabāt et in oim eoz terris et tē
plis stella cu infatulo q desup signū crucis
per oēm modū et formā put ipis apparuit
honorifice fieri et sculpere fecerunt ex qbus

quod plurimi gentes relictis suis erroribus et
ydois infantem cum ipsi tres reges deuote mu-
nera obtulerunt ipsi adorauerunt. Et capellam
super montem uas factam ex longinquissimis par-
tibus diuersorum hominum nationes deuotissime
uiscitauerunt. Nam postquam ipsi tres reges ad
propria sunt reuersi omnibus hominibus huiusmodi
et deuociones sunt effecti et uniuersarum terra-
rum et regionum nationes in oriente de eorum uir-
tutibus humilitate et deuotione plene non suffi-
ciebant enarraere et sic in laudabili uita et ho-
nesta conuersatione ne usque post ascensionem domini
et aduentum beati thome apostoli laudabilitate perma-
nerunt. sed ut ad propositum redeat

Capitulum. xxvij.

Ost recessum ipsorum trium regum
de bethleem quando domino mune-
ra obtulerunt. Extunc beata uirgo ma-
ria cum infantulo suo ihesu in tugurio et spes-
lunca in qua natus fuit homo per modicum tem-
pus permanens. sed crescente de ipsa et tribus
regibus tam mirabili fama et extunc de ipso
tugurio et spelunca in aliam speluncam subter-
ranea in rupe factam cum infantulo ihesu metu
iudeorum intrauit et usque ad diem sue purifica-
tionis in ea permanens et latitauit. Et quod put de

cuit vtriusq; sexus hoīes senes et iuuenes
btām v̄ginē mariā diligebāt s̄ipam et suū
infatulo ih̄m inq̄ntū poterāt diligēter cōla
bant et ip̄is necēria q̄bus indiguerāt pie
ministrabāt Et ex eadē spelūca in q̄ btā vir
go maīa itaq; cū infatulo ih̄u letitauit post
modū crescēte fide xp̄iana facta est capella
et honore trū regū et beati nicolai cōsecre
ta et videt̄ per ip̄am capellā cōmune t̄nfit̄
fuisse et quondā duas ianuas habuisse. s̄
vna ianua nūc lapidib; est obstructa et in
illa capella adhuc videt̄ lapis sup̄ quē bea
ta virgo maria s̄p̄ sedere cōsuevit q̄n̄ infatu
lum suū ih̄m lactauit! Et quadā vice ex cas
su modicū lactis de sua mamilla sup̄ ip̄m
lapidē cecidit cui; lactis species sup̄ eundē
lapidē in p̄ntē diē p̄māhit et q̄nto plus ab
radit̄. tāto plus accrescit et tale lac btē ma
rie in q̄ plurib; ecclesijs demōstrat̄ et a pe
reḡnis vndiq; deportat̄ et postq̄ btā v̄go
cū infatulo ih̄u de spelūca i q̄ ih̄s fuit nat̄
itaq; metu iudeoz eā celeriter et festināter
exiuit et in hanc speluncā subterranā de
qua dictū est fugit et intrauit. Extūc cami
nā et p̄anos q̄bus ih̄s fuit iuolut̄ in feno
et presepio panter inuolut̄ s̄ fuit oblita.

Que vsq; ad tps venerabilis helene mris
cōstantini put deo placuit recētes et itegri
in eodē loco in p̄sep̄io pmāserūt. Nā iudei
ip̄z locū q̄ nat⁹ erat ih̄s ab illo tpe postmo
dū p̄ lōga tpa ex iuidia habuerūt p̄ loco p̄
phanato scortalego ⁊ maledicto itaq; nec
pueros nec pecora vel gētiles ip̄m locū itra
re pmiserūt et t̄m terrore semib⁹ et oibus
incutebāt q̄ ip̄m locū null⁹ itrare fuit au
fus. Nā oēm itrantē habuerūt p̄ cōtaminā
nato. Ceterz dū in purificacōe sua b̄tā vir
go in sātulū suū ih̄m s̄m legē moȳsi i tēplo
cū turturib⁹ obtulit et ip̄m symeon in ul
nas suas recepit dicēs. nūc dimittis seruu
tuū dñe s̄m verbu n̄ tuū in pace. qz vider
runt oculi mei. ⁊c. put dicit sacra sc̄ptura.
Et eodē tpe tam ip̄e symeon q̄ anna am
cula de ip̄o infātulo ih̄u plurib⁹ iudeis ⁊ eo
rū sacerdotib⁹ p̄nib⁹ et scribis astātibus
plurīa p̄phabant put inquit euāgelia.
Extūc de relacōibus iudeoz q̄ itaq; tūc abe
rāt i tēplo fama maie et infātuli ih̄u de nouo
tācū accreuit q̄ pre iudeis et herode in ip̄a
spelūca vel in aliq̄ alio loco b̄tā v̄go cū suo
infātulo diutius nō potuit latitare et extūc
put ait euāgelista Angelus dñi apparuit

ioseph in somnis dicens Surge accipe puerum
et matrem eius et fuge in egiptum et esto ibi
usque dum dicam tibi futurum est quod herodes querat
puerum ad perdendum eum. Qui confurgens accepit
puerum et matrem eius nocte et secessit in e-
giptum et erat ibi usque ad obitum herodis. etc.
Et quomodo et qualiter beata virgo cum infatulo ihesu
in egiptum puenerat et inde redierat in libro
de infantia ihesu plenius reperitur Sed per plus-
rima loca multum periculosa hominum siluestrium
et animantium periculosissimorum per deserta transierunt
et per insignis in omnibus locis et vias per quas
in exitu et reditu beata maria cum infatulo ihesu
transiit. adhuc crescunt rose aride que undique
rose de iericho vocantur et hinc mulieres sarza-
cene multum libenter utuntur in partu. Cete-
rum locus in quo beata maria cum infatulo suo ihesu
itaque in egipto habitavit distat a bethleem
ad duodecim dietas per viam per quam beata virgo
itaque transiit et non alibi nisi per illam viam crescunt
ipse rose de iericho in memoriale semper-
ternum. et ipsas rosas colligunt homines que ibidem
baduini vocantur que de loco ad locum in ipso de-
serto cum pecoribus vagantur et pro pane ipsas
vendunt in maxima multitudine et quantitate homi-
nibus incolis que per desertum transeunt et peregrinis

p q̄s vltimū v̄dunt et p mūdū deportant
Ceterū locū i q̄ btā v̄go cū ifātulo suo ih̄u
i egiptū p septēmiū vsq; ad obitū herodis
h̄itauit: fuit iux̄ citates babiloniā nouā et
alcharye q̄ nūc ē h̄itacio soldani et ille cita
tes modicū distāt et sūt maxie citates s; al
charye ē maior babilonia et reputat̄ maior
q̄ vij. ville parisiēses. Et i ip̄o loco q̄ itaq;
btā v̄go p septēmiū cū ifātulo ih̄u h̄itauit
nūc ē ortū balsamī q̄ nō ē ad iactū lapidis
m̄gnū et i ip̄o orto sūt vij. fōtes aq̄rū i qb̄
btā v̄go ifātulū ih̄m lauaē et balneaē et sua
vestim̄ta et ifātulū mūdāē et lauaē s̄fueuit
et p̄t ip̄os fōtes ortū ē disp̄se sit et nō ē
muratū nec munitū et crescit et effluit balsa
mū ex v̄gis q̄si rubū et est modicū altior vl
ne et est i modicū rubi rosarū formatū et fo
lia ei⁹ q̄si trifolia sūt formata et vnusq;sq;
rubū h; custodē sp̄ealē xp̄ia^m aliquē decap
tuus soldani q̄ ip̄m rubū q̄si corp⁹ suū cu
stodit irrigat et mūdāt et in mense marcij
tūc soldanū cōtinue p̄sonalit̄ est p̄ns in h̄
orto et tūc v̄ge balsamī i modū vitis scin
dunt et vulnerant et ip̄e scissuē bōbice ar
cūligant et subitū bōbice et scissuras pua
ualcula argētea tūc p̄dunt in qb̄ balsamū

niis p scissuas et bombice ficut aq̄ ex vite
stillat et effluit et ex ill' vascul' fundit i am
phora argentea q̄ ibide zera vocat q̄ modi
cu est maior q̄ sexru vini possit itrare Que
tn ex oi balsamo vie adiple et tuc soldan
nus recipit oem balsamu sol? .s; cu legat?
alic? reg s ad eu mittetur. ipe dat puu vi
triolu i modu digiti mgnu balsamo plenu
et itaq; oi balsamo extillato soldan? rece
dit Et tuc unus cuiusq; rubi custos sumit
vgas de suo rubo scissas et ipas i mudissia
olla bulit et balsam? q̄ tuc ex illis vgis ex
bulit sicut piguedo supnatat et talis balsa
e spissus et vt braxua colorat? Et du aliq; s
bo ab eq̄ vel aliq̄ altitudine encornit cadit et
int? rupit et qssat et cu illo balsamo loc?
pungit? statim cosolidat et cicat ces vulney
cu sut coaptate du cu tali balsa? pungunt
modicu de cetero no aparer. sed sut vt alte
n? carnis et pell' spci et tale balsamu custo
des ruboy tuc vedut lxibus et peregrinis et
vndiq; p mudu deportat. s; i nulla copaco
e tate vntis et nobilitatis sicut e balsam?
q̄ naturalit stillat ex vite Na du talis bal
sami gutta i manu ponit ipam penetrat et
altea pte refudat et ille loc? incorruptibil' p

manebit in eternū et est q̄si vinū viride te-
nue aliquantulū turbidū coloratus et vocat̄
ibidē balsam⁹ crudus et alter balsam⁹ bu-
litus vocat̄ ibidē balsam⁹ coct⁹ et de alijs
balsami noīb⁹ et v̄tutib⁹ longū eēt enar-
rare Et credit̄ firmit̄ in onēte et in oībus
ptibus illis q̄ ille locus adhuc ex eo talē
habeat v̄tutē q̄ i eo balsam⁹ crescat. ⁊ b̄tā
v̄go maria cū suo ifantulo ih̄u p̄ septēniū
in ip̄o loco habitabat et in ip̄is fontib⁹ se
et suū ifantulū ih̄m frequēter ⁊ eoz vestimē-
ta lauabat Et ad mai⁹ signū ip̄m ortū nul-
lus oīno hōim nisi sit xp̄ianus colere p̄t vel
custodire q̄ sepius est expertū si aliī hōies
gēntes ip̄m colerēt. et extūc rubi balsami
et eius virge statū arescerēt et perirēt. h̄ vt
ad p̄positū redeat. Ca. xxviii.

Eterū de munerib⁹ que ip̄i tres re-
ges dom̄io obtulerūt est sciendū
p̄ut expedite in alijs libris cōtine-
tur. q̄ Melchior rex nubye et Arabū ob-
tulit d̄no parvū pomū aureū quod vt dic-
tum est in oblatione in faullā et ad mibiz-
lum fuit redactū. Itē idem melchior rex nu-
bye et arabū obtulit triginta denarios au-
reos quos abrahā egrediēs de bur caldeo

rū in peregrinacōe sua secū fūpfit ī hebron
que tūc arbea vocabat̄ portavit et cū ip̄is
agrū in sepulturā suā et sare et filioꝝ suos
rū ysaac et iacob cōpavit. et loꝝ denarioꝝ
monetā legit̄ fecisse Thare pater abrahā
ex pte regis mesopotamie noie nyus Et des
inde tpibus iacob p̄ h̄isdē triginta dena
rijs ysmabelitis filijs eiꝝ a q̄ abrahā agrū
in sepulturā v̄didit. h̄ijs ioseph a suis fr̄i
bus fuit v̄ditus ī egiptū et post h̄ h̄sdē tri
ginta denarij a p̄dictis fr̄ibus filijs iacob
in egiptū p̄ frumēto ip̄i ioseph fuerūt res
portati et dein̄ h̄sdē denarij post obitū iacob
ad regnū saba p̄ aromatibꝝ ad sepulturā
iacob a ioseph fuerūt missi. et ī thesauros
regios repositi. Et post h̄ tpibus salomōis
h̄sdē triginta denarij cū q̄pluribꝝ alijs orna
mētis in tēplo dñi in iherl̄m a regina saba
fuerūt oblatis et deinde tpibus roboam filij
salomōis in captiōe iherl̄m et tēpli dñi dep̄
datiōe ad manꝝ regis arabū q̄ tūc tpibus
ī adiutorio egiptioꝝ puenerūt et cū alijs
ornamētis templi aureis denarijs spolia
tis ī thesauros regioꝝ reponerant̄ et post
hec nouo testamēto inchoāte nato dño in
bethleē. extūc Melchior rex nubye et aras

bū cū q̄plurib⁹ ornamētis aureis et vasis
tēpli ac alijs varijs et ditissimis mūerib⁹
q̄ secū sūpserat hos triginta denarios ex au
ro arabye purissio qz antiq̄us et nobili⁹ au
rū i thesauris suis nō reperit. hos dño cū a
lijs p̄dictis ornamētis offerre p̄posuit et
solūmō hos obtulit ⁊ alia ornamēta timo
re p̄termisit vt est supra dictū Ca. xxix.

¶ Vm ergo btā v̄go maria metu ho
rodus fugit i egiptū. extūc hos tra
ginta denarios cū alijs munerib⁹ thure et
mirza sicut sibi fuerūt oblata i p̄ano lineo
ligata in deserto amisit. Que quidē pastor
vn⁹ ex hoibus q̄ ibidē badwini vocant de
gens in ip̄o deserto q̄ cū gregib⁹ suis de lo
co ad locū i pascuis vagabat⁹ repert et vs
qz ad modicū tpus añ passiōez dñi apud
se retinuit. ⁊ extūc idē pastor cecidit i iura
bilē infirmitatē. Et cū de ih̄u qz diūsas ifir
mitates et varios lāguores solo v̄bo cura
ret fama p̄ oēs terras volarat: extūc idē pa
stor i iherusalē se trāstulit et per fidē suā a do
mino sanitatē mox est cōsecutus: et cōuers⁹
sus. Extūc idē pastor hos triginta denarios
aureos cū alijs mūerib⁹ thure et mirza p̄
ut prius dño in sua infantia in bethleem p̄

tres reges fuerunt oblati. Idem pastor puit i
deserto reperit denuo in iherl'm tunc dno obtu
lit cu deuocoe que dñs agnosces iussit pas
storē vt ipa mūera ponēt sup altare i tēplo
Vñ sacerdos dñi qui tūc sorte exijt i signū
tā honorabilis oblatōis thus sup altare ins
cēsoꝝ accēdit. et qz mūera erāt rara et gl'o
sa hos triginta denarios cū mirra i gazophi
laciū misit et post h̄ p modicū t̄pus tercia
die ante passionē dñi pncipes sacerdotū vt
oēs iudei mdr̄nter pncipes eēt in passiōe
dñi et eius morte hos triginta denarios ex
cōi bursa de gazophilatio ex tēplo dñi sup
ferūt et ipos iude scariotis discipulo dñi vt
eū tradēt tradiderūt et ptē mirre vino qd
ori dñi in cruce obtulerūt miscuerūt et reli
quā ptē mirre nycodem? pnceps iudeorū
cū aloē et alijs aromantib? addidit ad dñi
sepulturā. et postq̄ iudas hos triginta dena
rios retulit et ad pedes iudeoꝝ in tēplo pie
cit. extūc iudei dederūt qñdecā denarios mi
litibus qui sepulchrū domini custodierūt
et cū reliq̄s qñdecim denarijs emerūt agrū
figuli in sepulturā peregrinoꝝ Vñ ait euā
gelista Et cōfilio imito emerūt ex h̄is agꝝ
figuli in sepulturā peregrinoꝝ. Et est scien

Sū q̄ idē ager figuli est p̄pe iherl̄m situs et
est vix ad sem̄ iactū lapidis lōgus et m̄g
nus et t̄pib? q̄n iherl̄m fuit xp̄ianoz extūc
de ip̄o agro p̄fundissimā facta et effossata ē
spelūca et ab oī p̄te surfū a fūdo circūmuā
ta et desup testudinata et desup in testudie
sūt foramina p̄ que corpa mortuoz mittū
tur et p̄iciunt̄. Nec moueat aliquē q̄ idē
triginta denarij̄ i euāgelio argētei vocent̄.
q̄ fuerūt ex auro arabie purissio. Sed coi
noie argētei vocabant̄ sicut denarij̄ aurei
nūc vocant̄ scuti mutones vel floreni. et si
militudo hoz denarioz in noie et moneta i
illis p̄tibus a t̄pib? abrahe vsq; ad destru
ctionē iherl̄m p̄ tytū et vespasianū p̄māsit
et in oībus p̄tibus oriētis nūq̄ mutant̄ mo
nete p̄dere vel valore. et similitudo hoz trigi
ta denarioz ex auro vel cupro i similitudie p̄
dere et q̄ntitate et forma et similitudo i longi
tudie et latitudie tuica dñi incōsuetū mul
tū artificialit̄ scā in oriēte apud q̄plurios
p̄ncipes et nobiles adhuc hēditarie p̄mā
serūt in p̄ntem diē Et vnus illoz triginta
denarioz circa tres florenos habuit i p̄de
re et valore et i vna p̄te talis denarij̄ in nū
mismate stat caput regis laureatū ipressū

et in alia parte sunt lre caldayce q ab lrib? mo-
dernis no pnt legi vel discerni Ceterum de
militib? qui sepulchry xpi custodiebat est
sciendū q est consuetudis in cibus partibus
orientis et ultramarinis q oia bona militū
sūt bona pfeodalia q aliquomō no diuidū-
tur nec sepant sed totalit cedūt priogemi-
to et talia bona pendūt a soldano vel alijs
regibus iure pfeodali et aliq p rē mortuo
extūc filius suus priogemū q p rīmū pue-
nent ad ānos discreciōis ex hīs lris effici-
tur miles et ipa bona pfeodalia no pnt ali-
quo mō dimēbrare aut seruū vel ancillā ex
hīs videri vel alienare sed aliq necēte cō-
pulsus de licēcia superioris dñi pnt aliq bona
meliora p deteriorib? assumēdo pecuniā da-
re vel pmutare Et sūt aliq bona pfeodalia
aliquā tam bona q optet q miles eor dñs
hēat sub se et suis stipēdijs duos l tres v l
quatuor milites vel plures Et dū in illis parti-
bus aliq miles efficiat extūc cū maxio or-
natu pōpa comitatu de vespē cū suis cōsan-
guineis et aīdis in dextrarijs multū ornate in-
cedit p vicos et plateas vt si aliq iueniat
q ipm ex aliq infamia l alijs causis qbuscūq;
dicat eū militia fore idignū et si aliq no

reperitur q̄ ei? milicie cōtradicat. extūc i me
dio sui l' dñi sui palacij sup terrā maxim?
stermit lectus optis p̄amis aureis et alijs
diuersis ornamētis diuifimode ornatus sup
quē ille q̄ miles dēt effici et fieri clara die oī
bus p̄ntib? nudus ascēdit. ad quē sicut in
in p̄tib? istis ad muliēs i puerperū sic oēs
aīcī ad eū accēdūt sibi cōgratulātes q̄ mis
licia dign? fit iuētus Et tūc a nobiliozib?
p̄ncipib? et alijs nobilib? dñis vestimētis
aureis ferēis et alijs diuersis ornamētis or
natus vestit cingit et calceat et de lecto le
uatur qd̄ fit i signū q̄ sicut nud? solus su
pra lectū ascēdit et ex eo a p̄ncipib? et no
bilib? ornat? leuat? q̄ fit ab oī iniquamē
to vicioz et macul? i melioēs moēs et vtu
tes se cōuertat. et extūc idē tyro alias de fai
lia sua melioēs tot efficit sicut de boīs suis
p̄feodalibus h̄rē tenet. et tūc cuilibet tali
militi dat tm̄ de stipēdijs de suis boīs q̄ cū
duob? equis et trib? famulis se possit sustē
tare et illi milites tūc cū dño eoz i plateis
et curijs comitant? et dñis eoz supiorib?
sunt i armis et eos sequūt t̄pib? optus
nis. et tales fuerit milites stipēd arij q̄ dñm
erudixerit et ei? sepulchoz custodierit qb?

iudei .xv. denarios dabāt. Nā iisdē denarij a
tpib? abrahe vsq; ad passionē dñi sp isrl i
diuifim pmāserūt. et p q̄plurīa loca isrl p
tñfiert. h̄ statū dū de h̄js pfcim fuerātq; cū
ip̄is pfiā dēbat. extūc ab iuicē fuerūt sepata
et diuifi et postmodū vndiq; discipuli. et
q̄plurima alia de h̄js triginta denarijs et
ip̄oz triū regū mūenb? legunt et scripta
repiunt q̄ ppter breuitatē i h̄ loco sūt pres
ternissa. h̄ vt ad p̄positū redeat. Ca. xxx.

Um elapso tpe qñ btā virgo maia
cū infatulo suo ih̄u ex egipto reuo
cabat p̄ut ait euāgelista. Defūcto herode
ecce angel? dñi apparuit ioseph i sōnis di
cens Surge accipe puerz et matrē eius et
vade i terriā israhel. defūcti sūt em̄ q̄ q̄rebāt
aiam pueri. qui cōfurgēs accepit puerz et
matrē eius et venit i terriā israhel. audiēs q̄
archela? regnāet i iudea p̄ herode patrē suo
timuit illic ire et amonit? in sōnis secessit
in ptes galilee et bitauit i citate nazareth
vt adimpleret qd̄ dictū est p̄ p̄phetā dice
tem. quoniā nazare? vocabit. Et q̄ et q̄lia
et q̄nta in h̄js et ab illis tpibus dñs ih̄s
i sua deitate et hūanitate egeit fecit l' pas
sus fuit vsq; ad ei? passionē resurrectōez

et ascensionē i euāgelii's plenē repit Cū
autē dñs post suā glōsā ascensionē spēaliter
ad ptes indoꝝ thomā suū aplm i sorte p̄di
cacois miserat In qb? ipi tres reges glōsi
q̄ dño in sua infantia mūera obtulerūt hīta
bant et regnabāt qđ licet thōs inuit? offi
cū p̄dicacois in ipis p̄tib? et regnis indie
suscepat. tñ ex m̄gna p̄uidētia ipius sumi
lapidis āgularis q̄ fecit vtraq; vnū estia
tur forefactū. Qđ thōs q̄ passionē dñi et
resurrectionē quē digitis palpauit vt hāc
ipis regib? et gēti p̄dicaret et ānūciat q̄
etiā eiusdē dñi infātiā de remotiss is et lōgin
q̄ssimis orētis et mūdi p̄tib? q̄fuit vidit
et mūerib? eoz vens et misticis deuotissie
adorauit et bonoāuit. et put ait Gregori?
Sicut nob? oib? p̄fuit q̄ post resurrectionē
dñi thōs eius vulneā digitis palpādo ex
plorauit et de nobis ois dubietatis vuln?
āputauit. sic ad instar nob? oib? p̄fuit q̄
hij reges et h̄ gens eiusdē dñi nr̄i infātiā q̄
fuit et oculis vidit et deuotissie munerib?
adorauit et pbauit nec moueat aliquē q̄
scūs b̄tholome? simō et iudas apli dñi etiā
in p̄tib? illis p̄dicabāt. qz plures sūt ptes
indie quarū vna ps est lōgio: laāio: et ma

ior q̄ tota p̄s mūdi aſmarina. Nā iſta p̄s
mūdi aſmarina deſcribit̄ in illis p̄tib⁹ or
rientis nō plus q̄ centū cōtinere dietas in
q̄ vigeat et floreat fides xp̄iana Ca. xxxi

Etenū cū thomas ap̄tus in p̄tib⁹ et
regnis indoꝝ euangeliū dñi fidelit̄
p̄dicasset et vniuerſas illas infulas et pro
uincias circuiſſet et demones ſigno crucis
effugaſſ; et diuerſos lāguozes et ifirmita
tes curaſſ; et de? ibidē p̄ eū q̄plurīa mirabi
lia feciſſ; et q̄plurīas gētes ad dñm cōuer
tiſſet et repiens ī oib⁹ ydoloz tēplis ſtellā
cū inſatulo et ſigno crucis put̄ ip̄i tres re
ges in oibus eoz terris et regnis et ip̄oz
tēplis fieri et ſculpē fecerūt et p̄ceperūt qñ
de bethleē fūt reuerſi. vñ cū thomas a pōtis
ficiab⁹ tēploꝝ et ydoloz audiuiſſ; et didiciſ
ſet q̄ vñ ſtella cū talib⁹ ſignis etiā lōgis
tetraactis tpib⁹ in nocte v̄aus ī ſignū na
ti regis iudeoz put̄ ex illa ſtella fuerit au
ditū apparuiſſ; et p̄pter h̄ ip̄i tres reges ip̄
fū puez natū ad adorādū cū mūenb⁹ q̄ſie
rūt et miraculoſe ī tredecā dieb⁹ in bethleē
leuiſſie puenērūt. h̄ mltū laborioſiſſie ad ter
ras et ad regna ſua redierūt et de oib⁹ q̄ ip̄
ſis trib⁹ regib⁹ aciderāt. et q̄ ip̄i reges v̄

derat et audierat et egerat idem pontifices te
ploꝝ et ydoloꝝ thoma p oia iformauerunt
q̄ cū thomas p oia audiuiſſet extūc ingēti
gaudio et ſpūſcō repletꝝ ipiſ pontificibꝝ et
oibꝝ ppliſ et gētibꝝ ardētū aio dñi nr̄i ih̄u
xp̄i ifanciā deitatē et hūamitatē paſſionē et
refurzectionē quē digitis palpauit icredu
lus et exploꝝauit fidelit̄ et ardētē anūcia
uit et p̄dicauit. et grā ſpūſſancti ſignis et
p̄digñiſ ac doctriſ oēs tēploꝝ et idoloꝝ pō
tifices et q̄pluriſ gētes ad fidē cōuertit
et baptiſauit. et ſiḡficacōez et iter p̄ta cōez
hūꝝ ſigni cruciſ et ſtelle ac infātiſ quē ipi
tres reges q̄ ierūt et mūeribꝝ adoraauerūt
deuote et hūiliter thōſ expoſuit et declara
uit et ex oibus tēplis ſimulacris et ydolis
eiectis ip̄a tēpla i honore ip̄iſ ifantiſ quē
ip̄i reges q̄ ierūt et mūeribꝝ adoraauerūt
deuote cōſecrauit. Vñ oim̄ terꝝaz et p̄uinc
iā nr̄i gētes p̄ q̄ſ thomas trāſierat audita
tali eiꝝ fama cū variis et diuerſiſ ifirmiſ
lāgūdiſ et obſeſiſ ad ip̄m ueniebāt et cō
fluebāt q̄ſ oēs i noie ip̄iꝝ infātiſ et ſigno
cruciſ ſanant̄. et ad fidē cōuertit et baptiſa
uit et etiā idē ſanati et curati ac baptiſati i
firiſ ad q̄ſ thōſ nō puencāt p̄ ſignū cruciſ

dis quod plurimas infirmos et varios languos
curabat Cum itaque thomas fide infatigabilem passionem
resurrectionem et ascensionem et euangelium domini in
ipsis partibus undique predicasset et quod plurimas gentes
ad dominum et ad fidem conuertisset et ydolorum
templa destruxisset et in honorem ipsius infantis conse-
crasset et in ipsis episcopos et presbiteros et dei mi-
nistros ordinasset et instituisset eadem ad vera
ipsorum trium regum regna que domino in sua infantia
munera obtulerunt nuntio dei se tristulit et pre-
uenit quos adhuc in carne uiuentes ac pueram
etate et decrepita sanos reperit expectatio-
nem iusti finem omnis expectantes prout dudum fue-
rant deprecati et ex hoc rursus accepto in spiritu eos
mortem non uide nec gustare nisi prius aqua et
spiritu essent renati et de ipso infante ihesu quem ita
quererunt et cum mulieribus adorauerunt pleniter essent
informati Vnde cum itaque hi tres reges ab omni-
bus audierent quod quidam homo nomine thomas ad ipso-
rum fratres et regna peruenisset que ipsum infantem quem in
sua infantia quondam quererunt et adorauerunt pub-
lice predicaret et de ipso quod plurima mirabilia omni-
bus apte predicaret et diuersas infirmitates et
varios languos in nomine ipsius infantis signo cru-
cis curaret et demones effugaret Vnde ipsi tres
reges licet essent in decrepitu ex impulsu iteque se

iparabant et cum oibus eorum regibus principibus et nobilibus et imperiorum regnorum populis ad beatum thomam pervenerunt quos beatus thomas cum ingenti gaudio recepit et de oibus que ihesus in sua infancia deitate et humanitate fecit gessit et docuit: singulariter explicavit et eius passionem et resurrectionem que digitis suis incredulus palpavit in scripturis et prophetis docuit plenius et monstravit et specialiter de baptismo ~~iohannis~~ ^{iohannis} hinc que nullus regnum celorum ingredi poterit eos plenius informavit et ipsos tres reges cum oibus eorum populis gratia spiritus sancti baptisavit et ipsi tres reges igne spiritus sancti repleti et iam thome in verbo dei et ad predicandum in officio iam sunt iuncti. Nam oibus populis tribus et linguis que ibidem tunc aderant et convenerant a principio usque ad finem omnia que viderant et audierant et ipsis acciderant quando ihesum in sua infancia in bethleem cum muneribus quaesierunt et adoraverunt per singula fideliter et humiliter oibus exposuerunt et apte predicaverunt et omnem imperiorum trium regum unionem thomas per expositionem et interpretationem significavit exposuit et declaravit et e converso omnia que thomas de passione et resurrectione et ascensione domini populis predicavit ipsi reges de infancia ipsius per

regis christi.

ut viderāt et audierāt cōfirmabāt. vñ ip̄i
tres reges gl̄osi cū oī eoz exercitū et comi
tatu ⁊ alijs q̄plurib⁹ ppl̄is ad mōtē vaus
cū btō thoma se trāstulerūt et sup hūc mō
tem capellā cū stella et signo crucis factā i
lonoē ip̄ius infātis cui⁹ stella sup eūdē mō
tem apparuit thōs cōsecrauit et oīb⁹ ppl̄is
q̄liter idē infās in tali signo crucis put sup
stellā apparuit p̄ hūana salute volūtane ⁊
spōtaneē fuerit suspēsus de nouo totalit̄ p
ordinē ardētē expo sūit thōs et p̄dicauit
et facta est leticia magna i ppl̄is ita q̄ vtri
ufq; sexus hoīes puuli et adulti q̄ tūc p̄n
tes i comitatu nō fuerūt de lōginq; ptib⁹
ad hūc montē vaus et capellā deuotissīe p
uenerūt et p̄pter talē et tantā deuotōem ip̄i
tres reges maximā et nobilissimā ciuitatē
in pede hui⁹ mōtis cōstruxerūt et fecerūt et
ditissīe cōsumauerūt Et ip̄a; ciuitatē seu wa
uocauerūt q̄ adhuc nūc est maior et ditior
ciuitas in oībus ptibus indie et oriētis in
p̄ntem diē et i hac ciuitate est bitatio dñi
in do; q̄ p̄sbiter Johes vocat̄ ac thōs in
dorū p̄iarche

Capitulū. xxxij.

Eterū post q̄ thomas i oībus ip̄is p
tibus et regnis oēs ppl̄os ad dñm

couertissz et baptisassz: extuc etiā ipos tres
reges i archiep̄os cōsecrauit et ipi tres res
ges archiep̄i effecti alios ep̄os et p̄sbites
ros sine macula ex oibz pplis elegerūt et or
dinauerūt. et oia p̄doloꝝ tēpla i honore dei
et sue geitricis marie cōsecrauerūt. q̄bz oibz
bus et alijs dei m̄stris dona et p̄dia ac pos
sensiones large donauerūt. Vñ bt̄us th̄os
ip̄is regibz archiep̄is et alijs ep̄is et p̄sbi
ters ordinē missaz celebrādi et v̄ba q̄ dñs
in cena i sui corpis et sāguis cōsecracōe ex
p̄ssit et dñcā orōem tradidit. et de h̄is oibz
bus ip̄os fidelit̄ instruxit et informauit et
sp̄ealiter ordinē baptismatis ip̄is dedit et
ip̄m baptisma nullo mō vnq̄ debē obliuif
ci monuit et hortabat̄ et p̄cepit et itaqz bea
tus th̄os ibidē oibz pplis ad dñm cōuersi
a baptisatis. ⁊ ad cultū dei oibz dei m̄stris
rite et laudabilit̄ pactis et ordiatis ad su
periores p̄tes indie ad p̄dicādū v̄bū dei se
t̄nstulit et ibidē q̄pluribus pplis ad dñm
cōuersis et varijs mirabilibz opatis vitā
ibidē martino. sicut i passiōe eius legit lau
dabiliter cōsumauit. et oēs hoies vtriusqz
sexus q̄ nascunt̄ in ip̄is terris q̄bus bt̄us
th̄os fuit martirisat̄ naturalit̄ facies h̄nt

in modū canū fortas s; nō hirsutas hūit i pñ
tem diē Nā sp in vnaq;q; terra et isula i in
dia sp nascunt et crescūt et sūt hōies herbe
et bestie pre aliis spēales de qb; p singula
longū eēt enarraē Post recessū et decessū
btī thome apli. extūc ipi tres reges i archis
epos ordiati oēs gētes cītates et villas ⁊
terras circuibāt in qb; q̄plurias eccās fū
dauerūt et in ipis epos et p̄sbiteros dei mi
nistros ordiauerūt qb; p̄dia et possessiōes
large p oīa ctulerūt ⁊ relicta h; mūdi vai
tate i cītate seu wa qm i pede mōtis vaus fū
dauerūt ppetuā māfionē elegerūt et cū adiu
torio dei ⁊ alioꝝ epoz et p̄sbiteroz tras et
r̄gna sua i spūalib; et tpalib; adhuc gub
narūt ⁊ rexerūt qb; oēs gētes nō tiorē s; a
more. nō vt dñis s; vt p̄rib; i oīb; et p oīa
obediuerūt et caritate nō ficta eos dilexerūt

Anno v̄o 2° añ felicē eoz īsolucōez. extūc
ipi tres r̄ges archiep̄i ordiati oēs alios re
ges et p̄ncipes nobiles ac maioēs natu de
tras et r̄gnis eoz ac oēs alios epos p̄sbite
ros ⁊ dei ministros i vnū locū cōueire et cōuo
care fecerūt et erāt iā longo senio et decrepi
tu fessi. nec hēbāt aliq; liberos l; hēdes nec
vt cōis oīm illaz p̄tū cōsuetudis est vnq̄

habuerunt reginas vel concubinas et estima-
tur et firmiter creditur ab omnibus libris in oriente
eos virginem fuisse et usque ad mortem perman-
se et asserunt quodam libri quod sicut fuerunt promissio
generum in fide ita etiam erat promissio generum in virgi-
nali dignitate quod etiam a domino promissum ex generibus
virginalem dignitatem obtulerunt prout etiam quodam
libri in eorum mulieribus quod domino obtulerunt inter
cetera ex superfluo exponunt. Scilicet autem ob-
tulerunt domino in signum virginis dignitatis et
castitatis. thus in signum virginis deuotionis et
orationis. et mirram in signum mortificationis car-
nis quam natura negavit iuxta dictum sapientis
dicentis In carne viuere sine carne est vita an-
gelica non humana. sed ut ad proprium redeat

Vnitaque hijs tres re Ca. xxxiiij.
ges glori ut deum est omnes reges episcopos
et nobiles et omnes populos in unum fecerant conui-
re extunc ipsos omnes habitabant ut in fide quam
ipsis thomas predicauit stabiles et fideles perma-
nerent et quod ipsi reges episcopi presbiteri et nobiles
et uniuersi populi ibidem in unum congregati unum vi-
rum perdoneum voluntate in fide habente ex omnibus populis
ibidem congregatis communi voce et unanimi consen-
su eligerent quod loco beati thome apostoli in spiritualibus
omnibus populis perpetue preest et cui omnes populi vna

nimis vt pri in oibus huiliter obediret q
etia in honore bti thome apli in meoziale se
piternu priarcha thos ab oibus ppetue
deret appellari et ab oibus venerari. et post
decessuz talis vni priarche sic electi. extuc
oes archiepi et epi ac psbiteri deret i vnu
loau coueire et aliu loco defucti sui eoz co
sciencia concordit eligere cui vniuersi ppli vt pos
si p oia derent obediere. et ipsi tres reges tuc
tali priarche decimas oim terraz suaz et reg
noz ppetue dabat et assignabat. Vn ipsi
tres reges tuc et oes alij epi et psbiteri et
vniuersi ppli concordit elegerunt iacobu an
thiochenu aduenam q ad ipas ptes beatu
thoma fuit secutus in pnu eoz priarcha es
legerunt cui noie mutato nome thos iposue
runt. et post h indi tali priarche q thos voc
cat. vt nos pape obediuerunt et obediunt in
pntem diem

Capitulū. xxxiiij.

Eteru pdicti tres reges glosi qz li
beros et hedes no habuerunt. extuc
etaa de coi consilio et vnamini consensu oim
pploz ibide congregatoz ex oibus pplis ibi
dem congregatis elegerunt. tuc viru strenuu
nobile et illustre q oibus terris ppetue et
regnis suis i tpalib? pesse deret vt si aliq

maluoli vel malefici priarrham ep̄os seu
p̄sbiteros nō curarēt vel ip̄is rebellarēt seu
a fide apostatarēt q̄ p̄ brachiū secularē ad
viā rcām posset cogi et cōpelli et illō dōmiū
p̄petue dēret succedē p̄ heredes et durāe et
talis rector et gub̄nator i t̄palib⁹ nō rex l̄
impator dēt vocari. s̄ ab oībus pplis p̄sbi
ter ioh̄es in p̄petuū dēret appellari. Nam
p̄sbiter ioh̄es ex eo vocari dēret. q̄ p̄sbite
ro null⁹ sit dignior in mūdo cui⁹ p̄tate hoīs
bus iustis et iustis celū claudit et aperit.
et i cui⁹ extēsiōne manuū et eleuacōne oīm
impator et regū p̄ncipū et pplor̄ genua
et colla curuant p̄ut h̄ et cōplurias v̄tutes
et alias dignitates idē p̄sbiter ioh̄es q̄ est
dñs in dōz in suis lr̄s et eplis sp̄ealit̄ scri
bit et exp̄mit in p̄ntē diē. et lr̄e et eple sue
q̄s regibus et p̄ncipib⁹ mittit sūt rotuli i
uoluti i quib⁹ in p̄ncipio scribit et mādāt
p̄ saluta cōib⁹ b̄ndictiōes oīm p̄ueor̄ ser
uor̄ et aīllar̄ aīnū aī aliū agror̄ et vinea
rū et vxor̄ et cōcubinaz et oīm q̄ ille rex l̄
p̄nceps seu hō possidet i domib⁹ vel i cāpis
cui lr̄as suas mittit et s̄m q̄ ille est cōdicio
nis cui lr̄as suas mittit s̄m hec sibi scribit
et demādāt p̄ saluta cōibus b̄ndictiōes et

habet dexteram dei benedictentem in gyro cum stellis
ornatam in suis sigillis et vexillis Item idem
dominus in dno propterea iohannes deberet vocari a
duobus. videlicet a iohanne euangelista qui fuit presbiter
et a domino pro ceteris magis electus et dis
lectus Item idem dominus in dno iohannes daret vocari
nomen et honorem iohannes baptista qui dominum bap
tista cui etiam maior non furere inter naz
tos mulierum pro thomas apostolus pro omnia ipsos
informavit Ceterum hi tres reges gloriosi
bus regibus principibus et nobilibus episcopis et
presbiteris ac omnibus populis thomam patriarcham et
presbiterum iohannem in eorum dominos et rectores in
spiritualibus et temporalibus tunc in perpetuum assigna
bant quibus tunc universi reges et principes et
nobiles ac universi populi obedientiam et homa
gium humiliter fecerunt et se eorum dominos et patri
am subiciebant et leti et gaudentes ac alacri
corde super omnia que viderant et audierant et
acciderant et acta et ordinata fuerant ad ipsa
fuerunt reversi Et sic hi tres domini et gubernatores in
dno in spiritualibus et temporalibus patriarcha thomas
et presbiter iohannes in universo mundo fuerunt voca
ti in hodiernum diem Ceterum hi tres reges de
premissis atque dispositis et ordinatis: extunc a
liis principibus de sanguine eorum regali quod pluri

mas alias terras et insulas dederunt et perpetue
hereditarie assignauerunt quod principes de vaus
in perpetuum deberent vocari in memoriale sempiter-
num et adhuc huius progenies que de vaus vocatur
est maior et potentior ac nobilior progenies in
india et oriente in presentem diem. et huius progenies ut
supra dicitur est in akon propter diuersa mirabi-
lia que ibidem quotidie et assidue videbantur et au-
diebantur castres fecerunt et ex illis quamplurimi
alii principes propter eorum nobilitatem in diuersis
terris uxores duxerunt de quibus semine Anno domini
M. ccc. li. adhuc strenui principes fuerunt sup-
stites in cura romana ab assiatensibus. huius ut ad
propositum redeat. Capitulum. xxxv.

Unde itaque omnia pro ipsos reges itaque ef-
fuerunt laudabiliter disposita et ordina-
ta extunc ad civitatem seu wa ad perpetue manens
dum tunc se transtulerunt et duobus omnibus superuixe-
runt et extunc modicum ante festum natiuitatis domini
quodam stella noua et rara et insolita supra ipsam
civitatem apparuit pro qua eorum felicem resolutionem
instare intellexerunt et quod a domino vocabantur omni-
bus imitabantur. Unde ibidem in ecclesia pro ipsos res-
galiter facta tumulum sibi in omni regio parare
fecerunt et pro illius instans natiuitatis domini festum
diuinum officium sollempniter pegerunt. Et octavo

natūtatīs dñi die extūc Melchior arabū et
nubye rex diuīo officio solēmiter celebrato
anno etatis suę cētesimo decimo sexto corā oī
pplo iclinato capite absq; doloē i dño dul
citer obdormiuit. cui? corp? alij duo reges
ac alij pñcipes et nobiles ac vniūsi ppli ves
timētis pōntificalib? et regalib? cū aroma
tibus moē regali put deuit in tumulū po
suerūt Et post h̄ qnta die q̄ est festū ephie
dñi extūc Balthasar rex godolye et saba
āno etatis suę cētesimo duodecimo celebrata
solēmiter missa corā oī pplo absq; aliq; dolo
re ibidē in dño q̄euit. Quē terci? rex et oēs
alij pñcipes et nobiles et ppli iuxta corpus
pōis regis defūcti eodē mō et cultu regio i
tumulū honorifice posuerūt Et nō post mul
tū t̄pus vicz sexto die seq̄nte extūc Jaspas
terci? rex tharsis et ifule egrisouille āno et
tatis suę cētesimo nono diuīo officio deuos
te pacto corā oībus astātib? sine doloze a
lios dnos reges ad dñm seq̄bat. q̄ dū mo
re regio put deuit iux? corpa duoz pnoꝝ
regū ad sepeliēdū deferret. extūc corā oī
bus pplis astātibus corpora duoz pnoꝝ
regū in sepulchro posita q̄olibet in pte cōs
tit et corpus terci? regis in mediū eoz res

ceperunt. Et itaq; hñ gl'osi pñcipes quō i vi
ta sua dilexerūt se itaq; et i morte nō fūt se
parati. et stella rara et insolita que añ eoz
obitū apparuit. quōsq; eoz corpora colōnie
trāsferrent' put dicūt indi imobilis supra
ciuitatē seuwa pmāhit

Ca. xxxvi.

Ost decessuz et obitū ipoz trū regū
gl'oz. extūc deus q̄ eos in vita di
lexit ipos etiā post mortē q̄ plurimū hono
rauit. nā diuersos vtriusq; sexus hoies q̄
cūq; infirmitate doloē et āgustia captiuita
te vel tribulacōe detinebant lōge vel ppe i
terza vel i mari positos. q̄ auxiliū ipoz trū
regū iplorabāt et deuote iuocabāt deus p
eoz merita euidenter liberauit. ita q; ex lon
ginq; ptibus p terzā et mare ppli in maxi
ma mltudie ad eoz reliq;as cōfluebāt et fi
dem quā cū btō thoma i vita p̄dicabāt etiā
maioribus v̄tutibus et signis in morte et
post mortē cōfirmabāt. Et iporū corpa ve
stimentis regalibus et pōtificialib; in ses
pulchro posita. nō q̄si mortua. sed vt dō
miētia et melius q̄ in vita colorata oibus
populis apparuerūt in q̄bus deū benedixe
runt et laudauerūt. Post multū vero tē
poris cum itaq; fides xp̄ana in ipsa nobili

ciuitate seuwa et vniuersis ptibus et reg-
nis orientis itaq; flozeret. extūc inimicus
oīm bonoz seuit int̄ triticū zizania scilicet
int̄ fidē catholicā diuersaz spēz hēsim opi-
mōes et erroēs. ppter qđ tūc corpa et reli-
quie ip̄oz trū regū ceperūt oībus idulgē-
cius et negligēcius ī reuerēcia hēri et min⁹
venerari. nā terre et regna eoz in fide diui-
debant̄ odiose Et tūc statī ip̄oz trū regū
corpa q̄ vt dcm̄ ē vsq; ad illud t̄pus q̄i cor-
rupta icorrupta pmāserūt. extūc eoz car-
nis materia de ossib⁹ eoz soluebat̄ et mo-
re solito suo ī puluerē reūtebat̄. vñ hoīes
de regnis arabye et nubye saba ⁊ godolie
tharhis et ifule nati ī quib⁹ ip̄i reges reg-
nabāt etiā fide fūt diuisi. Cū itaq; hoz trū
regū regna et vniuersa plaga oriētis eēt
ita corrupta. et ī fide et hēresi eēt ita odio-
se diuisa et ppter nimīā multitudine distā-
ciā et discordiā et discordanciā potenciā a
p̄narcha thoma et p̄sbitero ioh̄e ab erro-
ribus nō possent reuocari. extūc etiā in ter-
ris et regnis illis ī hac dissencōe cepit gen-
tilitas reuerā et ydolatria repullulare. Vñ
ī tali miseria hoīes de regnis istoz regū
beatoz nati q̄ in ip̄a ciuitate seuwa potens

ter habitabāt et ī fide odiose diuisi. extūc
quīs p̄s tam ex reuerēcia q̄ ex iuidia corp̄
sui regis de sepulchro sūpsit. qz cū p̄te adu
sa esse et q̄escere id uoluit et ad loca maio
ra sue ptis reduxit q̄ ab oī pp̄lo put qn̄ vis
uētes de bethleē uenerūt cū ymn̄is et laudib̄
et reuerēcijs max̄is fūt recepta et ī loculis
diuersimode ornatis reuerēter fūt inclusa.
et ī h̄is p̄ tpa lōgioza pmāserūt. Cū autē
placuit deo q̄ triticū et semē fidei itaqz lon
go tpe laboratū ī qd̄ zizania itaqz fuit ses
miatū et qd̄ ab h̄is et alijs p̄secuōib̄ et
īpedimētis dudū latitabat ī terra ut etiā
talib̄ uarijs frigorib̄ et tēpestatib̄ trās
actis etiā apparēt ī germie Vñ circa ānos
dñi. cc. xxxiiij. dū glōfus cōstantin̄ imp̄a
tor ī occidēte p̄ scm̄ filuesty grā dei signis
et p̄digijs ad fidē esset cōuersus et a lepra
carnis gētilitatis et p̄dolatrie eēt mūdāt
et ī nouū hōiem vita et morib̄ ī melī eēt
mutat̄. Eodē tpe uenerabil̄ helena sua ma
ter inter p̄fidos iudeos ī oriēte cōuersabat̄
et iudayca p̄fidia q̄i iā eēt ifecta et corrupta
h̄ mirabilis ad dñz uersa. put h̄ oīa ī lib̄s
de iuēcōe scē crucis plenī repiunt̄. Extūc u
nerabilis helena q̄nto magis p̄us ī uetēi te

stamēto et iudaica p̄fidia infistebat tanto
magis postmodū i nouo testamēto et euā
gelij studiose estuabat Et oīa loca scā
q̄ in ill' et alijs p̄tib' ih̄s sua deitate et hu
maitate ac p̄ntia cōsecrauit. q̄ p̄us ex fugge
stione iudeoz ip̄a belena p̄phanata odio
sa habuit et cōmīata. h̄s oīa loca belena p̄
modū ad laudē dei et cōfusione iudeoz hui
liter visitauit et deuotissime honozificauit. di
tauit et āplicauit Vñ post q̄ venerabil' be
lena crucē et clauos dñi nutu miraculose is
ueit. extūc supra eūdē locū et mōtē caluarie
et sepulchz xp̄i et locū in q̄ tres marie ste
terūt et lapidē de sepulchro reuolutū uideēt
et locū q̄ ih̄s i cruce nr̄em discip̄o cōmēda
uit et locū q̄ ih̄s maie mḡdalene apparuit
in specie ortulani. et sup h̄s oīa loca et alia
scā loca belena pulch' n̄mā eccāam cōstruxit
in q̄ h̄s oīa loca scā p̄dicta ih̄m̄ul cōprehēdit
et iclusit Et postmodū p̄sbiter ioh̄es et ho
mines de regno nubye nati q̄ i illis p̄tib'
nubyanis uocant' sub t' montē caluarie ex
rube et petra durissimā capellā sculpē fecerūt.
quā in honorē tr̄ū regū cōsecrare fecerūt i
mēoziale q̄ Melchior rex arabū et nubye
ibidē in caligine et nebula resedit qñ dñm

infacia ad adorādū q̄fuit. Et vocat̄ illa ca-
pella i ptib? illis capella nubyanoy ad re-
ges in p̄ntē diē. h̄ sarzacei nūc put ptz ia-
nuā ip̄ius capelli lapidib? ob inuidiā obs-
truxerūt

Capitulū. xxxvii.

Eterū in oib? locis q̄ deus i hūanis
tate sua p̄ncialit̄ signis et p̄digis
cōsecrauit et illustrauit. i ip̄is venerabil̄ he-
lena mōltera et eccās hōnificē fūdauit et i
h̄is p̄narchas archiep̄os et ep̄os abba-
tes et p̄sbiteros ac dei m̄istros instituit et or-
dinauit q̄b? p̄dia possessiōes et decias abū-
dāter erogauit et extūc etiā helēa sup̄ locū
q̄ pastorib? āgel? cū mltitudie m̄licie ces-
lestis cū claitate natitātē d̄ni ānūciāuit pul-
cherimā duplicē eccāz cōstruxit quā glā in
excels̄ vōuit q̄ adhuc i oib? ptib? oriētis
glā i excels̄ vocat̄ i p̄ntē diē. Et i ip̄a eccā
q̄ndā fuit distissimū collegiū canoicoy q̄ ex
sp̄ali p̄uilegio oēs horas canoicas cū glā
in excels̄ deo iceperūt sicut in ptib? istis cū
de? i adiutorū et adhuc icipiūt ibid̄ horas
cū gloria in excels̄ deo in p̄ntem diem.
Post q̄ hec eccā fuit facta et p̄fecta. extūc
helēa veniēs betibleē ad spelūcā et tuguriū
in q̄ deus hō fuit nat? et vt est supra dictū

in ipm locū spelūcā et tuguriū post natiuitatē xp̄i vsq; ad illud t̄pus sicut etiā deo placuit ex iudea iudei nullū hōiem vel aīal itrare p̄miserūt. nā ipm locū p̄ loco maledicto et p̄phanato habuerūt et oēm itrantē habuerūt p̄ cōtaminato. et i ip̄o loco tūc bēlena p̄sepe in q̄d ih̄s infāntul? in feno an̄ asinū et bouē fuit posit? et ip̄os p̄anos q̄bus ih̄s ibidē fuit iuolut? et fenū et camisiā b̄tē mane quā i p̄sep̄io dimiserāt oblita q̄n cū infāntulo ih̄u de spelūca fugit metu iudeorū et recessit. h̄ oīa bēlena i ip̄o p̄sep̄io tā recēter iueit p̄ut b̄tā v̄go ibidē oblita dimisit et reliq̄t. Que e; excepto p̄sep̄io oīa secū in cōstātinopolim t̄stulit et ibidē in eccā scē sophie reuerenter collocauit et ibidē vsq; ad t̄pus karoli p̄māserūt. qui dū iherl̄m et alias ciuitates xp̄ianorū et zachariā p̄riarcham et alios xp̄ianos de manib; sarzacenorū eripisset et p̄ cōstātinopolim i reditu cū suis exercitib; t̄stulisset. extūc camisiā b̄tē marie et fenū et p̄anos q̄bus ih̄s infāntul? fuit iuolut? p̄c̄it et obtinuit que cū alijs reliquijs q̄bus ibidē et alibi fuit honoratus secū sump̄it. Et aquis gram̄ in ecclesia beate marie quā ibidē fundauit et b̄

noxifera collocauit. q̄ ibidē a fidelib⁹ de lon
ginq̄s ptib⁹ visitant⁹ et honorant⁹ in p̄ntē
diē S; latitudie et lōgitudie hui⁹ camisie
multi hoīes mirant⁹. de q̄ est sciēdū q̄ in p̄
tibus vltimarum et oriētis minimis mult
tū linū crescit bis in āno vñ efficiē p̄anus
line⁹ multū bonus et s̄tilis et in optio for
ro et in oībus ptib⁹ illis oīa vestimēta vir
roz et mulierz p̄ maiori pte sūt linea ⁊ sūt
multū lōga lata et larga et vltra modū al
ba et mūda p̄pter itolerabilissimū solis ar
dore sūt facta et spēaliter camisie mulierū i
q̄bus aliq̄ vis cōsistit sūt tam lōge q̄ sim
bras oīni alioz vestimētoz circa tres vel
q̄tuor vel q̄nq; vlnas excedit. et illa p̄s cas
mie q̄ sic excedit auro margaritis ⁊ alijs
p̄ciosis s̄m facultatē mulieris portātis ditis
sime est ornata Et dū alicui nobili vel diui
ti mulieri nascit⁹ filia. extūc mater imedia
te ic̄pit facē filie tales camisias et linthea
mina et alia ornamiēta ad dote et ad nup
cias necēria et apta q̄ vix p̄t p̄ficē vsq; ad
tēpus filie sue maritacōis et despōsacōis.
et dū aliq̄ spōsa vel nobil⁹ seu diues dñā i
plateis equitat. extūc aliq̄s nobilis vel mi
les seu famul⁹ pedester portat illā pte camī

hie ornata fuis brachijs extēsis. et dū tales
dñe et muliēs vadūt. extūc recipiūt ptē ca
mīsie sue anteriorē subtus brachia et pos
terior ps camīsie p aliquē militē seu famu
lum vel pedissequā leuat et portat vtriusq;
brachijs et manib⁹ extēsis Et alie muliēs
que nō hñt camīsas tā preciosas et orna
tas. hec tñ hñt camīsas multū lōgas mū
das et albas oīa alia vestimēta multū exce
dētes diuers⁹ aromatis⁹ et herb⁹ odoriferis
fumatis et aq̄ rosacea lotas itaq; vbiq; q;
eq̄tant vel incedūt: eaz odor et fragriā p
totā plateā sentiūt Vñ camīsia bte marie q̄
est aq̄s gramī s̄mī cōmunē cōsuetudinē ptū
illaz et s̄mī staturā tūc t̄pis hōim videt̄ nil
tū fuisse et eē breuis et huīlis et in oīb⁹ li
bris et in ptib⁹ illis etiā legit̄ q̄ btā vgo
maria fuerit aliq̄ntulū grossa carnosā et fu
sca. sed vt ad p̄positū redeat Ca. xxxviii

Vper hāc speluncā tuguriū et locū
in bethleē q̄ deus fuit hō natus in q̄
etiā tres reges dño mūera obtulerūt q̄ lo
cus vt supra dcm̄ est itaq; iudeis fuit odio
sus Sup hūc locū venerabil⁹ belena nobis
lissimā et pulcherzimā eccām fūdavit ope
musayco et marmorib⁹ et auro sub vitris

diuifimode optie et ditiffie et regalit orna
ta et in uodiu caſtri ppugnaculis facta. h
no eſt teſtudinata. h ſup ligna et tigna or
drina eſt plubo coopta et i hac eccā an cho
ru deſcēdit in ſpelūcā et locū in q̄ deus erat
hō natus et directe ſbtus maius altae qd
eſt ſupra choꝝ in ipa ſpelūca eſt altae in lo
co q̄ deus hō fuit nat⁹ et nō longe ab hō als
tan eſt p̄ſepe lapideū vt ibidē eſt mons cir
ca triū pedū vel q̄tuor longū i qd bta vgo
maria infatulu ihm an boue et afinū i fenū
poſuit p̄anis iuolutū et i eodē loco iux̄ pres
ſepe tres reges dñm adorauerūt et eidē ibi
de mūera obtulerūt Et in ipa ſpelūca ſcūs
iberomim⁹ paula et euſtochiū nobiles ro
mane q̄ ex deuocōe ibidē cū bto ilxeromimo
deguerūt fūt ſepulte et in ipa nobiliſſiā et
pulch̄rma eccā fūt circa ſeptuaginta colū
ne marmoree tecta ⁊ ligna ⁊ alia ſuſtētan
tes et portātes. Et āno dñi Milleſiō tricēte
ſimo q̄drageſiō p̄rio ſaracem pulch̄ores
colūnas excipē voluerūt et in tēplū eoz po
nere p̄poſuerūt. h̄ horribili viſione p̄teriti
ip̄as ſtare p̄miſerūt et ultra modū h̄ eccā
int⁹ et foris eſt ditiffie nobiliſſie et regalit
fca cōſūmata et p̄fecta. et venerabil̄ belca

in ipsa ecclesia archiepiscopus et canonicos et presbiteros et alios dei ministros instituit qui ex privilegio speciali in omnibus missis et etiam missis aiaz gloria in excelsis deo decantabant et in festiuitatibus omnes horas canonicas cum gloria in excelsis deo iacebant. et quod plurimas alias reuerencias et prerogativas habuit hanc ecclesiam pre alijs et hanc putat decet pre alijs ecclesijs. de quibus per singula locum est enarrae. Sed postquam terra sancta ad manus et potestate peruenit soldani quocumque christianum ipsam ecclesiam intrare uoluerit dat officiato soldani ibidem duos denarios uenebianos et nunc greci sub certa pensione per se habent clorum et maius altae ad diuinum officium eorum pagendum. In nocte natiuitatis domini extunc omni ydiomatū et linguarum homines peregrini et christiani qui sunt sub celo in ipsa ecclesia conueniunt et tunc omnia hospicia in bethleem peregrinis intus et extra sunt plena et propter lucrum soldani exceptis suis officiatis non permittit ibidem nisi christianos habitare. Ceterum omnes christiani qui ibidem in ecclesia in nocte natiuitatis domini conueniunt licet in fide et linguis odiose sunt diuisi. tamen quis per se in secta hominum christianorum in ipsa ecclesia per se suum habet speciale locum deputatum in quo secundum ritum eorum diuinum officium faciunt et agunt tunc putat sollemnissime decet Vnde latini qui se habent ad

*in missa de requie
olorum in excelsis deo*

fidē eccē romane agūt diuinū officiū suū i
spelūca in altari et loco q̄ deus hō fuit nat⁹
Et tūc in ip̄a nocte diuersa idiomata lrē et
cātus et melodie i varijs ⁊ diuersis linguis
audiunt. tū nullus hō ipedit aliū in suo vel
aliq̄ cātu n̄su vel cachinatu. et tūc celebra
ta missa q̄ incipit Dixit dñs ad me. extūc va
dūt oēs ad eccām duplicē q̄ glā in excelsis
uocat. vbi āgel⁹ dñi pastorib⁹ natū dñm
annūciavit. et ibidē tūc celebrat⁹ missa q̄ in
cipit Lux fulgebit. et hęc due eccē distant
p modicū dimidiū miliaē. et ibidē illa missa
celebrata extūc oēs ppli cū gaudio mag
no et cātu redeūt in bethleē ad fūmā missā
tūc in hīs dē ecclesijs oia euāgelia ibidē p̄n
cialit⁹ legunt⁹ de q̄bus tūc vniūsa eccā ca
tholica de lōginquo loquit⁹ et testat⁹. et tūc
vtriusq; sexus oēs hōies q̄rūcūq; linguaz
vel sectaz existūt puuli et adulti i ip̄a eccā
p totū illū diē cantāt illā antiphonā i latīo
Hec est dies quā fecit dñs. ⁊c. quā i oib⁹
illis ptib⁹ i latīo cordeten⁹ sciunt ex vsu.
Et est sciēdū q̄ iudei ex inuidia belenā int⁹ se
stabulariā vocauerūt. qz huiōi nobilissimā
eccām supra stabilū et tā vilē locū eis exor
sū fūdavit et edificavit. Vñ oī nocte natis

tatis dñi tabula de laude et meritis venerabilis
helene de digitis bti iheronimi scripta iuxta p̄sepe i spelūca p̄debat q̄ sic incipit.
Venerabilis helena fuit bona stabularia q̄
hic p̄sepe dñi sui fidelis q̄siuit et alia q̄plu
rima de meritis et v̄tutib⁹ venerabilis helene
in tabula sūt cōscripta. Itē in festo ephie
dñi est etiā in ip̄a eccā maxim⁹ oim lingua
rū et pp̄loꝝ cōkursus et i loco iuxta p̄sepe q̄
tres reges dñm adorauerūt et eidē munera
obtulerūt magnā stellā optie deauratā p̄
dere cōsueuerūt q̄ p̄ totā illā diē artificialit̄
de loco ad locū in eccā cordis traherāt et
regebat̄ et de alijs hui⁹ eccāe in bethleē no
bilitatib⁹ et cōsuetudinib⁹ et sp̄cialib⁹ pri
uilegijs et p̄rogatiuis q̄ hec eccā p̄re alijs
eccāis put̄ decet hēt singularit̄ longū eēt es
narzare. et q̄liter festū ephie ibidē honoꝝ
tur. et celebret̄ infer⁹ audiet. | Ca. xxxix.

Eterū postq̄ hec eccāe itaqz eēt cō
plete. extūc helena se trāstulit nazareth
q̄ est ciuitas multū delcābilis et amena
i valle florida sita et nō est murata. Et
habitacones eius et dom⁹ sūt hincinde di
sp̄erse et in ip̄a citate etiā magnā et pulch̄
rū eccā fūdauit in q̄ archiep̄m ⁊ cano

uicos et p̄biteros et dei ministros instituit et
ordinauit et p̄dijis et possessionibus q̄ pluris
sp̄ealit̄ ditauit et amplificauit et in eadē eccl̄ia
helena a dextris p̄pe' choꝝ camera b̄tē ma-
rie cōclufit in q̄ fuit et stetit q̄n ei gabriel
angelus d̄n̄m cōcepturā anūciāuit. Et ex ip̄a
camera nūc fca ē capella in q̄ est colūna cō-
tra quā āgelus stetit et recliāuit et ei⁹ ima-
go in colūna sicut in sigillo est impressa. Et an-
ianuā illi⁹ camē et capelle v̄sus orientē est
fons de q̄ maria frequēnt̄ aquā hauriē et af-
ferre solebat et ibidē angelus ip̄az sepi⁹ sa-
lutauit et confortauit. Ex h̄ fonte p̄grini ad
lōginq̄s p̄tes aquā afferebāt. et q̄ plurī
firmi ex ea sanitates receperūt. Vñ ob inuidiā
sarraceni ip̄m fontē sepi⁹ obtuāuerūt q̄to pl⁹
obtuābāt tāto maḡ erūpebat. nec sarraceni
ad aliq̄ adhuc vtūt ip̄a aq̄. s̄ a p̄grinis ad
lōginq̄s p̄tes afferūt et portat̄. et ex ea va-
rie infirmitates depellunt̄. Et in ip̄a capella
fuerūt sp̄eales p̄biteri q̄ om̄i die de d̄n̄ca
anūciacōne cū oib⁹ ei⁹ officijs et laus diei
ac noctis cantabāt ac celebrabāt. Et iuxta
hāc capellā et camerā est colūna lapidea in
q̄ a die postq̄ angelus marie d̄n̄m annūciā-
uit vsq̄ in p̄ntē diē signū p̄māsit. Et dū p̄

totū annū sol tetigit illū signū an̄ ei? occa
sū. tūc fuit et est hora qñ gabriel mariā sa
lutavit et deū et de ip̄a p nobis hōiez nasci
turū anūciavit Et t̄pib? xp̄ianoz fuerūt in
ip̄a camera et capella sp̄eales mīstri qñ sol
tetigit illud signū in colūna q̄ tūc ter traxe
bant puā cāpanulā q̄ sup colūnā p̄debat.
Et tūc oēs hōies cū genuflectiōe dicebant
ter devote aue maria. qz ip̄a hora angelus
mariā salutavit et exinde p vniūsu mundū
pueit in cōsuetudinē qz an̄ solis occasū ter
trahit cāpana et dicit a fidelib? ter cū ges
nuflectiōe Aue maria. Et illa capella ibidē
et in oib? ptib? oriētis Aue maria vocat.
et a fidelib? de lōginqs ptib? visitat p p̄n
tem diē. Vñ dicūt ibidē et in oibus ptib?
illis vnus ad alterū eamus p indulgēcijs
nazareth ad aue mariā et in illa capella et
ecc̄ia in qua ip̄a camera marie est inclusa
oēs hōie canonice cū aue maria incipiebāt
tur. sicut in ptibus istis cū deus in adiuto
rū. Sed nūc in ip̄am ecclesiā nobilissimā
sarraceni picunt morticina iumentoz et
pecorū cadauera. sed capella seruat illesa.
qz degunt ibi pauperes nobiles sarraceni.
q̄ vocant nobiles de bes. q̄ ex sp̄eali cōsue

*Ter aue maria de
dici in pulsatore
ad aue maria*

tudine a pegrino vnū denariū volūt hōrē ve
nedianū. h̄ tūc hō cū oīb⁹ rebus suis ī illis
ptib⁹ est secur⁹. Et ista cītas nazareth est
ī terra et p̄ncipatu galilee sita. et iux̄ fines
galilee est mōs nō magn⁹ h̄ vltra modū al
tus q̄ vocat̄ mōs thabor sup̄ quē ih̄s corā
discipul⁹ suis fuit trāffigurat⁹. put̄ in euā
gelio cōtinet̄. Sup̄ illū montē etiā venera
bilis helena magnū et pulch̄rimū et fortis
simū mōsteriū et claustr⁹ fūdauit et in mo
dū castri turrib⁹ et muris ac p̄pugnaculis
vndiq⁹ firmavit. cui⁹ abbas ordīs b̄ndic
ti ifula anulo et baculo pastorali ac bulla
plūbea vtebat̄. Et occurrit sp̄ illud festū
trāffiguratōis dñi ip̄o die fixti felicissimū et
agapiti. et tūc in oīb⁹ ptibus oriētis cele
brant̄ misse cū vino nouo et oēs eccl̄ie me
tropolitane et cathedrales ī oriēte ī honore
trāffiguratōis dñi sūt cōsecrate et ip̄o die in
oībus eccl̄ijs et missis cantat̄ introit⁹. Dñs
dixit ad me. et Alfa. Hic dies s̄ctificat⁹.
et euāgeliū Assump̄it ih̄s discip̄los suos
et ascēdit in montē excel̄sū et trāffigurat⁹
est añ eos r̄c. Et in ip̄o die oēs reges p̄nc
ipes et nobiles barones et milites et oēs
in ip̄a dyoec̄si p̄lati ad dedicatōez eccl̄ie sue

cathedraſ coueniunt et oia eoz vexilla cu ip
ſoz armis ſup eccam fige et pone faciunt et
oēs ppli illā noctē in ecclis cu gaudijs et le
ficijs ducunt in ſonnē et multū ornāt eccas
ſuas diuerſ et varijs ornāntis et oēs eccē
metropolitane et cathedrales i oib? ptib?
oriētis vocant eccie ſcē ſophie id ē vbigē
ne et eſt titul? oim eccāz cathedraaliū ibidē
q̄ ad ſcāz ſophiā vocant? Et diſtat h̄ mōs
thabor a iherl̄m ad tres dietas cu dimidia
et int̄ iherl̄m et illū mōtē fuit via et nō pl?
p quā ih̄s iuit cu diſcipul̄ ſuis i hūanitate
i q̄ ſanauit doct̄ et ſigna fecit et p̄dicauit
et vltari? q̄ int̄ iherl̄m et hūc mōtē et loca
int̄ eos ſita ih̄s in hūanis nō iuit vel p̄ceſ
ſit et ip̄e mōs thabor deſup nō eſt maioris
capacitatis q̄ illō mōſterū cōplēdit? et añ
capōnē Acon ſarzaeni h̄ mōſterū ceper̄t
et occupauerūt et ex eo caſtz fecerūt ctra
q̄s xp̄iam i pede mōtis aliud caſtz fecerūt
a q̄ ſarzaeis aſcēſū et deſcēſū defēderūt cui
nomē blāſegarda ip̄oſuer̄t et ex illo caſtro
et noie maxia et nobilis p̄geies ſurrexit q̄
ibidē nobiles de blāſegarda vocāt in p̄ntē
diē. h̄ nūc illō caſtz et mōſterū ſup mōtē
fūt deſtructa et deſta. h̄ vt ad p̄poſi. rede.

Vnitaq; venerabil' helēa Ca. xl
i hīs et i oīb; locis q̄b; ei expedire
videbat' archiepos et ep̄os abbes p̄sbite
ros ac alios dei mīstros istituiss; et ordias
set et oīa ad laudē et honorē dei rite p̄fōe et
laudabilit' p̄feciss; Extūc de corpib; et reli
quīs ip̄oz trū regū q̄ dñm ibidē adoraue
rūt et ei mūera obtulerūt cepit āxie cogitaē
et ad t̄ras et p̄uidas q̄ circa idia adhuc ro
mano ip̄erio p̄māserat cū nobili et maxio
coītatu se t̄stulit in q̄b; oīa tēpla et aras
idoloz p̄ut ibid' idolatria et gētilitas r̄pul
lulaueāt potēt' destruxit. et p̄ hīs i laudē et
honorē dei eccās et mōstera fūdauit i q̄b;
archiepos ep̄os et abbes ac alios dei mī
stros ordiauit et cultū dei i oīb; ill' ptib; i
oīb; et p̄ oīa repauit āplificauit et fidē x̄anā
q̄ i ill' ptib; p̄us detestabat' tūc multū hōraūt
exaltauit et glificauit ad quā tūc oēs xp̄ia
ni et catholici vnāimī' venerūt et c̄fluxerūt:
nā audierāt q̄nta mīābilīa et mīglia de; de
iūecōe sue crucis et clauoz ac caīse. b. v̄gis
femī et p̄ānoz q̄bo de; i sua hūanitate et ifi
tia fuit iuolut' p̄ vnābilē helēnā dñs fueāt
opat'. i q̄bo helene vnāimī' cōgtulabāt' et
i fide c̄fōrbāt' et iudi et gētiles idolatre et hē

tiā d' his multū dolebāt et cōfūdebāt et extūc
cē i' ip̄is supiorib' p̄tib' q̄ pluris eccl̄is et
mōsterijs fūdatis vndiqz et repatis et i' his
dei mīstris de nouo i'stitutis et oīb' xp̄icol'
i' fide cōfōrtis. extūc vñabil' belēa de corpib'
et reliquijs trū regū btōz cepit i'quirē et
diligent' i'uestigācē Et cū de ip̄oz trū regū
regnis et ip̄oz vita et gestis et p' ip̄os re-
ges fās et ordiatis belena pleni' fuisset i's-
structa et i'fōrtā extūc de ip̄oz corpib' et re-
liquijs cepit studiōsi' et ardēter cogitācē et
diligēcius laborācē cui' desiderū i'plēs oīpo-
tēs de' q' sp̄ p̄pe est oīb' i'uocātib' eū i' ve-
ritate. et q' p̄us ip̄i belene crucē suā ac cla-
uos s' b' terra p̄fūdissimē absconsā reuelauit
ip̄i belene etiā corpa ac reliq̄as trū regū
btōz demōstrauit. qz duo corpa scz Mel-
chior et balthasar a p̄iarcha thōa et dño
indoz p̄sbitero ioh̄e et alijs illaz terraz et
p̄tū p̄ncipib' et p̄latis ad āpliādū bonorē
dei et diuinū cultū m̄aculose et studiose i'pe-
trauit. et qz tūc p' p̄te roāno ip̄eno p̄tiebāt
et oēs vnāimīe audierūt et sciuerūt q̄nta mi-
ra et m̄gnalia deus p' belenā fuiss' opat': si-
bi ip̄oz duoz regū corpa benigne et reue-
rent' tradiderūt et diuiserūt. Corp' vō iaspar

tercij regis nestorini hētia de regno ipius
Jaspar regis nati sub eoz ptate habuerūt
et i sua neqcia et heresi pdurātes dudū vs
q3 ad sāguinē dare resisterūt ob iuidiā et
negauerūt Nā id ad meliorē et fortiorē et
maiorē insulā indie noie egrisoulla de qe-
tia Jaspar rex ifule vocabat suū corp? trā-
stulerūt et secretissimē abscondērūt Veneras-
bilis helēa habitis itaq3 duoz regū corpis
bus volēs ipos tres hrē idiuisos p mltos
solēnes legatos p cib? iportuis et muerib?
mltis apud potētioēs ifule et ipoz nestori-
noz ordiavit et obtinuit q corp? thōe apli
qd tūc etiā ibidē ipetrauerat p corpe Jasp
tercij regis dedit et pmutavit et idē ipm cor-
pus thōe apli nestorinis bis est ablatū et
et ex certis caus? ipis totidē restitutū. sed in
pntē diē adhuc est cōmune vaticiniū in oī
bus ptibus illis q adhuc corp? thōe apli
eis t'cia vice debeat auferri et colonie apud
trū regū corpora trāsserri et ibidē ppetue p
manē. put adhuc iferi? audiet Carli.
Eterū dum itaq3 corpus Jaspar
ethiopsis terciij regis de insula por-
taretur et alijs duob? regum cor-
poribus iungeret; extūc talis et tāta odoris

fragrancia et suauitas ab eis exiuit q̄ oēs a
lōginquo ueniētes suauitatis odoze reple-
bant et reficiabant et scēiebāt. ex extūc ve-
nerabil' belena ip̄a trū regū corpa i loaulo
ditissio i maiorē et nobiliozē filij sui citatē
quā fūdaueāt cōstātinopolim q̄ est caput
grece cū maxie exultatōe et reuerēcia cū a
liis diuersis reliquijs q̄s hincinde ipetraue-
rat et cōgragauerat tūsp̄ortauit et ab oib?
pp̄lis ad h̄ ibidē sp̄ealit' cōgregatis et cōuo-
catis cū ymnis et laudib? p̄ut deuit multū
honorifice fuit recepta et ibidē in eccā scē so-
phie reuerēter collocata et ab oib? venera-
ta. Et est sciēdū q̄ eccā scē sophie i cōstā-
tinopoli ē ultra modū pre oibus ecclesijs i
mūdo multū mīgna et lata. ita q̄ nauis mīg-
na oib? uelis suis explicatis et extēsis i ea
se posset comode vtere et gyraē et ip̄a eccā
uocat' ibidē eccā scē sophie qd̄ i greco dicit'
v̄bigene. et ut sup̄ d̄ cū est oēs eccē metro-
politane et cathedrales i oriēte ad scām so-
phiam uocant' quā cōstātinus fūdauit. et
eius maxias marmoreas colūnas cū adiu-
torio dei cū infate solus leuauit et diuersy a-
liis pluris ornāmētis decorauit. Et in ip̄a
eccā est tunica dñi incōsutilis et clau? dñi

et p̄s colūne ad quā ih̄s fuit ligat⁹ et fla-
gellat⁹ et q̄plurīe alie et diūse reliq̄e vene-
rāde de qb⁹ grecis nō est cura. Et t̄pib⁹ sci
lo dewici regis francoꝝ adhuc corona dñi
spinea i ea remāsit. et tūc t̄pis thurci ⁊ sar-
raceni cōstātinopolim et iperū grecoꝝ mul-
tū destruxerūt. et impator tūc auxiliū sci lo-
dewici implorauit q̄ mltā p̄dita et deuastata
cū auxilio dei recup̄auit et p̄ suis exp̄sis.
tūc impator scō lodewico ip̄az coronā spi-
neā tradidit et obligauit. q̄ cū grecoꝝ ma-
xima lamētacōe et frācoꝝ exultacōe i crasti-
no b̄ti laurēci ad nauigiū fuit ducta et ad
villā parisiēse trāslata. quā greci adhuc re-
cupare sperāt i p̄ntē diē. Ceterū i hac eccā
scē sophie m̄gna stat colūna marmora su-
pra quā stat ymago impatoris eq̄stris e-
nea optie deaurata et h̄t pomū rotūdū mo-
re t̄pali i sinistra ⁊ extra oriētē re'xilib⁹ sar-
racenis q̄si minās dextera. Et iux̄ et subtus
hāc columnā venerabilis helena ip̄oꝝ triū
regū corpora i loculis diuerfimode ornatis
honoifice sp̄caliter collocant ⁊ cū ista triū
regū corpora in hac eccā in ciuitate itaq̄
essent collocata. extunc a lōginquis terris
et p̄tibus ab om̄ibus populis huiliter et

deuotissime fuit uisitata et longo tpe uenerata et ad eoz reliq̄as cōfluētib⁹ deus uerona sue m̄ie mltimode est largit⁹ et p̄ ea mlt̄a mirabilia opatus. Nā oēs q̄ in fide et deuocōne eoz auxiliū īplorabāt a quāq; tribulacōe ī terra uel ī mari detinebant⁹: eoz meritis de⁹ liberauit. Post obitū et decessū glōsi cōstātini et uenerabil⁹ helene iuliano apostata regnāte. extūc p̄ uolatria et gētilitas repullulauit et grauissimā p̄secucōe gladij ī xp̄ianos et martiēs t̄pib⁹ lōgis p̄ut in passiōibus diuersoz martiꝝ et alijs libris pleni⁹ repit⁹ et ip̄a p̄secucōe gladij cōtra m̄res cessante extūc cepit ī uniuerso mūdo alia de nouo p̄secucōe hēticoz et scisman cōnū diuisoz erioꝝ cōtra catholicos et fideles. Et ip̄a p̄secucōe hēticoz et erioꝝ fert⁹ diuioꝝ et inbūamioꝝ fuisse p̄secucōe gladij aūnoꝝ ut fides xp̄iana et catholica t̄p̄ triticū cribaret⁹ ut nulla puluis erioꝝ ī ea de cetero remaēret et ī hac tribulacōe greci licet habuissent q̄plurios scōs et egregios doctores et romāos pōntifices de grecia natos. tñ ab ecclā romana ī articul⁹ fidei p̄ut īfen⁹ audiet⁹ recesserūt et sibi p̄pnū p̄riarchā p̄fecerūt et elegerūt. cui ab illo tpe ī oib⁹ et p̄ oia

vt nos dño pape vsq; in pñtē diē obedūerūt et ī hac tēpestāte corpa et reliq̄e iporū trū regū absq; aliq̄ reuerēcia et ī nulli? cura pmāserūt Vñ dñs greciā ⁊ armeniā tradidit ī man? sarzacenoz et persarū q̄ has terzas multū destruxerūt q̄s maurici? p̄m? ipator romanoz ex grecis cū auxilio mediolanensū recupaunt. Vñ put fert emf dē impatoris cōsilio ipa trū regū corpa cū alijs reliquijs postmodū fuerūt tñslata Et legit q̄ manuel grecoz ipator eustorgiū viz religiosū et prudētē nacōne grecū in legacōne mediolanū misit et prudēs erat et apud impatorē potēs ipm ī archiep̄m mediolanensē elegerūt et ipoz p̄cibus et icōtacione ipa trū regū corpa de q̄bus tūc nullus multū curauit ab impatore ipetrauit et secū mediolanū reuerēter tñsportauit Et in eccia spēali que nūc est fratꝝ p̄dicatoꝝ cū ymis et laudib? cū omī pplo honorifice collocauit vbi etiā de? p̄ ipoz merita locis tēporib? put ī locis p̄orib? multa mirabilia et v̄tutes est opatus Anno vero dñi M. c. lxxiiij. ciuitas mediolanēnsis Frederico primo ipatori rebellauit quā ipator destrue? p̄posuit et circūuallauit Vñ melioēs et no

biliores et maiores i ciuitate paucis sciētibus
bus ip̄a triū regū corpa secretissimē abscondē
rūt et cū impator auxilio Reynaldi archi
ep̄i Coloniēsis et aliorū principū et dñorū
mediolanū obsedit cepit et expugnauit.
Extūc Reynaldus archiep̄us Coloniēsis
palaciū dñi assonis de turri quē impator
pre alijs oibus exosū habuit cepit et intra
uit et ad manū suas obtinuit Qui dñs as
so secretū accessuz ad Reynaldū Coloniēse
archiep̄m petijt. q̄ dū securus et secrete ad
archiep̄m uisset: ip̄m petijt ut si sibi grām
apud impatorē posset et uellet impetrare. ex
tūc sibi triū regū corpa cū alijs reliquis uel
let dare et abscondita demāre. Qd̄ cū Rey
naldus archiep̄s Coloniēsis fecisset et p̄fes
cisset. extūc ip̄as reliq̄as dedit et demāuit
q̄s cū habuisset extūc p̄ suos fideliores et
secreiores statū vsus Coloniā direxit et de
stinauit qd̄ postmodū impatori indicauit.
et tūc p̄mū ip̄as reliq̄as ab impatore po
stulauit petijt et impetravit et distulit impa
tori p̄us indicare. nā ip̄as reliq̄as uenerā
das dubitauit se posse impetrare et extūc ar
chiep̄us ip̄a triū regū corpa cū alijs reli
quis Coloniā publice et honorifice trāstu

lit et ab omni populo cum precibus et laudibus recepta in ecclesia sancti petri ibidem reuerenter collocavit pro quibus de ibidem complurima mirabilia et virtutes in parte die operatur et a principibus et nobilibus et diuersis populis deuote venerantur et a longinquis terris partibus et prouincijs cum maxime reuerentibus quunt et visitantur. Legitur enim in quibusdam libris et postquam imperatorum trium regum corpora de constantinopoli in mediolanum et de oriente in occidentem fuerunt translata quod tunc omnium hereticorum et scismaticorum errores et opiniones quibus Lombardia tuscia et apulia et vniuersa terra fuit infecta per declarationem et expositionem trium munerum que ipsi reges domino obtulerunt fuerunt confusi et coniuncti ac funditi prout sequitur an nichilati. In auro thuris et mirra per ista trium munerum genera in vno eodemque christo diuina maiestas et regia potestas et humana mortalitas inueniuntur. Thuris enim pertinet ad sacrificium. Aurum ad tributum. Et mirra pertinet ad sepulturam mortuorum. oia hec sancta fides christo veraciter offerre non desinit dum vnum eundemque verum deum verum regem verumque hominem credit. In oblatione thuris confusus est arianus qui soli patri sacrificium offerre concedebat. In oblatione mirre confusus est manicheus qui christum vere

moituum p nostra salute no credebatur In
auro simul vterq3 cofusi fut. qz manicheus
de semine dauid fm carne natu no credit
regē et arrian? deo vnigenito naturalē mī-
titur seruitutē p inde no expietur regē a q
per fidē regat: sed a q pro infidelitatis crimi-
ne puniat. qz ab vno diuinitatis et ab alte-
ro veritas carnis denegat. Itē i hīs dē etiā
mūerib? cofusus ē nestorin? q xpm i duas
psonas diuidē mītat cū videat magos no
alio deo et alio hōi eadē mūera supplicat ob-
tulisse. no diuidat ergo i psonis q no est
diuifus i bonis. Propterea vn? idēq3 istis
mūerib? adorat vt vn? idēq3 de? et hō cog-
noscat. Ceterz in qli et qnta reuerēcia hī
tres reges q dño mūera obtulerūt et hono-
re habeātur i oībus terris et puinciis i or-
iente et ab oībus regibus pncipibus et
nobilibus et omībus populis ibidē vnes-
retur est sciendū. q p̄biter iohānes dñs
indoz et omēs reges sub ei? impio et rex
georgie superioris et rex georgie inferioris et
omēs alij reges xpiani hī omēs in die epi-
phanie sicut i die coronacois eoz vestimē-
tis regalibus et alijs ornāmētis in hono-
re triū regum beatorū fut ornati et corona-

ti et tribus vicibus in missis offerunt oblationes
vices in introitu missae offerunt et communio
ne offerunt aux thus et mirram cum maxima hui
litate et deuotione et alij principes et nobiles
quis pre alio se ornat put est maioris nob
lilitatis et facultatis et etiam offerunt ter in
missis oblationes. Item in quibus et quanto hono
re et reuerencia huius tres reges glori habeant
ab omnibus hereticis et scismaticis in omnibus prin
cipibus et partibus orientis que adhuc ibidem degunt et
premaferunt est sciendum quod in oriente et in omnibus
partibus ultramaris fides christiana in diuersas par
tes et hominum sectas est diuisa secundum hos homines
quorum nomina subsequuntur Nubiani Soldani
Nestoriani Latini Indi Armeni Greci Si
riani Georgiani Jacobite Nicolaitae Cop
ti Ysimi Maronim et Mardopolos et ex his
omnibus christianis ibidem super omnes predictos homines
et hereticos preter in ipsorum hereticorum propriis ter
ris et regnis super habent principatum et vocantur ibi
de propterea latini quod missas et horas et diui
num officium cantant et legunt et agunt in latine sicut
in partibus istis. Sed multo solemius in die ephie
diuinum officium pagunt quam in partibus istis et can
tant euangelium in missis per notas speciebus me
lodijs. Item nubiani sunt homines de regnis a

rabie et nubye in q̄b? reḡuit Melchior q̄
dño nato aux obtulit Et h̄ij p̄ ceteris xp̄i
anis i fide stabiles p̄māserūt Et sicut Mel
chior dñs rex eor̄ dño aux obtulit itaqz
nubyan̄i h̄ies de regnis eor̄ nati ip̄m i fi
de splēdide sūt secuti nō sicut aux in camino
ignis positū nō minuit nec aliquā erugis
ne vel rubigine p̄t cōfundi sic isti h̄ies nus
byan̄i aliq̄ heresi nō poterāt corrūpi vñ spe
cialit̄ ibidē nubyan̄i vocāt̄ et i oib? p̄tib?
ibidē xp̄ianor̄ volūt exinde p̄ alijs h̄re p̄ro
gatiuā ⁊ h̄nt pre alijs xp̄ianis i honore sui
regis in p̄ntē diē et q̄cūqz tendūt isimul p̄
gunt i turris et ob sp̄ealē reuerēciā i oib?
locis xp̄ianor̄ h̄nt p̄ se eccl̄as sp̄eales et a
n̄tēna i q̄b? sp̄ealit̄ sepeliūt̄ sicut friso
nes aq̄s gram̄ et h̄or̄ p̄biteri cū coronis
aureis vel deauratis s̄m eorū facultatē ad
altare coronati accedūt reuerēter et hoc fa
ciūt i signū trū regū qui dño coronati mu
nera reuerēter obtulerūt Itē soldini sūt
h̄ies de regnis godolpe et saba in q̄b? reg
nauit Balthasar q̄ dño thus obtulit na
ti. H̄ij p̄ parte in fide fuerūt corrupti et a
quodā heretico noīe soldinus pueri ⁊ ha
bent se p̄ parte ad ritū grecor̄ et p̄tem ha

bent heresis et vtunt̄ lris cald ayris. et hnt
p se ppriū ydionia et hñ i ptib? onētis i
ter ceteros ⁊ pre ceteris xpianis nō hnt ta
lē et tantā reuerēciā et p̄rogatiuā sicut mus
byani. nā sicut ipi fidē plene nō custodier̄t
nec suauerūt. s; sicut Balthasar dño ⁊ rex
eorz thus obtulit cui? odor i igne q̄t uscūz
alijs mixtuīs totalit̄ nō tollit nisi ipius or
dor sētiat̄ et odoret̄. itaq; tā ab hñs solda
nis fides p hēsīm nō est totalit̄ abolita licz
i ipis aliq̄ntulū sit corrupta et p̄sbiteri eo
rū cū auro et dyacomī cū thure et subdya
comī cū mirra ad altā accedūt dū celebra
re missas itēdūt. et h̄ faciūt i signū q̄ tres
reges dño aurū thus et mirrā obtulerūt.

Ceterz hoies nestorini de regnis tharhis
et infule egrisouille nati i q̄bus Jaspar es
thiops q̄ dño mirrā obtulit i oib? ptib?
⁊ terzis onētis nestorini vocant̄. nā a quo
dā hético noīe nestoriz̄ fuerūt corrupti et
puerfi. Hñ irreuocabilit̄ a fide catholica p
hēsīm tōlit̄ recesserūt et apostatauerūt. Nā
sicut mirra quā Jaspar rex eorz dño obtu
lit nullis alijs mixturis potest obdulcar̄.
sic hñ nestorini a nullis doctorib? vel p̄di
catoribus ab eorū heresi nunq̄ potuerūt.

nec adhuc poterūt reuocari. Et hī tres res
ges in nulla hūit penitē? reuerēcia. s; qñ ep̄i
eorū cōsecrāt et ordināt p̄sbiteros recipiūt
ab eis sacramētū q; oēs cōsilianos et faus
tores debeāt i oīb? missis eorū anathomati
sare et excōicare. q; cōsilio et auxilio ip̄is
corp? Iasp̄ar regis fuit oblatū et hī i oīs
bus p̄tib? oriētis oīb? alijs xp̄ianis fuit ex
osi et despecti et eorū hēsi circa q̄draginta
regna fuerūt infecta et fuit p̄ maiori p̄te e
thiopes nigri et i terris ip̄orū et regnis in
ecc̄ijs eorū pingūt deū et suā inrēm et tres
reges et sc̄m thomā nigros ⁊ dyabulos al
bos in despectū aliorū put inferi? plura de
ip̄is audient. Itē indi de regnis p̄sbiteri
ioh̄is nati fuit boni xp̄iani ⁊ hūit p̄ se priar
chā q̄ thōas vocat̄ cui ip̄i i oīb? et p̄ oia o
bediūt vt nos dño pape et p̄sbitero ioh̄i o
bediūt vt nos ip̄atori l̄ regi et bonū āborū
bitacio ē in c̄itate seuwa q̄ ip̄i tres r̄ges de
cesserūt ⁊ de sepulcro fuerūt excepti ⁊ ad alia
loca deportati ⁊ dū istorū indorū ep̄i ordināt
p̄sbiteros: extūc b̄ndicūt ignē i quē ponūt
ferū acutissimū ⁊ cū ip̄o ferro b̄ndictō acu
to feruētissio sc̄dūt p̄sbiteros ordināt p̄
frōtē ⁊ nasi deorsū vsq; ad ossa nuda ⁊ b̄ i

signū q̄ spūssanctū? i igne descēdit i discipu
lōs. et hñs scissuris in ptib? illis p̄sbiteri
discernūt et cognoscunt? sicut i ptib? istis
coronis raris. et hōz p̄sbiteri dū missas ce
lebrāt p̄dūt sup altaē coronā aureā vel de
auratā. extūc p̄sbiteri dyacomī vel sb̄dyaco
mī ex trib? vñs sepatim ad altaē reuerēter
accedūt et h̄ faciūt i signū q̄ tres reges de
trib? regnis et vñs i bethleē ad dñm ador
randū ad p̄sepe i vnū stella duce simul que
nerūt Itē p̄sbiteri grecoz sūt vxorati et
hñt lōgos crines et nō credūt sp̄m̄sanctū
a prē et filio p̄cedē h̄ solū a prē. Itē nō cre
dūt eē purgatoriū. et hñs articul? ab eccā
romana sūt diuisi. et dū missaz celebraē in
tendūt extūc scindūt de pane fermētato ho
stia q̄dratā cōsecrādā quā in discū aureū l
argenteū ponūt et sup ip̄am oblata ponūt
stellā i modū tripodis flexā cū p̄amis o dui
feris et mūdissimis tectā. et post offertoriū
ponūt discū cū oblata et stella sup caput.
et cū thuribulis et cādelis cū maxia reuerē
tia p̄ eccāz circūiūt vsq; ad altaē. extūc oīs
pp̄lus i eccā ptin? cadit i terrā et h̄ faciūt
i signū q̄ tres reges dñm cū mūenb? q̄sie
rūt q̄s stella ad p̄sepe p̄duxit Itē syriaci

fuit homines de regno iudee natione illa terra cir-
ca iherosolimam quae olim iudea vocabatur nunc syria dicitur
vnde ipsi homines syriani nuncupantur et non habent
multum de heresi et in partibus illis christiani de anti-
ciana vocantur quia panis lineo fuit anticus in pro-
gatiua quae de regno iudei fuit nati et huiusmodi vigi-
lia beati bartholomaei cuius corpus in babilonia sol-
dani quiescit cum maximo gaudio sicut in istis par-
tibus vigilia sancti martini deducuntur et tunc vni-
us anniculus mittit alteri caulium et aliarum herbarum
semina quae in ipso anno in ortis debent seminari et
hii contra iudicium eorum iurant per euangelia et
sanctos tres reges sicut iurat in partibus istis ad
sanctos in iudiciis et hoc faciunt in honorem trium regum
beatorum quia in regno iudee vnde ipsi fuit nati dominum
quererunt et aduenerunt. Item armeni fuit christi-
ani in armis strenuissimi et multos antiquos
errores postposuerunt et ritus perversos iam di-
miserunt nam in vigilia pasche carnes comedere
consueverunt dicentes quod dominus sabbato surrexit
a mortuis et presbiteri in consecrationibus ad vinum
oleum addiderunt sed nunc quotidie ad fidem ecclesiam ro-
mae accrescunt et episcopi eorum et presbiteri ab epis-
copis consecrantur et ordiantur et eorum missas et
prelationes cantant melodiam laudationum et isti arme-
ni indrunt per omnia virtutibus habitum vestimentorum et

pilleis i capite i pntē die i mō et forma p
ut tres reges fuerūt vñ et iduti qñ i iherlm
dñm qñerūt ⁊ i regnis eoz sūt vñ dū vixe
rūt Itē georgiam sūt boies de regno ge
orgie supiori nati et hñ p mōna pte hñt
se ad ritū grecoꝝ s in hñi sñō sūt obstiati
et vocāt ibidē georgiā nā qñq; tēdūt sp
in t̄mis vt frisonēs l vngari sūt incedūt ⁊
sp hñt vexillū cū ymagie bti georgij depis
ctū et sūt xpiani i armis strenuissimū ⁊ sūt
vicini citati Methe vbi hñt corp⁹ maglōe
ti saracenoꝝ pphete ⁊ hñt p se ppū ydio
ma et hñt archiep̄m q̄ ē i mōte syna i clau
stro scē katherie cui ipi p oia obediūt vt
nos dño pape ⁊ ipoz religiosi hñt se ad or
dinē scī athonij l macharij et p oem terrā
soldai tūseūt absq; aliq; tributo vel impedi
mēto vt cū suis aliis saraceis sint aica
bilioes et micioes et vbiq; incedūt reli
giosi l seculaes sp cātāt cātū de trib⁹ btis
regib⁹ et eoz mentis et signis. Itē sūt
alij xpiani q̄ etiā georgiam vocant. qz sūt
nati de regno georgie inferioris qd nūc reg
nū abeas vocat et dicūt qd sit terra p omnia
montosa et olim armenia maior vocabat
et i hac terra est mōs sup quē post diluuiū

archa noe q̄euit et dicūt s̄q̄ p̄ inue et alijs
caus̄ bombilib⁹ ad ip̄m mōtē nō fit via l̄
accessus. s̄ ei⁹ cacumē vltra et sup̄ oīa alio
rū mōtū cacumia discernat et videat et fu
p̄ hui⁹ mōtis cacumē apparet q̄dā lignū
nigz̄ sicut arbor cōbusta m̄gna et dicūt et
credūt icole terre illi⁹ illud lignū ex archa
noe ibidē adhuc p̄mānisse. et i hac terra est
q̄dā alia terra q̄ ibidē benyssen vocat et ē
in lōgitudine et latitudine circa q̄nqz̄ milia
ria. et p̄ ip̄az̄ terrā t̄n̄sit flum⁹ et est i tali
tāta caligie et nebula tenebrosa sita q̄ i mē
se angusti i meridie sol aūq̄ ip̄am terrā p̄
trāseat nūq̄ p̄t videri l̄ discerni. et dicūt ho
mies et icole regni illi⁹ q̄ in aliq̄ libro nō
fit scriptū vel nūq̄ auditū q̄ aliq̄s hō illā
terrā tenebrosā intraet l̄ exiet. t̄n̄ ad tractū
baliste est ip̄a terra ab alijs hōib⁹ et incol
vndiqz̄ arcūbitata. nā arcū illā terrā sunt
loca multū vberia et pascuosa et nō ē aliq̄d
obstaculū l̄ impedimētū illā terrā tēbrosā in
trādi vel exeūdi nisi solūmō caligo l̄ nebu
la dēsa. et i ip̄a fra tā tēbrosa ē bitacō hūa
na. nā i ip̄a freq̄ntē audiūt̄ hīnnit⁹ eq̄z̄ et
cāt⁹ galloz̄ et cū flumio q̄ p̄ ip̄az̄ terrā trā
sit veniūt et descēdūt ligna et stramina et b⁹

modi alia manib? hūanis fca et tractata.
Et legit in ptib? illis q? tpibus eraclij ro-
manoz impatoris dū machinet? et sarza-
cem potēter eripuissent et xpianos vndiq?
intrecassent et effugassent q? xpiani de aliis
terris ad illā terrā mōtosā fugissent q? cū
sarzacei i mōtib? obsidissent q? ad dextrā
siue ad finistrā nō potuerūt declinaē. extūc
xpiani auxiliū dei iuocabāt vt p meita triū
regū btōz q? tūc tpis i orēte et in vniūso
mūdo mltū vniabāt. q? de? eoz meitis ipis
sbueiret et liberaēt. extūc statū locū vbi sar-
racem simul cū vxorib? et puulis ac pecori-
bus put ibidē ad manēdū ppetue venerāt:
fuerāt castrametati et cōgregati ipm locū
tūc nebula tā densa et caligo tenebrosa ope-
ruit et circūdedit q? ab illo tpe nūq? aliq? s
eoz exiuit. et aliq? postmodū hō nūq? ad
eos itrauit vsq? in pntē diē. qre xpiani de
regno illo q? etiā gorgiam inferiores vocāt
q? cūq? trāseūt vel p gūt i turris sicut friso-
nes iædūt cū vexillis i qb? ymagies btōz
triū regū sūt facte vel picte i hodiernū diē.
qz eoz meitis de? tā euidenter tā miraculose
eos liberauit. Itē iacobite sūt xpiani hēti
ā hincinde i diuersis tris et regnis int alios

hoies habitates et a q̄dā bētico noie iacobus fuerūt pueri et hī nō credūt scāz trinitatē s̄ vnitatē. i cui? signū an se faciūt signū s̄cte crucis cū vno digito et hōz p̄sbiteri dyacomī et s̄bdyacomī stāt simul i altari et s̄m ritū eoz p̄ter recipiūt cōmuniōē et h̄o ideo faciūt q̄ tres reges simul et semel dño in p̄sep̄io mūera obtulerūt Itē maromite sūt xp̄iani a q̄dā bētico noie maro corrupti etiā hincinde i diuersis regnis et terris habitates disp̄si et hōz p̄sbiteri dyacomī et s̄bdyacomī sūt vxorati et p̄ totū annū nisi i festis pasche et nat̄tatis dñi nō celebrāt missas nisi de scō thoma et de tribus regib? alternatī et hī int̄ alios suos errores ex facili causa h̄nt ecc̄as eoz p̄phanas vt si gutta pluuie int̄ stillat l̄ radi? solis aliq̄d foramē penetraēt vel si aranea p̄trāfiret et alijs huiōi leuib? caus̄ et hī ex cōsēsu et volūtate vni? sepant m̄momiū p̄te alterā nō vocata Itē copti sūt xp̄iani bēticī etiā secta p̄ se et int̄ alios hoies hincinde disp̄se habitates et hōz p̄sbiteri vtunt̄ in ecc̄is eoz q̄dā libro fabuloso a sede apostolica reprobato et ip̄e liber secreta sc̄i petri vocat̄ et i missis eoz legūt euāgelium m̄

choverni et epi eorum utuntur cappis sicut predica
tores et in omnibus missis addunt collam de tribus
regibus gloriosis. Item yfimi sunt christiani heretici
et secta per se et per maiori parte degunt in egip
to sub domino soldani et horum infantes dum bap
tisantur extunc presbiteri in frontibus infatum scin
dunt cruce cum ferro cadido et acuto cuius figu
ram crucis in frontibus eorum omnibus diebus vite eo
rum permanebit et hii firmiter credunt quod adhuc
in tanta multitudinem crescet quod violenter in ba
bilonia quam soldani inhabitat per gentem et unus
quisque lapide fumat et pro multitudie eorum ibi
de lapillis non deat remanere. Vn anno domini. M.
ccc. xli. dum in damasco et egipto orret ex iopi
nato a vulgo et ceteri populo persecucio et interfec
tio christianorum sicut in partibus istis in pestilencia iu
deorum que per tres menses duravit. h postmodum per
soldanum multum fuit vindicata et in hac perse
cucione isti yfimi per uniuersos egipcios et sar
racenos apud soldanum de iporum opinione
fuerunt plurimum accusati quibus tunc soldanum
respondit quod non esset aliqua dies in anno nisi
si ultra mille vecturas lapidum ad structuram
veharent et portarentur et quis lapis in quo
plurias partes diuideret et secaret et impossibile
esset quod tot homines ex yfimis possent nasci

talibus v'bis blādis et filibus tūc populū
ab eoz p'seucōne et inf'ectiōe cōpescuit et
sedavit Et hōz ysinoz p'sbiteri post missā
dant pp'lo b'ndictōem q' deus eos regat
et cōducatur: sicut tres reges q' ipos p' stel
lam i bethleē ad suū presepe p'duxit Itē
maronim sūt xp'iani h'etici et secta p' se inē
alios xp'ianos et saracenos hincinde dis
persi degētes et p' maiori p'te h'nt se ad ri
tū nestorinoz s' nō arcūscindūtur t'n q'cū
q' agūt vel agere icipiūt sp' dicūt i noīe dei
et triū regū b'tōz Itē nicolaitē sūt xp'ia
ni h'etici antiq'ores i mūdo. de h'is legit in
apocaliphi et int' alios q' plurios suos erro
res h'nt reputāt et p'dicāt p' inemēdabili
p'ctō vt si vir mulierē vel mulier vir p' cō
cubitu rogaret si q's alteri denegaēt et q'cū
q' p'ctā circa h' et ex alijs possent cōtingere
et eueire deus remittēt cū misericordijs et
relaxaēt. et p'dicant etiā p' m'iam dei demon
nes adhuc eē saluādos. Vñ est sciendū q'
isti maledicti et oēs sup'dicti h'etici et sp'ea
liter isti nicolaitē post mortē origēis mag
ne auct'oritatis viri suū nomē gl'ofū offus
care et demigrāē nitebant et laborabāt p' rā
omnes errores suos et heresis articulos i li

bris origenis scripserunt quasi eorum erroribus
et heresi consentire videretur. Et isti nicolaitae
scripserunt in libris origenis ad confirmationem
nominis eorum heresis et errorum concubitus et fedi-
tatis quod opera quae deus fecisset non odiret. cum e-
tiam scriptum in alijs libris sic esset. de his quae de-
fecisti non odisti. et quod plures alios errores
et hereses libris origenis inscripserunt et eos
addidisse ascripserunt ut alij christiani simpli-
ces istis hereticis magis et melius consentirent
Et omnes libros origenis quos in oriente inuenire
potuerunt patribus et patribus sibi attraxerunt et
emerunt ac combusserunt et novos libros scrip-
serunt in quos heretica suos errores in locis con-
uenientibus ex nomine origenis inseruerunt. In quibus
etiam quod deus corpus haberet scripserunt et sic
quasi secta omnium scripturarum ad maiorem eorum
confirmationem et auctoritatem errores suos in li-
bros venerabilis origenis scripserunt ut ipsis
in erroribus eorum consentire videretur. unde alij christiani
simplices libros origenis comburere nitentur
bant et a quod pluribus episcopis quod plurima consilia in
orientem super damnationem librorum origenis fuerunt
celebrata. sed libri sui incombusti in maxima au-
tuzitate in orientem permanserunt et omnes errores et
heresim quos heretica libris suis inseruerunt et scrip-

serūt excipiebāt et deleuerūt. nā in oībus
antiq̄s libris origenis penit? nil erroris i
uenerūt. s; cōtra oēs hereticos et eorū erro-
res glosas omelias composuit sup euāgeliū
Attēdite a falsis pphetis. et sup euāgelia
mathei et alia in q̄bus sibi cōtra erroēs he-
reticorū cōuenire videbat̄ omelias multū
glose cōposuit per q̄s oīm hereticorū erro-
res cōfudit et euidenter reprobauit et amichi-
uit q̄ in p̄ntē diē p omelijs autēticis hētur
et legunt̄ in eccl̄ijs vniūsis et alie q̄dā o-
melie sine titulo sup euāgelijis legunt̄ q̄s
aliq̄ origeni ascribūt asserētes ip̄m eē dā-
natū ideo sine titulo legunt̄. s; nō attēdūt
q̄ p tā autēticis in eccl̄a catholica hñtur. si-
cut q̄ cū titulis legunt̄ et alic? hōis iudicij
nō est origenē, vel aliquē hōiem eē saluatū
vel dānatū. nā in oībus ptibus oriētis de
ip̄o legit̄ q̄ post ap̄los q̄ tā aplicā vitā si-
cut origenes seq̄ret̄ nō est iuent? nā sup
carnē semp aliq̄ fuit idutus et nūq̄ car-
nes comedebat nec vinū vel ficera vel oīne
q̄d inebriare potuit vnq̄ bibebat et q̄lis
erat sua doctrīa talis erat sua vita et de no-
cte et de die sp̄ scriptores penes se hēbat q̄
ex ore suo libros q̄s cōposuerat ascribebāt

et q̄ plurie v̄tutes et merita et sc̄itates in o-
riente de ip̄o et sua vita legunt̄ de q̄b̄ lon-
gū esset enarraē. Nā ep̄i et alij sc̄i pr̄es et
doctores ab h̄o nomē oriēs sibi cognomē ori-
genes ip̄ofuerūt et oīa h̄etica et erroēs q̄s
h̄etica i libros suos ad confirmacōez eoz p̄
mortē suā scripserūt et p̄secucō quā ip̄e et
libri sui post mortē suā padiebant̄ honori-
fice ad finē bonū puenerūt et i oīb̄ ptib̄
oriētis p̄ viro eximio et mire sc̄itatis et do-
ctore egregio et libri sui p̄ multū autētias
h̄nt̄ in p̄ntē diē. h̄ ut ad p̄positū redeat̄.
Hij p̄fati nicolaite licet sint h̄etica tā pueri
si. tñ nō est aliq̄s eoz tā paup̄ m̄i om̄i die
det paup̄ib̄ tres elemosinas p̄ ip̄m et vxo-
rē et liberos osculatas in honore triū regū
btōz. Itē in oriēte et i oībus ptib̄ ultra
marinis sūt hoīes xp̄iani multū sp̄eales q̄
ibidē mātopolos vocant̄. h̄ij nō se tenēt vel
h̄nt̄ ad aliquā sp̄ealē fidē ritū vel h̄efim.
nec h̄nt̄ int̄ se p̄sbiteros cū vxorib̄ et puu-
lis et afinis i maxis turmis icēdūt et nō se-
mināt neq̄ metūt et nec i hyeme nec i esta-
te i pluuijs vel frigore vel inestabili solis
ardōe die l̄ nocte i domib̄ dormiūt l̄ mulie-
res i domib̄ eaz pariūt h̄ de loco ad locū

de villa ad villā p totū ānū vagant et q̄
diu i vno loco morā trahūt. tūc cribra et b?
mōi i domib? et villis necāria maib? opan
tur. h̄ vno loco vltra tridūū manē nō pūt et
sepi? est exptū si i vno loco vltra tridūū te
nerent. vel si p vnā diē in aliqb? domib?
sub tectis morarent et dormirēt statū more
rent. et h̄i h̄ies int se h̄nt ydioma spēale
qđ null? h̄im nisi ipi int se p̄t itelligē sciē
vel docē. h̄ ipi q̄plurā alia oim h̄im ibidē
sciūt et itelligūt linguas et ydiomata et nū
q̄ h̄nt int se discordiā v̄bis et fās h̄ dū ali
q̄s alteri put ibidē est cōfuetudis aliqđ fu
rat vel aliq̄s aliū cū vxo ē sua vel filia i ad
ulterio vel cōcubitu repit nō irascit h̄ dū po
tent reddit sibi talionē et h̄i h̄ies ad q̄cū
q; loca citates et villas oim xpianoz vel he
reticoz oim p̄dicatoz et saracenoz et thur
choz seu tartaroz et q̄rūcūq; loz pueniūt
q̄diu int eos sūt et duersāt tā diu s̄m oem
eorū ritum legem mores et cōfuetudines
se habent et viuunt et vbiq; ieiunaf ces
lebratur comeditur bibitur operatur doletur
plangitur gratulaf et gaudetur ibidē ipi
h̄m̄nes ieiunant. comedunt bibunt cele
brant operant dolent plangent gaudent et

g̃tulant̃. nec h̃nt aliq̃s p̃sbiteros. nec h̃nt
se ad aliq̃l̃e sp̃eal̃e legē vel fidē ritū vel here-
sim. sed ī q̃rūcūq; xp̃ianoꝝ vel h̃eticoꝝ lo-
co mulieres eoz parūt s̃m fidē et ritū eoz.
ibidē infātes eoz baptisānt̃. et ī q̃rūcūq;
xp̃ianoꝝ vel h̃eticoꝝ loco īfirmant̃. s̃m ri-
tū eoz faciūt cōfessionē et recipiūt cōionē.
et mortui s̃m ritū eoz tradunt eccāsticē se-
pultuē. s̃ ī q̃buscūq; locis xp̃ianoꝝ vel he-
reticoꝝ sint ī die d̃m̃ico ibi de mane cū tur-
bis et muscis istrumētis oēs cū vxorib; et
puulis a minimo vsq; ad maximū ieiunā
deuote ad eccām simul et semel pueniūt ml̃-
tūm h̃uīliter deū adorādo et ibidē tūc semp
missaz de tribus regib; faciūt celebrare vt
deus p̃ ip̃oz merita p̃ totā septianā per des-
serta cāpos et mōtana sanos et ab om̃i peri-
culū vermū et aīaliū pducat et cōducat.
Et h̃ij h̃ies et om̃es ac vniuersi heretici et
scismati supradicti q̃ plurimas alias h̃nt
cōsuetudines ritus et mores que p̃termitt-
tunt̃. nā de ip̃is singularit̃ et sp̃ealiter dis-
cere eēt longū nisi ea q̃bus ip̃i tres reges
beatos venerant̃ recitantur vt eo magis et
diligētius ab alijs catholicis honorent̃.
Itē fuerunt ī oriēte aliī pessimi heretici

q̄ arriani vōbant. s̄ h̄ij ip̄os tres reges
nulla hēbant reuerēcia sp̄eali et ip̄oz here
si totus mūdus fuit infect⁹ et h̄ij nūc fun
dit⁹ sūt deleti et radicāt⁹ extirpati ca. xliij.
Etey oēs p̄dicti et sup̄dicti xp̄iani
et hētia scz armeni. georgiani. sol
dini. iacobite. maronite. siriani. copti. ysimi
et greci ac nestorini et mādopolos et omēs
secte p̄dicte. q̄dā secta ex eis h̄z magis de
heresi et quedā secta min⁹. s̄ quis secta h̄z
aliā odiose excōicatā et condēnatā nec vna
secta vult cū alia aliq̄liter cōicare vel p̄tia
pare et istay sectay p̄sbiteri obediūt ep̄is
de quoz dyocesi ip̄i vel p̄ntes eoz sūt na
ti licet remotissimē ab iuicē sūt sep̄ati. et i oī
bus terris et puincijs oriētis nō est aliq̄ ci
uitas nisi oēs p̄dicte secte habitēt in ea et
q̄uis secta et p̄s p̄ se vbiq̄qz degunt h̄nt
ecc̄iam sp̄ealē. et in q̄nqz loco degūt eoz
nisi decē optet ex obediēcia q̄ habeāt ex se
p̄sbiterz sp̄ealē et sūt p̄ maiori p̄te viri dis
cretissimi et optimi medicā et ditissimi mer
catores i t̄palib⁹ multū astuti et expti licz
h̄ijs miserijs i fide et ritu sint tā odiose dis
uisi. s̄ tñ c̄tra sarracenos et i veneracōe trū
regū sp̄ sūt vnaimēs et cōcordes et tūc i vna

processione ad eccās vadūt et tūc diuise lin-
gue et melodie audiunt. Ceterz oēs p̄fati
xp̄iani hēta secte et scismatici seculaēs et
religiosi laycā et ordiati. h̄ij oēs in vigilia
nat̄itatis dñi vsqz ad crepusculū ieiunāt ⁊
tūc quis ponit mēsa suā cū potu et cibariis
q̄ durāe p̄nt. et vsqz ad diē eph̄ie itaqz mē-
sam cū mēsalibz cooptā ⁊ posita cū cibariis
suppositis s̄m q̄ est facultatis cuiusuis sta-
re p̄mittit et i vigilia nat̄itatis dñi cādelā ⁊
lāpadē accēdūt quā vsqz ad diē eph̄ie iux-
ta mensā die ac nocte ardē p̄mittūt. nā o-
leū et oīa cibaria ibidē in optio foro repiū-
tur et a vigilia nat̄itatis dñi vsqz ad diem
ep̄hie itaqz cū vxoribz et puulis de ip̄a po-
sita mēsa itaqz comedūt et bibūt et cū ma-
ximis gaudiis illos dies a nat̄itate dñi vs-
qz ad diē eph̄ie deducūt. Ceterz i vigilia
ep̄hie post solis occasū. extūc quis amic⁹
vadit ad domū sui amici vel cognati cū cā-
dela ardenti et semp in introitu dom⁹ dicit.
bona dies fit vobis. et si aliq̄s dicēt bonū
vesper ⁊ bona nox fit vob. p̄ eo ip̄m i iudicō
p̄ maxia iūria cōueiret et accusaēt. ⁊ itaqz
p̄ totā noctē eph̄ie cū maxia leticia et solēs-
mitate de domo ad domū eundo comedēdo et

bibendo et itaq; salutando: cum candelis ducunt in
sones et hoc faciunt in meozia quod stella ardens
quod in nativitate domini apparuit usque ad ephiaz
domini et illud tempus tres reges et eorum comis
tatum in bethleem duxit et processit quibus non es
rat aliquod nox sed cum immensa claritate eis una
dies videbat. Ceterum in die ephie domini omnes
christiani iocole et pegrini scismatici et heretici
de longinquis partibus cum eorum episcopis abbatibus
et presbiteris et religiosis et ordinatis cum cru
cibus argenteis thuribus et candelis vadunt
et perveniunt ad iordanem quod distat a iherusalem ad
quodque miliaria pua et tunc omnibus christianis scis
maticis et hereticis iuxta iordanem congregatis
extunc quis pars christianorum stat simul in loco spe
ciali et tunc magno silencio facto in populo ponunt
cruces reverenter in terra et extunc quis pars
christianorum etiam quorumcumque ydiomatum sit et
linguarum legunt ibidem in latino illud euangeli
um. Cum natus esset iheresus in bethleem
et lecto euangelio extunc quis pars cru
cem suam cum maxima reverentia et devotione
adorat et oblationes offert reverenter sicut quod
quis est facultatis in signo trium regum quod tunc
domino munera obtulerunt et postquam crucem itaq;
adoraverunt et ei munera obtulerunt extunc una

pars post aliā ad ripā iordanis ad locū q̄
baptisat? fuit ih̄s ordinate p̄cedūt. et tūc
quīs ps legit etiā in latīo euāgelīū in hūc
modū s̄m ioh̄ez. In illo tpe Venit huc ih̄s
a galilea ad ioh̄em vt h̄ baptisaret ab eo
in h̄ iordane i loco isto r̄c. Et lecto illo euā
gelio b̄ndicūt aquā et crucē baptisant. ex
tūc oēs claudi cēci et ifirmi q̄z maxia mul
tudo tūc ibidē cōuenit r̄ portat. nudi i ior
danē se mergunt balneant et lauāt q̄z q̄
plurimū ex fide sanant. Et tūc oēs hoīes ha
bent flasculas vel vasa in q̄ recipiūt aquā
b̄ndictā ex iordane quā ad lōginq̄s ptes
portāt et mittūt q̄ totū annū pmanet incor
rupta. et ex ea ifirmi bibūt vel se lauāt q̄z
q̄ plurimū i honore dei salutates cōsequuntur
Et ita q̄ pacto iuxta iordanē ordinate diuis
no officio extūc oēs ptes xp̄ianoz ad p̄pa
pacifice recedūt. r̄ etiā est ibidē tūc magna
custodia armatoz ex pte soldani ne fiant
ibi aliq̄ r̄xe vel discordie seu cōspitacōes et
inter iordanē et iherl̄m est q̄dā ps deserta
q̄ ibidē mō colt vocat et in ip̄o deserto Jo
h̄anes baptista hitavit et p̄tenciā p̄dica
uit et ibidē venit ih̄s ad ioh̄m vt ip̄m i ior
dane baptisaret et h̄ deserto ih̄s q̄dragin

ta dieb? et noctib? ieiunavit ibidē cū dya
bolus tēptant et iuxta iordane? extra locū q̄
baptisat? fuit ih̄s ad tractū baliste est mo
nasteriū ordīs scī macharij cui? monachi
brachiū scī ioh̄is dicūt se brē. qz iordais i
vero et cōi suo fluxu et meatu ē circa .xij. pas
suū latus et hēt multū limosū fundū et ri
pas altas et paludes. nec hēt aliq̄ vada ni
si i loco q̄ ih̄s est baptisat? et ibidē etiā fi
lij isrl̄ sicco pede tñsierūt qñ iberico destruxe
rūt. h̄ iordanis aliqñ ex aq̄s pluuiab? de
mōte libani et alijs mōtib? xmiētib? tñ
iundat et crescit qz fines suos vsqz ad illd̄
mōsteriū excedit et portatē posset naues onu
stas. et iō mōsteriū a iordane intm̄ est trās
latū et orit̄ iordais ad radices mōtis liba
ni ex duob? ruis qz vn? Jor et alt̄ Dan
vocat̄ q̄ duob? locis i mare galilee icidūt
et apte p̄ illd̄ mare tñsierūt et i vnū flumiū
exēūt et iordais vocat̄ et durat fluxus ior
danis ad viginti q̄tuor miliana istij? prie
et a loco q̄ baptisat? fuit ih̄s icidit i mare
maledictū et vltra nō apparet et ē q̄stio i
ptib? illis q̄re aq̄ tā bñdicta itret i aquā
tā maledictā. et dicūt q̄dā qz i suo introitu
et fluxu a terra absorbeat̄. Nā aliqñ iorda

nis tñm crescit et iundat q̄ esset' impossibile si
ip̄m mare intraret q̄ fines suos nō excedet
et iundaret. Et alij dicūt q̄ aqua iordais
tā bñdicta p̄pterea itret aquā tam maledis
ctam q̄ maledictio vni? p̄ bñdictionē al
terius t̄pet' .et sic vtrūq; est credendū. Nā
maē mortuū seu maledictū q̄ sodomia et go
morra sebaym et adama et alie ciuitates et
ville et castra steterūt q̄ deus sbuertit est
circa lxxx. miliarū istiq; p̄rie longū et latū
et nulla creatura viuēs pre maledictōe ei?
in ea reperitur et dū v̄etus p̄ illud tēpestate
trāhit. extūc oēs hoīes p̄ maximū spaciū cir
cūbitātes hitacula eoz claudūt nec exeūt
nec aliq; pecora exire p̄mittūt. alio q̄n ex ei?
in tolerabilissio et pessimo fetore inficeren
tur. et in tali tēpestate q̄ plurimos pulcherri
mos lapides et alias varias pulchras res
eicit quas cū aliq; in manū suā recipit in
fra tridūū fetor a manu nō potest abolei et
lauari et circa seu circū illud mare vsq; ibe
rico est multū pulcherria et delcābilis ter
ra et pulcherrime arboēs pomif' h̄yeme et e
state eque virides. s; poma et fr̄cūs eaz dū
ex delcāciōe frāgunf' sūt int' amīs et fauil
la cū pessio fetore licet foris sint visu multū

pulchri et delcābiles et cetera illō maē fuit pui
ceti venofissimū serpētes q̄ tyri vocāt vñ ty
riaca effiat q̄ i alijs locis p̄ter i illis locis
maledictis nusq̄ repiunt .s. vt ad p̄positū
redeat Ceterū alijs xp̄iani bētiā et scisma
tiā sup̄dicti q̄ i alijs ptib⁹ degūt et nō p̄nt
ad iordanē p̄tingē vel veniē hñ a maiore
vsqz ad minozē i die eph̄ie ad eccl̄ias p̄ues
niūt et cū maxia solēmitate et deuocōe hora
debita oēs cōueniūt et cū ep̄is abbatib⁹ et
p̄sbiteris ordiatis et religiosi cū crucib⁹
thunbul et cādelis ad p̄ximā aquā fluen
tē ad quā attingē et veniē p̄nt cū p̄cessiōe
solēmissime vadūt et quis secta et ps xp̄ia
noz vadit ad aliquē sp̄ealē locū extūc m̄g
no silēcio factō in p̄plo vnāimī cruci tria
munera i signū trū regū offerūt reuerēter
et deuote et legūt tūc illō euāgeliū Cū na
tus eēt il̄s i bethleē .ac. et q̄rūcūqz lingua
rū vel lrāz vel nacionū vel ritus existūt sem
per tamē legunt illud euāgeliū i latino et
lecto euāgelio extūc ep̄iscopi vel p̄sbite
ri benedicūt aquā in signū iordanis et in
ea crucē baptisant et extūc etiā q̄ plurimī
infirmi cecā et claudi in ip̄a aqua bñdicta
se lauāt quoz q̄ plures p̄ fidē eoz recipiūt

famitates et i terzis xpianoz l sarracenoꝝ
sp ipo die ephie i tali pploꝝ a gregatiōe a
soldano let alijs regibꝫ adhibent magne
custodie armatoꝝ ne a vulgo n i pplo fiat
discordie vel rixe seu aliq male cōspiracōes
et tūc oibus rite pactis extūc ois ppus cū
gaudio recedit et i itinē iactāt se cū pomis
q poma arāza vocant q tūc ibidē fūt matu
ra h vt ad ppositū redeat Ca. xliij.

Tem oēs ep̄i abbates et p̄sbiteri bonorū
xpianoz et hereticoꝝ cuiuscūqꝫ ritus cōdi
ciōnis l nacōnis existūt i oibꝫ ptibꝫ orē
tis oī die post missaz legūt illud euāgelii.
Cū natus eēt ih̄s in bethleē. n̄c. sicut i ptis
bus istis post missaz legit illud euāgelii.
In p̄n° erat v̄bū n̄c. h legit i eoz lr̄is n̄ lin
guis n̄ nō i latīo nisi i die ephie. h tū legit
diuimode fm qd̄ ibidē illud euāgelii est
pactū nā in iherl̄m et sua dyocesi legit sic.
Cū natꝫ eēt h̄ ih̄s i bethleē i diebꝫ herod̄
regis ecce magi ab oriēte venerūt huc dicē
tes. n̄c. Itē i bethleē et i sua dyocesi legit
illō euāgelii sic. Cū natus eēt ih̄s i diebꝫ
herod̄ tūc h̄ et iudæe regis. n̄c. Itē nubya
mi. in di. et soldim̄ legūt sic. Cū natus eēt
ih̄s i bethleē iudæe i diebꝫ herod̄ regis ecce

tri reges venerunt de oriente de regnis suis
et partibus nostris iherosolimam dicentes: et cetera. Item
alii christiani et heretici per quas terras et loca hi
tres reges in exitu et reditu transierunt in speciale
honore quem exinde habere volunt in eorum terris et
ubiqueque degunt legunt illud euangelium in hunc
modum. Cum natus esset ihesus in bethleem iudee in die
bus herodis. Ecce magi reges gloriosi cum mag
na ambitione ab oriente venerunt et per nos tra
sierunt et cetera. et sic omnes christiani in missa et post mis
sam legunt illud euangelium in predicta die. sicut in eo
rum terris et partibus est pactum. Item saraceni qui
sunt de lege magometi et alii tartari et thur
chi etiam ipsos gloriosos tres reges habent in aliquo
li reverentia speciali. nam in omnibus partibus et terris
eorum in ecclesiis christianorum per eos destructis et de
sertis omnique ymaginum in hiis sculpturam atque
picturam: cum cultellis oculos erunt et nasus
abscindunt et deturpant in quantum possunt. hi ymagi
nes ipsorum trium regum per integras et illesas sta
re permittunt. Item iudei perfidi habent hos tres
reges gloriosos in reverentia et memoria. sed obscu
re sabelamie putant omnes scripturas et prophetias
intelligunt et exponunt. nam ex quo ipsi tres reges
in iherosolime eorum civitate regali tanta irra
diant et flamma stella duce iudeorum regem

natū queſierūt inuenerūt. vñ in huiusmōi
figm̄ et regū et ſtelle memoriā ab illo tpe
ſtellam ex argento vel ere fuſam in modū
lampadis plurib⁹ luminib⁹ accenſā et ir
radiantē et totā eorū domū illuīnantē i pre
cipuis eorū feſtiuitatib⁹ de vespere et de no
cte ſupra mēſas eorū in pñtem diem pende
re cōſueuerūt. Nā in eorū libro ſecreto qui
thalmoth vocat̄ cōtinetur q̄ iudeorū rex q̄
meſſias vocat̄ adhuc nō ſit natus ſed dū
ille aduenerit et naſcet̄. extūc ſolus i vniū
ſo mūdo mille annis impabit et xp̄ianos
ſb̄peditabit et iudeos ſup ip̄os et oēs gen
tes et pp̄los exaltabit et ip̄is om̄es terras
et vniuerſa regna in q̄bus nūc huīles ſūt
et degūt diſperſi ad volūtatē eorū ſubiciet
et ſubiugabit. Vñ in libris iudeorū in oriē
te ad fidem criſtianā cōuerſorū contra hec i
thalmoth iudeorū huiusmōi expoſitiōes cō
tinētur videlicet q̄ ip̄e angelus qui filios
iſrahel in egreſſione de egipto cū columna
ignea duxit et preceſſit et om̄es eorū vias
illumiāuit ip̄e idem angelus etiā hos tres
reges cū ſtella rara et ignea etiā duxit et
anteceſſit et ip̄ius etiā: vox ex ſtella ſit au
dita qui ip̄is regibus et om̄ibus tūc iudeo

rum regem natū annūciavit et ipm ad in-
quirendū et adorandū hortabat et mā-
davit. Vnde ab illo tēpore iudeoz semio-
res sc̄pturas sciētes in huiōi stelle ppheta-
te pfectōem et cōplecōem et ipoz regū me-
moriā sub palliacoē secreta vt supra dictū
est in eoz p̄cipuis festis i domib⁹ eoz h̄re
stellā accensā posteris eoz istituērūt et in
oib⁹ partib⁹ orētis ab illo tpe vsq; i p̄ns
i eoz synagogis stellā pingē vel sculvē fe-
cerūt put etiā in partib⁹ asmannis ad h̄c i
plurib⁹ synagogis reperit. Et est sciēdū q̄
iudei h̄nt quēdā secretū libz q̄ thalmoth
in hebrayco vocat in q̄ oēs pphēcie et euā-
gelia sūt scripta et oim scripturarū veteris
et novi testam̄ti sp̄ciales articuli et sup h̄is
et c̄tra hos vane et diūse ac puerse cōtinēt
opiones et expōsiōes et q̄plurīa fabulosa
q̄ nec i biblia vel i alijs sc̄pturis repiunt cū
q̄bus oēs pphēcias euāgelia et sc̄pturas e
quocē ad eoz volūtātē exponūt et declarāt

Itē perfi licet sint absq; aliqua fide vel
lege tamē cū xp̄ianis i ecclesijs eoz orant
s̄m q̄ a parētibus eorū et alijs sint instru-
cti tamē dicūt q̄ postq̄ corpora triū regū de
partib⁹ eoz de oriente in occidentē fuerūt

trāflata q̄ extūc stella maris in ptib⁹ eoz
et regnis nestorinoz postmodū nō fit vīsa
Vñ nestorini pessimi hētiā persaz vicini
ex iūdia odiose i oppositū allegāt dicētes
q̄ stella maris i perfide et eoz regnis nō vi
deat hoc nō fit nec eueisset ex ipoz triū res
gū trāflacōne sed fit ex plage et regionū
eoz situacōne et est etiā q̄stio in ptibus il
lis ex q̄ mūdus fit in modū pomi rotūdus
et mare medio terzaneū desup stet cui⁹ als
titudo q̄si oīm montiū aliaz ptūū altitudis
nē excedat et magnū mare oceanū in infi
mis ptibus mundū circūfluat et vsus sep
tētrionē iuxta cōstātinopolim et oceanū ef
fluat et int̄ calabriā et apuliā ab altitudi
ne ad inferiora cū tāta velocitate descēdat q̄
aliq̄ nauigia absq; bono ductoē spēali ibi
dem nō poterūt ptrāfire quō tūc ipm mare
medioterraneū et ex q̄ vi ex ifimis mūdi p
tibus vsus meridiē int̄ hyspaniā et marar
chiā cū tali et tāta velocitate ex magno ma
ri oceano influat et tantā altitudinē mun
di ascēdat et ipa questio ibidē adhuc ples
ne nō est soluta: s; vt ad ppositū redeat.

Estorini persaz vicini de Ca. xliiij
q̄bus est sup dcm̄ sūt hoies de reg⁹

no tharfis et infule egriffouille nati in qb?
regnavit Jafpar tera? rex et biops q dno
mirra obtulit et i mudo no fut priores he?
tia et eoz heresi i oriēte circa .xl. regna fue?
rūt ifecta et corrupta et hñ int alios suos
errores vt iudei circūciduntur et hñ a fide
catholica et dno p̄biteri ioh̄is eoz dñi et
a fide thome in dōz et ip̄oz p̄riarche se potē
ter alienabāt apostabāt et rebellabāt et
p̄ longa tpa ab aliq̄bus doctozib? et sc̄is
p̄ribus et p̄dicatozibus v̄tutib? et signis
ab eoz heresi et neq̄cia nūq̄ potuerūt reuo
car. Vñ āno dñi .M. cc. lxxviii. Deus hoies
rudes et viles q̄ in torū nestozinoz teris
pastores erant cōtra hos nestozinos incita
uit q̄ se tartaros vocauerūt et sibi fabrū in
capitaneū elegerūt et p̄fecerūt q̄ tūc poten
ter eruperūt et oia regna et terras nestozis
noz destruxerunt et ip̄os iuvenes et senes
put deo placuit absq; aliq̄ m̄ia infecerūt
et deleuerūt et oēs eoz ciuitates villas et
castra terras et regna ceperūt in q̄bus nūc
tartari habitāt et regnāt in p̄ntē diē et ce
perūt cābalech et in triginta dieb? oppug
nauerūt baldach in q̄ fuit sarzacenoz ca
lypha successor maglometi in eoz lege si

aut papa successor sci petri et itaqz ei p oia
obediuerunt et ipm calyphā fame occiderunt
et post modū sarzaccem calyphā nō habue
runt nec hnt in pntē diē. Et etiā oppugna
uerunt tcauris et hee tres ciuitates fūt me
liores et ditiores q̄ totū dominiū soldani
Nā de fortitudine ciuitatis cabalech et diui
cijs null? plene p̄t enarraē. Et baldach ē
ciuitas q̄ ab antiq̄ babilonia m̄gna vocas
bat: in q̄ fuit turris babel. s; a loco q̄ babi
lonia q̄ndā stetit p̄pter paludes et vermes
et bestias piculosas ad dimidiū miliaē trā
slata Et illa cītas thars ab antiq̄ vocabat̄
fusis in q̄ reguit assuer? rex et in ipa cītate
i tēplo tartaroz est arbor arida de q̄ q̄ plu
rima narzant̄ in vniūso mūdo q̄ vltra mo
dū cū armigeris et stipēdiarijs custodit̄
et seris et alijs diuersis muīs et ferris est q̄
multiplicat̄ serata et ictusa. Nā ab antiq̄ in
oibus ptibus oriētis fuit et est cōsuetudi
nis q̄ si quis rex vel dñs vel pplus tam pos
tens efficit̄ q̄ scutū vel clipeū suū in illā ar
borē potēter pendet et violēter illi regi l̄ do
mino aut pplo centū viginti q̄nqz puincie
ab india vsqz ethiopiā absqz omi cōtradi
ctione aliq̄ illi regi vel dñs aut pplo vt ve

ro eorū regi vel dñō in oībus et p̄ oīa obē-
diunt et itendūt. s̄ si aliq̄s rex vel dñs aut
pp̄lus ip̄am citatē bene capet et oppugna-
ret et in ip̄am arborē scutū vel clipeū suū p̄-
dere nō posset: extūc ip̄is nō obedirēt et ip̄-
sā citatē oēs ibidē maxime defendūt quī-
q; ab ip̄a violēter depellant nā ad obtinē-
dam totā terrā aliq̄ citas nisi thauis nō
querit vel circūuallat et nūc domin⁹ tarta-
rorū in illis ptibus Magnus canis impa-
tor cathagie vocat in p̄ntem diem. et non
est nūc maior vel potētior vel ditior domin⁹
in mūdo. nā deus breuib⁹ t̄pibus sibi oēs
terras regna et puincias et gentes q̄bus
iratus fuit dñs tradidit p̄pter peccata eorū
et subiecit. nā ipse idem impator sub se ha-
bet et regnat in oībus terris puincijs et
regnis in q̄bus Nabuchodonosor Darius
Balthasar Arphaxat Assuerus et roma-
ni in oriente ab antiq̄ regnabāt vt ip̄e im-
perator tartarorū postmodū in oīb⁹ mul-
tum fauebat et fauet i terris et regnis suis
cristianis et fides cristiana que in oīb⁹
predictis terris et regnis per infideles he-
reticos et nestornos fuit abolita et obli-
ta nūc per fratres minores. augustinenses

predicatores et alios doctores ac carmelitas
de nouo incipit reflorescere. Nam mercatores de lu-
bardia et alijs partibus ditissimi qui in ipsis parti-
bus degunt et frequenter ueniunt trahunt eos
ordines ad illas partes et eis cum auxilio alio-
rum mercatorum et fidelium claustra fundant et
omnia necessaria largiti administrant sicut quod quis
aliquem ordinem diligit. Et ipsi mercatores in
diuersis partibus emunt iuuenes pueros diuis-
sis linguis eruditos quos dant ordinibus qui
tunc ab eis non possunt se alienare vel apostatare
et illos pueros tunc fratres docent latinum et doc-
cent et exponunt eis libros in quibus continentur
omnes confusiones iudeorum et hereticorum et eorum opi-
nionum erroneas et tales libros et eorum exposi-
tiones docent ipsi pueri cordatenus sicut scolares
docent in scholis cordatenus regulas vel in donatibus
et tales pueri apti et diuersis linguis erudi-
ti dant et portant et mittunt ibidem ordinibus
de longinquis partibus anno dei et illi tunc ab or-
dine non possunt fugere vel apostatare quia ordinibus
iugo seruitutis sunt astricti et per talem mo-
dum fratres medicantes in partibus illis quam plurimos
egregios habent predicatores ipsi imperatores et quam
pluribus regibus et alijs hominibus dilectos. Et ille
pater tartarorum qui regit anno domini M. ccc.

xl. fuit hō statura brevis et multū hūilis et
deuotus adorās deū imortalē. hic fecit et de-
dit edictū in oībus terris et regnis suis q̄
quīs hō posset vti q̄cunq; lege fide vel ritu
vellet dūmō ydola nō adoraēt sed deū imor-
talē. Vñ ip̄i fr̄es de ordine medicātū q̄ plu-
rimos diuersorū errorū et ritū hūies ad fi-
dem catholicā attraxerūt et etiā h̄c fr̄es ip̄i
sū impatorē induxerūt q̄ bibliā in diūsas
linguas et lras t̄nsferre fecit et oīa q̄ deus
p̄ ip̄os reges i quorū regnis ip̄e regnauit
fuit opatus sp̄ in p̄adijs et cœnis legē fe-
cit et deo gr̄as egit q̄ ip̄m ad hoc p̄destina-
uit q̄ ip̄e sup oīa regna aliorū regū regna-
ret et sp̄ añ prandiū b̄ndicte et post pran-
diū gr̄as i lingua sua legē cōiueit. Et ha-
buit q̄tuor filios p̄mogenitus Melchior
vocabat̄. secūdus Balthasar et terci⁹ Ja-
spar. et q̄rtus dauid vocabat̄. et cōstituit
imppetū ita filios suos noīari. et ille fuit
terci⁹ impator tartarorū ex cā put inferi⁹
audief. s; vt ad p̄positū redeat̄ Ca. xlv

Vñ itaq; populus tartarorū erupis-
set et omīa regna terras et puin-
cias infidelīū et sp̄calit̄ istorū nestorīnorū p̄
ut a deo fuit diffinitū ita cepisset et destrux-

xissent et ip̄os sine misericordia interfecissent et fūditi-
tus deleuissent. extūc ip̄i nestorim a p̄sbite-
ro ioh̄e auxiliū ip̄lozabāt et se ad fidē pris-
titanū et ad suū dominiū sub tributo se cō-
uersuros et reuersuros sp̄o sp̄o derūt qđ cū
p̄sbiter ioh̄es facē p̄posuisset. extūc tres re-
ges b̄ti ip̄m in sōnis monuerūt et ne nesto-
rimis auxiliū vel cōsiliū ferret inhibuerūt.
Nā apud deū esset diffinitū qđ dērent deleri
et perire et fūditus exterminari. nā deus eos
rū nequiciā diuiciā nollet sustinē obstinatā
tñ nestorim cōsiliarios p̄sbiteri ioh̄is mu-
neribus circūuenerūt qđ p̄sbitero ioh̄i dixē-
rūt. somnia nō debēt curare. sed ip̄m in eos
rū auxiliū mulcerūt et incitauerūt qđ dauid
suū primogenitū cū valido exercitu i auxili-
lium misit nestorimis quē tartari cū nesto-
rimis et om̄i exercitu suo interfecerūt et q̄s
plurias terras et regna p̄sbitero ioh̄i abs-
tulerūt et q̄ pluria alia sibi abstulissent.
Sed p̄sbiter ioh̄anes penitēcia ductus
auxiliū dei et trū regū beatorū iuocauit et
implozauit. qđ tūc de nocte cū validissimo
exercitu impatorū tartarorū in sōnis appa-
ruerūt horribiliter et preceperūt vt a p̄secu-
cione p̄sbiteri ioh̄is et suarū terrarū statim de-

histeret et cū ip̄o pacē et firmas aīciās et
treugas iūret et facēt int̄ ip̄as p̄petue duā
turas horribilit̄ p̄ceperūt. h̄ terzas p̄sbitero
iobānī p̄pter eius iobediēciā ablatas obti
neret ī memoriā vt suis posteris ⁊ alijs tñ
fiet in exēplū Vñ ip̄e ip̄ator tartaroz hac
visiōe iussu p̄terit? licet eēt absqz lege tūc
gētilis tñ statī legatos suos misit ad p̄sbi
terū iobānē et p̄petuā pacē ⁊ firmā aīciā
secū fecit et inijt. ita scz q̄ ī p̄petuū p̄rioge
mitus vni? filiā alteri? recipere dēret ī cōtra
ualē et talis pax aīciā et cōtract? est inter
ip̄os ī hodiernū diē et cū impator de trib?
regib? q̄ sibi tā horribilit̄ ī sōnis appa rue
rūt fuisset īstruēt? et de eoz regnis et cōdi
ciōnib? et eoz vita et gestis fuisset īforma
tus. extūc instituit q̄ sp̄ suus p̄riogemit? et
aliij filij suoz successoroz h̄oz triū regū noī
bus deberēt appellari et ī memoriā ip̄oz
trium regū ī perpetuū nomīari. et sic isti
nestorini fuerūt deleti et de regnis et ter
ris eorū expulsi. sed nūc bincinde ī ip̄is p
tibus et alijs terris sicut ī istis ptibus iu
dei vndiqz degunt dispersi et ī eoz pro
p̄rijs terris et ī quibuscunqz degunt sem
per p̄re alijs hominibus specialiter dant

tributū s̄ obtinuerūt et h̄nt adhuc sub se
sub spēali tributo fortissimā ⁊ famosissimā
insulā q̄ egrissoulla vocat̄ de q̄ Jaspas ter
cius rex ethiops q̄ d̄no mirrā obtulit rex i
sule vocabat̄ Et in ip̄a insula corp̄ b̄ti thō
me apli absq; aliq̄ honore quiescit et illud
corp̄ nestozimis bis est ablatū et ip̄is ex
legitimis causis totidē restitūtū et ad hanc
insulā nestozimi inq̄ntū in eis est et v̄tere
p̄nt nullū oīo hōim nisi sit de ritu ip̄oz vel
p̄ officiatos impatoris tartatorū tūssire vel
puenire p̄mittūt et oīa eoz mercōnia ad
v̄dendū ex hac insula ad aliā deportāt et ad
eandē insulā alia mercōnia de alijs ptibus
ip̄is ad emendū deportant̄ et i oīb; ptib;
oriētis nō est hō xp̄ian; catholic; vel p̄gri
nus aut mercator visus q̄ dixisset se in ip̄a
insula fuisse et corp̄ b̄ti thome vidisse. nā
cōmune vaticiniū est i oībus ptib; illis q̄
adhuc corp̄ b̄ti thome apli deat sequi tres
reges et colome trāfferri et ibidē in p̄petuū
p̄manē. et quō et q̄liter et p̄ quē modū h̄
fieri debeat et p̄fici publice vaticināt̄ et di
cunt. videlic; q̄ adhuc veniat tēpus q̄n h̄
deo p̄fici placuerit q̄ erit et veniet adhuc
vnus archiep̄s coloniēsis quē deus ad h̄

elegerit. tam prudēs et potēs q̄ ordinēt cor-
pulā et nūmōmū inter filiū et filiā impa-
toris romanoꝝ et impatoris tartaroꝝ q̄s
deus ad h̄ p̄destinauerit et cū ip̄o cōtractu
et amicitia reddet̄ xp̄ianis terra sc̄a et oīa
ibidē reuertent̄ et restituent̄ in bonū et in
statū pristinū et cū h̄is et in h̄is corpus
bt̄i thome apli ad corpa triū regū colonie
deat t̄nsferri et talē et tātā custodiā nestoim̄
corpi bt̄i thōe nō adhibēt̄ ex reuerēcia sicut
p̄pter famā et inuidia cū ita sint destructi et
adhuc plus deant amichilari et de honesta-
ri Ceterū h̄i nestoim̄ vtunt̄ q̄dā libro
ex veteri et nouo testamēto collecto et vt
iudei circūcidunt̄. Et q̄n potētes erāt. extūc
maiores et priores h̄ebat eoz heresis arti-
culos. post mortē venerabilis origenis ī lo-
cis ī q̄bus ip̄is expedire videbat̄ libris suis
inseruerūt vt ip̄is in eoz errorib? cōsentire
et cōformari videret̄ in eoz errorū reueren-
tiā et honore Tandē de eoz ingratitude quā
circa deū et hos tres reges h̄uerūt pre om̄i-
bus hereticis ī oriente oībus cristianis et
sarracenis sūt exosi et om̄i fauore potētia et
honore apud deū et hoīes sunt priuati de q̄-
bus dicere p̄ singula esset longū. Ceterū

rum festū beati thome apostoli pre alijs a-
postolorū festis celeberrimū habet in omni-
bus ptibus orientis Sed de q̄ plurib⁹ mi-
raculis q̄ in ptibus istis et de eo legunt et
dicunt de hijs in ptibus illis nil videt vel
reperit. Nam legit in ptibus istis q̄ in ci-
uitate qua corp⁹ beati apostoli thome quie-
scit ibidē ultra annū nō posset viuere hereti-
cus vel iudeus de hijs ibidē modo nil scitur.
Quia eius corpus absq; ali qua reuerēcia
inter pessimos hereticos quiescit. Itē legis-
tur q̄ corpus beati thome apostoli ibidem
in cathedra aurea resideat et dignis euca-
ristiā tradat et indignis retrahat et de hijs
omnibus et alijs que de beato thoma apos-
tolo in hijs ptibus legunt et dicunt peni-
nitus nūc nihil videtur. Sed quondā cū
corpus beati thome apostoli i alijs locis in-
ter hōies catholicos quiescebat hec omnia et
q̄ plurima alia mirabilia veraciter videbā-
tur. Item in omnibus ptibus orientis q̄
plurima mirabilia de tribus regib⁹ glorio-
sissimis dicuntur et legunt que in colonia
nō vident. Dicunt videlicet et legit ibidē q̄
ip̄a stella q̄ añ ip̄oz triū regū decessuz sup̄
ciuitatē seuwa in montē vauis apparuit q̄

usq; ipoz regum corpora colome trāsserebā
tur sup civitatē et montē locū nō mutavit
s; postq; eoz corpora colome fuerūt trāslata
extūc deinceps ipa stella ceteris stellis pul
chrior et splēdidior sup colomā trāsiit et i
mobilis pmanhit et videat in pntē diem.

Itē dicūt indi et in eoz libris legit q; i
colomia an̄ honestissimū ipoz trū regū lo
culū sit stella magna aurea in modū put
ipis tribus regib; in nocte natūatis dñi
apparuit formata ex cui; resplēdore cande
larū an̄ positar; tota ecclā int; refulgeat et
illuminet Itē dicūt indi et in ipoz libris
legit q; i colomia dextra brachia ipoz trū
regū sint multū venerabilis et ditissimē alijs
brachijs aureis iclusa. et in vni; regis bra
chij manu sit aurū et in secūdi regis bra
chij manu sit thus. et i terciū regis manu
sit mirra. et cū ipa brachia pncipibus et pe
regumis ex reuerēcia demōstrent. extūc ip
sa ossa sacra cū instrumēto argēteo fricent
et sineone tergant et qnto plus fricent. tā
to plus i modū aromatu cū terūtur p totā
eccāmi mirra odoris fragācia ex ipis ossib;
sacris sedat Itē dicūt indi et legit i ipoz
libris q; quācūq; aliq; tribulacō pātis exigē

tibus terre ecclesie seu civitati coloniensi instat
vel imineat. extunc ipsa brachia predicta a tri-
bus presbiteris coronis aureis coronatis cum
stella aurea ad hoc facta ante sacramentum dominicum
per civitatem coloniensem portentur et cum pervenerint
ad aliquam ecclesiam quam ad hoc elegerunt. extunc
presbiteri coronati ferunt ipsa trium regum bra-
chia alternati unus post alium ad dominicum sacra-
mentum in altari positum et in modum trium regum
offerunt domino sacramento munera que ipsis bra-
chiis sunt annexa et quod tunc tanti populi concur-
sus et confluxus. contritio et devotio ab omni-
bus populis eveniat oratur et accrescat quod de-
quacumque tribulatione et angustia imminen-
tem ab ipsis auertat. Item dicunt in die quod se-
pulchrum ipsorum trium regum beatorum in civitate seu
wa in quo primo defuncti fuerunt positi et post-
modum excepti adhuc ibidem integrum reman-
sit. adhuc a longinquis partibus et diversis
nationibus et locis devote visitetur. et de-
per merita ipsorum trium regum ibidem multas virtu-
tes operetur. et dicunt quod super idem sepulchrum
adhuc sit stella aurea que ab illo tempore
quando ipsi tres reges primo fuerunt sepulti
adhuc remansit. et deus per merita ipsorum
trium regum ad sepulchrum eorum ve-

inuentibus et ipsos venerantibus multa mira et
virtutes operatur in p̄ntē die Itē dicunt indi
q̄ frequenter in iherosolimam et ad alias circa p̄tes cā
deuocōis. mercāon. o. 2. vel delcāciōis frequen
ter pueniunt q̄ adhuc in ipsa ciuitate seu in
habeant reliquias barlaam iosaphat et alio
rū plurimorum scōrum de semieregali reliquias
venerandas Itē indi q̄ iherosolimam et ad alias
circa p̄tes frequenter pueniunt hñt et portāt
penes se anulos et denarios aureos q̄s a pe
regrinis cismarinis emerūt q̄ reliquias scōrum
trū regū in colonia tetigerūt q̄s cū deuocō
nibus multū venerant et frequenter osculā
tur et asserūt q̄ p̄ fidē et deuocōnē p̄ ipsos
q̄ plurimi infirmi sanitates cōsequuntur.

Itē sūt q̄ plurimi peregrini q̄ de p̄tibus
cismarinis ad illas p̄tes frequenter pueniunt
et aliq̄ mercāonia de p̄tibus istis ibidē cata
recipiunt et in alia patria et rara clenodia ibi
dem deferūt que de colonia asserūt detulisse
et quondā ex eis deferūt ibidē terrā quā de ci
niterio vndecim milia virginū asserūt esse
siptā et talia clenodia de colonia et talē ter
ram querūt Indi in hospicijs taliū peregr
norū et de talibus inq̄runt et asserūt Indi
q̄ in p̄tibus eorum in horribilissimis paludi

bus et aquis ultra omnia alia incommoda in
auditas maximarum ranarum patientes vexatio
nes. sed cum de tali terra in paludem vel aquam
picatur omnes rane rauce fiant et quamplurima
alia mirabilia de reliquis trium regum et vni
decim milium virginum in omnibus partibus orien
tis dicunt et legunt plus quam in partibus istis
de quibus per singula longum esset enarrae.

Vnde quamplurimi Indi qui frequenter iherosolimam et
alias circa partes propter diuersas causas perueniunt
multum anxie et ardentius ulterius colomiam trans
ire desiderarent si frigus et statum patrie pos
sent tollerare quorum etiam quamplurimi in itinere
moriuntur et quamplurimi reuertuntur. Nam in
di postquam terram eorum et partes Indie sunt in
gressi nullum omnino frigus pati possunt sed stat
tim induunt pellicea usque ad talos longa que
fuit facta ex pellibus nobilissimorum et animalium
naturaliter rubris et multum hirsutis et licet
sit in augusto in feruentissimo solis ardore
tamen eis videtur quod tantum frigus in alienis
partibus non possunt tollerare. quia multum plus
versus ortum solis sunt homines debiliores et mi
nores quam hic sunt. sed sunt optimi sagitarij
et in omnibus multum astuti. sed cum iherosolimam
et alias circa partes indi perueniunt omni

nia que de regibus et p̄ncipibus terris et
regnis istarū partū c̄smarinarū et specia
liter de tribus regib⁹ et colomia et eius cle
ro et populo p̄nt inq̄rere et iuestigare sub
aliqui⁹ episcopi vel p̄ncipis sigillo vel lra
scripta petūt et recipiūt vt p̄sbitero ioh̄i et
et p̄riarche thome certi⁹ possint mittē et de
mōstrare. nā in oībus ptibus indie et orē
tis oēs populi nacōnes et lingue hos tres
reges ḡlōsos multū plus q̄ in h̄is ptib⁹
h̄nt in reuerēcia sp̄ali et honore et merito
ab oībus pplis et tribubus et linguis h̄i
tres reges gloriosi p̄miciē gentū. ex genti
bus p̄miciē virginū sp̄alissime sūt hono
randi et glorificādi. ¶ Nā h̄i sūt oparij qui
in inchoacōne noui testamēti et vocacōe gē
cium i nouissimis mūdi tpibus per celestē
patrēfamilias in vineā suā missi qui ma
ne hora p̄ma tertia sexta nona ac v̄ndecima
in ip̄a vinea fidelissime laboauerūt et abs
q̄ murmure mercedē equalē perpetuā rece
perunt. Mane scilicet i iherusalē et beth
leem h̄i tres ḡlōsi inter iudeos ex ip̄a vi
nea durissimos et inexcusabiles iudayce
perfidie et inuidie lapides suos longe for
tas miserunt et eiecerunt. Nota prima

hij tres glofi i carne viuētes inter gētes ip
sam vineā diuersis tribulis cardinib? et spi
ris diuersoꝝ erroꝝ et ydolatrie occupatā
vna cū btō thoma aplo mūdauerūt et no
uas fidei catholice palmites et vites in ea
mirifice plātauerūt Hora tertia hij tres
reges defuncti p venerabilē helenā denuo
cōgregati et collecti hui? vinee maceras
ex diuersis impedimētis et heresis et ydolas
trie dirutas etiā de nouo reposuerūt et pat
mites fidei, q̄ in ipa vinea iā marcescē p̄ire
et arescere ceperūt: v̄tutib? et signis irriga
uerūt et diuersis miraculis refecerūt q̄ de
nouo fidei catholice vineas et frūs pdu
xerūt Hora sexta hij tres reges glofi q̄i
in medio mūdi in greciā et cōstātinopolim
trāslati ipam etiā vineā iteꝝ v̄tutib? et sig
nis purgauerūt et purificauerūt vt plus fi
dei fruct? facēt vt eius ppagine ad oēs fi
nes terre p fidē et noticiā eoz se extēderent
vt oēs ppli tribus et lingue ac nacōnes de
eoz fructib? ac vinee vuis et botris sacia
te et iebriate nomē dñi qđ p̄us solūmō in
iudea latitabat ab ortu solis vsq; ad occa
sum collaudarēt Hora nona hij tres re
ges vinee dñi sabaoth oparū glofi causa

in ipsa vinea plus operandi per mare transseutes
de oriente in occidentem vicz de constantinopoli in me
diolanum translati ex ipsa vinea diversarum her
esu et erroru hereticoru vulpeculas que ipsam vi
neam diversis erroribus et heresi demolire nitentur
tur per declarationem et significacionem ex explicacione
nem ac interpretationem eorum munera que domino obtulerunt
ut est super dcm expulerunt effugaverunt
et radicitus extirperunt Unde circa hora circa
ca solis occasum extunc in mundi et solis occasum
hij tres reges operari gloriosi de mediolano in
colonia translati eterna mercede equi ab eis a
celesti prefallias recepta perpetuum quiescendi lo
cum ibidem elegerunt nec tamen postmodum predicam
vineam domini sabaoth virtutibus meritis et sig
nis ibidem in parte die colozie desierunt. Quis quod
enim in totius novi testamenti scripturis reperitur
aliquem vel aliquos sanctos ab ortu solis usque ad
eius occasum tam reuerenter et gloriose specialiter
et mirabiliter sicut hos tres reges ad loca tam
insignia fore translatos et novissime ad ecclesiam
et civitatem absque dubio ab omnipotenti deo ad
hoc specialiter predestinatos electos et deputatos.
Nam quous ab ortu solis usque ad occasum sunt
quod plurime ecclesie et civitates et loca magna maio
ra et maxima que deus sua deitate et humanitate

p se et alios q̄plurios suos scōs i vita et i
morte ⁊ post mortē spēalit̄ honoāuit ⁊ glo
rificauit et q̄pluris p̄rogatis honoāuit et
cōsecrauit et diuers̄ v̄tutib⁹ ⁊ et signis et re
liquijs venerādis illustrauit et decorauit.
Tñ int̄ has et h̄ oīa eccās et cītates et lo
ca nō est aliq̄ eccā tā nobili canoicōꝝ colle
gio q̄ deo i p̄p̄rijs p̄sonis ad seruiēdū sint
altricti sicut eccā colomiēsis ornata nec ali
qua cītas tā honestissio p̄plo et alijs dei mi
stris sicut cītas colomiēsis decoāta qd̄ ex di
uina p̄uidēcia sciam⁹ spēalit̄ fore fcm̄. q̄
oipotēs de⁹ in ip̄a eccā tā nobiles suos mi
stros instituēt et ordiaret et i hac cītate tā
honestissimū p̄plm̄ p̄destinaēt in q̄ tā nobi
lissios tres reges suas p̄micias gentū et
v̄ginū p̄petue manēdo collocaēt. Letare
nobile collegiū q̄ te deus tā singlar̄ p̄uile
gio amoris et p̄cipuis p̄rogatis honois et
natuē domis pre cūctis collegijs p̄amauit
et ditauit ⁊ te i suos nobiles mistros p̄ele
git et ordiauit et tibi spēalissimū suū thes
saur̄ tres reges p̄micias gētū et v̄ginū ⁊
eay fūdāmētū ab ortu solis p̄ alijs locis ⁊
eccijs egregijs et insignib⁹ spēalitus et mi
rabili⁹ destiauit et p̄destiauit et diligēci⁹
omēdauit. Vñ de hijs sp̄ grās deo age et i

ei? et suar? p?miciar? laudib? et fructib? tibi
sp?alit? iudicis ex h?is et dimissis de tantis be-
neficiis consecutus nūq? cesses l? fatigeris nec
ipis fruire v?cūdeis Ne vt nestorini deo et
suis p?miciis et hoib? despecti et exosi ira et
furore dñi aliqu? v?hiteis argueis l? corripie-
ris et exterminaris et tā sp?alissimis p?rogat-
ivis q?b? ex h?is cūctas p?cellis et m?gnitu-
dine sicut isti nestorini p?uers et ab oib?
honorib? abiciis et i? extremo iudicio cū finis-
tris reprobis. S; cū nubis gl'osis deo
et suis p?miciis et hoib? dilatis et elatis cū q?
bus i? vniuerso mūdo ex h?is p? alijs collegijs
excoleis et ab oib? pplis singularit? veneris
in die iudicii cū nobilissimis trib? regib?
p?miciis gētū et v?ginū a dextris sū gl'a col-
loceis Nec etiā absq? p?lagio illa cūctas gl'o-
sa q? ab antiq? agrippia v?batur nūc sortita ē
nomē q? a colēdo deū colonia nūcupat Nā
i? oib? ptib? oriētis i? oib? eccl'is oratorijs
et capell' et locis i? q?b? istoz triū regū gl'o-
soz laus diuers? lris et linguis ē scripta int?
alia q? de ipoz laudib? richmatice vl' psai-
ce i? latino sūt scripta put s'bequit? scriptū
reperit

Capitulū. xlvj.

Helena crux inuēta. post h?is reg-
nis est intentā. cōgregādis regib?

Inde reges pegrini ornāt urbē cōstātinīa
a latis t'pib? Tādē inde fūt t'nflati. cōmē
dati cītati cui nomē ābrofia Ter iuētos
ter t'nflatos. nutu dei sibi datos. colit hos
colonia Ort? dei occidēti. q' tres reges ter
iuēti excolūt coloniā Nūq' locū mutatur
nec vt olim reu'suri. fūt p viā aliā Colūt
reges p'p' regē. fūmū regis seruāt legē. co-
loni coloie Gaude felix colonia q' ex spēas
li grā et puidēcia diuina tā nobilissimis tri-
bus regib? p'mic'is gētū et v'ginū et tā no-
bili collegio ip'oz mīstris ornais de q'bus
pl? q' oib? opib? tuis gl'aris et vbiq; ter-
raz ab oib? hoib? spēalit amaris et ppter
hos vltra oēs cītates mūdi et loca spēalit
īdefinēter q'reris et veneraris et frequē pre
oib? mūdi cītatib? regnis et locis a regib?
et p'ncipib? et nobilib? tribub? et linguis
vsq; ad fines terre noīaris Vñ q'nto plus
dei et suaz et tuaz p'miciay meitis et eaz
nobilib? mīstris p' alijs mūdi cītatib? et lo-
cis īsignib? et egregijs venerais et amais
et extolleis: tāto obligad? i dei grāz actōe
et suaz et tuaz p'miciay et earūde nobiliū
mīstroz reuerēcia viceūsa teneis Vñ deū et
suas et tuas p'micias i earūde nobiles mī-

stros ī tali et tāta reuērencia et grāz actiōe
q̄ ex hīs ī die iudicij sis secura ī reddēda
ratione. Amen.

Liber de gestis ac trina btāssioz triū res
gū trāslacōe. q̄ gētū p̄miciē et exēplar sa-
lutis oīm fuerūt xpianoz p̄ me Joh̄ez gul-
denschaff de mogōcia āno a natitate xp̄i.
M. cccc. lxxxvi. fidei exaracōe imp̄ssus: fir-
mit feliciter.

In libz de gestis ac trina btāssioz triū
regū tñslacōe q̄ gētū p̄miciē exēplarq; sa-
lutis et ne cūctoz extatē xpianoz. registru
feliciter incipit

¶ p̄ris em̄ ī h̄o libro. q̄ est collaūs de gestis
et tñslacōib; scōz triū regū qd̄ est p̄fatio
opis seq̄ntis. nariat q̄ sicut onēs illustra-
tus est p̄ fidē triū magoz q̄ xp̄m viuētes ī
carne aduāuerūt: sic ocādes ornat; est eorū
de magoz reliquijs venerādis Ca. p̄mū

Quo a balaā sci magi hūerūt ortū a quo
iudei et xpiani de balaā discordēt et de btō
iob. Ca. ij. De mōte vaus et de excus
bīs q̄ ibi fiebāt ī eo et speculatozib; hui;
mōtis et natis ex eis Ca. iij.

De cūate Acon et quo nobiles indi apz
portauerūt illuc coronā aureā q̄ postmodū
l iij

fuit sibi cura templariorum et de libris indorum in A
con apportatorum Ca. iiii. De prophetia
ysaie daniel de egrotacione ezechie de retros
cessione sol. de morte ysaie de destructioe ihe
ru sale. de translatione librorum prophetarum in calday
cum et de constitucione xii. virorum in monte vauis de
scriptio etiam capelle site in monte predicto ca. v.

Quo positum euangelium Luce Exijt edictum etc.
et describunt bethleem et domum quodam ex quo con
ducuntur animalia per viatores per sepe domini et locum
ubi cantabant angeli Gloria in excelsis et alia loca
et gentium ritus Ca. vi. De herode alieni

gena et duplici prophetia daniel et quo super
his disputat in partibus trisularis Ca. vii.

De apparitione stelle apparentis in monte
vauis Ca. viii. Quo stella visa tres re
ges se ad iter arripientes preparauerunt et de ri
tu quodam paganorum et de triplici india. ca. ix.

Quo describitur regnum melchior et quo pro
bit io. et soldanum babilonie tenent terras suas
et in mari rubro descriptio in eodem continentur ca. arabie
quod et quo aux ibidem reperit Ca. x.

Loca regnorum balthasar et iaspas et ubi
corpus beati thome quiescit et quo colligitur mirra
et ubi crescat thus Ca. xi. Quo quilibet
terram regum exiit de terra sua stella duce iherosolymis

rusalē puenērūt Ca. xij. Quō de? pos-
tuisset tres reges vna hora pduxisse iherl'm
sicut abacuck. et quō tres reges ppe iherl'm
in qdā nebula residerūt et de qdā capella cō-
structa in mōte caluarie Ca. xiiij. et xiiij.

Quō tres reges p? recessuz nebule se ag-
nouerūt. iherl'm itrauerūt et de arietib? na-
baoth Ca. xv. Quō tres reges loque-
bant cū herode s'm euāgelhū Cū nat? esset
ih̄us Ca. xvi. Quare tres reges itra-
uerūt p̄rio iherl'm Ca. xvij. Quō recedē-
tibus regib? a iherl'm pastoēs loq̄bant cū
regib? de stella illa q̄ ip̄os p̄cedebat. et de
duob? parietib? et ip̄o lapide angulari no-
stre legis. Ca. xviiij. Quō magi itra-
uerūt bethleem stella duce. et quō inoleuit
in illis ptibus q̄ nullus vacuus manib?
alloquit reges. Capitulū. xix.

Allegoria triū munerū scōꝝ triū regū.
Capitulū. xx. Quō magi s̄cti ad cristū
in bethleē venerūt et munera ei obtulerūt.
et de disposicōe loci vbi crist? fuit et de te-
gumētis ih̄u cristi et sue mris et de disposi-
tione ip̄oꝝ hōim orientaliū Ca. xxi.

Diuersitas munerū p magos cristo'das-
torum et de pomio aureo qd̄ fuit quondā a

lexādrī et eiusdē et munerū pōmī exposītiō
et tropologia. Capitulū. xxij.

Quō pomū aureū p̄dictū fuit ī maibus
xp̄i stritū et typ? statue et lapidis de qb?
daniel scribit Ca. xxij. Quō magi do
mū p biēmū fuerūt reuerfi se q̄nte eos heros
de et cōterēs naues thars et q̄re vocēt ma
gi Ca. xxiiij. Quō absq; cibo potu et
pabulo iūmētōꝝ magi īfra xij. dies uenerūt
bethleē qd̄ iter īfra duos ānos reuertēdo
sūptuose p̄fecerūt Ca. xxv. Quō ma
gi reuifi ad mōtē uaus capellā ī dicto mōte
fecerūt cōstrui sūptu regio et formā imagi
nis pueri quē uisitauerūt Ca. xxvi.

Quō btā v̄go cū puero suo latitauit ī q̄
dā spelūca ubi postmodū scā fuit capella
et de lacte btē v̄gis. et de cañia btē v̄gis et
pānis siue cunabul' dñi ih̄u de purificatiōe
btē v̄gis et de fuga dñi ī egiptū et de rosis
q̄ crescūt ī itinē eius dē dñi fugiētis et de or
to balsai et ei? cultuā et ei? v̄tute ca. xxvij.

Quō narzant' multa nōbilia de triginta
denarijs q̄s Melchior dñō ih̄u offerebat.
scilicet quō p vices tpm ad diuersa p̄ces
nerūt loca. Capitulū. xxviij.

Quō btā v̄go ī fuga ad egiptū huiōi xxx.

perdidit in deserto per manus cuiusdam herodiani
peruenit in templum et postmodum ad manus iu-
de et de mirza domino oblata et quod ultra cum di-
ctis denariis fuit scilicet et de agro egypto cum ip-
sis denariis et que vocentur argentei et de for-
et valore xxx denarioz et de bovis militum tres
marinoz et quomodo ordinantur in milites et de mi-
litibus que fuerunt custodientes sepulchrum domini
ihesu. Ca. xxix. Quomodo beatus virgo de egipto
cum filio suo reuisa fuit in iudeam et quomodo beatus
thomas mittebatur ad indos. Ca. xxx.

Quomodo narzantur multa que beatus thomas fecit in
india et quomodo peruenit ad tres reges. Ca. xxxi.

Quomodo beatus thomas ordinavit tres reges
episcopos et quomodo se transfudit in superiorem indiam et
ibi demum mortuus fuit et de foris hominum illi pre-
et multa alia que dicti reges fecerunt post recessum
beati thome. Ca. xxxii.

Quomodo in locum beati thome tres reges ordinauerunt
patriarcham iacobum antiochenum mutato nomine
thomam vocabatur et de viginitate beatorum regum pre-
dictorum. Ca. xxxiii.

Quomodo presbiter iohannes prius
fuit ordinatus et de eius dignitate potestate vita
et huiusmodi et que iohannes vocatur et potestate patriarche et
presbiteri iohannes et de nobilitate quorundam de semine
trium regum dictorum de vaus. Ca. xxxiiii.

Quo reges successiue migraverunt ad xpm
et de apparitione cuiusdam stelle. Ca. xxxv.

Quo sancti reges pro morte multa fecerunt signa
et corpora ipsorum ad loca diversa translata et
quo beata helena ad locum caluarie ecclesiam fecit
edificari. Ca. xxxvi. Sancte helene gesta et
quo pro eadem camisia beate virginis et cinabula christi
constantinopolim et postea pro karolum aقس gram
fuit translata et de caesis transmarimarum. ca. xxxvii.

De loco in quo christus natus fuit in bethleem et de
ecclesia quam beata helena ibidem construxit et de sepul
chro paule et eustochium et quod fiat in nocte
nativitatis domini in dca ecclesia et quod in ephesia domini.

Quo in nazareth beata helena (ca. xxxviii)
ecclesiam construxit et de situ eiusdem loci et de capel
la in qua angelus mariam salutavit et de fonte in eadem
et columna prope ipsam et de monte thabor et de
monumento sito in eodem monte et de festo transfi
gurationis domini et de nobilibus dca blasegar de

Quo beata helena isidiam intravit et quod (ca. xxxix)
ibidem gessit in augmentum fidei xane et quo trium
regum corpora acquisivit corpus beati thome dans pro
corpore iasp et quod sit veterum de corpore beati thome

Quo beata helena corpora trium regum (ca. xl)
constantinopolim portavit in ecclesiam sancte sophie collo
cavit et de dispositione ecclesie sancte sophie et reliquis
et quo corona spinea fuit pisi delata et ima

80

gine fili ipatoris et quo per opaz manuel
reliq̄e triū regū de cōstātiopoli puenērt me
diolanū. Et quo p̄ modū d̄structa medio
lano ad p̄uacōez reinaldi archiep̄i colōn.
deuenerēt coloniā et quo i aduētū triū regū
i occidētē ml̄te hēses fuerūt extirpate p̄ mi
steria mūez ipoz triū regū. et q̄li bonoē ad
huc oriētales p̄sequūt̄ tres r̄ges et ponūt
i eodē ca° noīa diuersoz xp̄ianoz t̄nsmari
noz scismaticoz et distinctōes religiōis cu
iusq; secte et erroēs ac rit? de tra armeie et
de terza ten ebraz et de lib̄s origēis Ca. xli

Quo vna secta hēt aliā odio. de ieiunio
eorūde et de veneracōe eph̄ie d̄ni. et quo vi
sitāt iordanē de mōstero sc̄i macharij et de
fluxu et dispo sicōe iordanis ortu et fine. et
de mari mortuo siue maledictō. vñ tyriaca
fiat et de q̄busdā alijs nēbilib? Ca. xliij

Quo euāgeliiū Cū nat? eēt ih̄s i diuersis
locis et diuīsiōe legis. et quo sarzaccini ve
nerant̄ ymagies triū regū. et de q̄dā ritu
iudeoz de q̄dā libro thalmotb et messia v̄e
turo de ritu psay et hēsi nestorinoz et de
dispo sicōib? terre et oceani Ca. xliij.

Quidā rit? nestorinoz de ortu tartaroz
quo cābalch et baldach oppugnauerūt
et calyphū successorē machometi infecerūt

de arborē arida q̄ est thauricij et de rege tar-
taroz et de fr̄ib? medicātib? et quō pueros
instruūt et cōfundēdos hēticos et iudeos

Quō dāuid fili? regis tarta (Ca. xliiij
roz q̄ uenēat i auxiliū nestoris fuit ocafus
et de pace et treugis fās int̄ regē tartaroz
et p̄sbitez iohēz ex ānomicōe truū regū vbi
corp? bt̄i thome fit repositū et quō et q̄lit
colonie deat t̄nfferi. recitant̄ etiā i eodē ca-
pitulo miācula q̄ scribunt̄ de bt̄o thoma.
In eodē etiā ca° narzant̄ mlta q̄ scribunt̄
i libris indoz et dicūt̄ i ptib? trās maris de
loco ornatu et miāculis truū regū. de sepul-
chro truū regū vacuo fito i seuwa et de ses-
pulchro barlaā et iofaphat et alioz. de dea
rijs cū q̄bus tāgunt̄ scōz truū regū corpa
et quō rauēscāt rane. ex puluē portato de co-
lomia. et quō q̄plures gētes indoz et trās-
marne uisitēt tres reges i colomia. ceteri p̄-
hibēte frigoē nō audēt t̄nffetraē. et quō in
uinea dñi sabaoth tres reges. xi. horis p̄-
diūsa tpm curricula v̄tutib? et signis cla-
merūt. Ca. xlv. Quō laudes et rich-
mī describunt̄. et cōscripti i diuersis ptibus
trās marinis. Ca. xlvi.

Historie huī? explicat̄ registrū

Sup mathei euāgeliū venerabilis dñi
Alberti m̄gni notula de festo die ephie do
mini. incipit feliciter

Vm ergo natus est ih̄us. ac. In
isto 2° ca° p totū agit de nati ma
nifestacōe et iō in eo tres iducun
tur historie. q̄rū p̄ma cōtinet q̄liter natus
tā p̄micijs gētū q̄ etiā p̄ncipib⁹ iudeorū
est manifestat⁹. Sed qz inotescēs herodi
ad p̄dēdū est q̄situs. ideo 2° inducīt q̄liter
malicie herodis i egiptū subduct⁹ est trās
latus Et qz sicut ex origine salus est ex iū
deis. ideo tercō inducīt historia q̄liter defū
cto herode ex egipto est reduct⁹ et iste his
torie patēt in lra In p̄ria haz p̄tiū cōtinē
tur q̄tuor. q̄liter vicz natū inq̄sierūt q̄liter
iuenerūt ibi. Qui cū audissent regē. q̄liter
inuētū adorauerūt ibi. Et p̄dētes Et q̄lit
herodis dolos euacuauerūt ibi Et amoniti
in sōnis. ac. In p̄ma haz duo dicunt scz
q̄liter indicō stelle venerūt i iudeā et q̄liter
i iudea q̄sierūt idicio sc̄ptuē. ibi. Audiēs at
h̄ herodes rex ac. Circa p̄mū istoz q̄tuor i
ducunt nati vicz q̄ q̄nt̄ disposicō. magoz
inq̄siō. et de stella cui⁹ natū q̄rūt idicio

et inq̄rentiū deuotio et h̄ patēt in lra De
prio tria dicunt. p̄sona nascētis loc⁹ et tē
pus De p̄sona nascētis dicit Cū ergo. sicut
in p̄missis dcm̄ est ¶ Natus eēt il̄s p̄termittit
tur aut̄ apparico pastorib⁹ facta quā po
nit lucas eo q̄ illa p̄ figurā faciē respicit vi
tuli. qz pastores figura fuit p̄latoy et sacer
dotū Alia aut̄ cā est qz facta i iudea nota iu
deis magis p̄terit Mathe⁹ iudeis fidelib⁹
scribēs q̄ cū ignota fidelib⁹ fuerūt q̄ de gen
tibus crediderāt ponit is q̄ scribit gētibus
lucas. Sic ergo rege celi nato sicut dcm̄ ē
celi nō defuit testimoniū tam i habitātib⁹ ce
lum q̄ ex ip̄o celo. habitātes em̄ celū testi
moniū dant. Luce. ij. dicētes Annūcio vos
bis gaudiū magnū qz natus est vobis ho
die saluator: q̄ est xp̄s dn̄s i ciuitate dauid
Ex ip̄o celo duplex testimoniū. luim̄is vicz et
stelle. Luim̄is Lu. ij. Circūfulsit eos lux de
celo. stelle aut̄ vt hic. Et sic tres fūt q̄ huic
natiuitati testimoniū dant in celo. angelus
gaudiij et salutis. lumē fidei et cognicōnis.
stella vero eterni solis. Sed qz salus h̄ p̄
missa est d̄s. iō cōueiebat i domo d̄s. nasci
salutē Et iō dicit In bethleē iude Obmittit
aut̄ mathe⁹ q̄liter venit i bethleē a galilea

Venit aut̄ sicut refert Lucas. vt p̄fiteret̄
cū maria desponsata sibi vxore pregnāte q̄
p̄terit vt nota iudeis fidelib⁹ q̄bus ip̄e scri
bit. dicit̄ aut̄ in bethleem tangēs locū. iude
aut̄ ad differētiā alter⁹ bethleē que erat i
galilea i sorte fabulon sita. Locus aut̄ iste
prius dicit̄ est effrata ab vxore caleph ibi
sepulta. vel qz frugifer erat. Cū aut̄ accidit̄
set ibi fames p̄pter quā inde p̄grinata est
noemi et elimelech cū filijs suis sicut dicit̄
Ruth p̄mo p̄stēa tāta vbertas loco restitu
ta ē qz noie mutato dom⁹ p̄ais vōbat̄ qd̄
iterp̄tabat̄ bethleē. Misticē h̄ significabat
qz post famē diutinā v̄bi dei panis v̄bi dei
q̄ de celo descēdit vt det vitā mūdo Joh. vi.
Ibi nascitur⁹ erat Sap. xvi. Paratū pa
nem de celo prestitū illis sine labore habē
tem in se om̄e delectamentū et oēm sapore
suauitatis. Genes. xlix. Aser pinguis pa
nis eius et prebebit delicias regib⁹. Aser
btūs int̄pretat̄ et significat celi regē nos
seip̄o pascētē in cui⁹ figurā in p̄sepi est pos
situs. qz h̄ies et iumēta saluat quēadmod̄
multiplicat misericordiā suā deus Ecce q̄re
in bethleē. Alia ratio est historial⁹ qz beth
leem erat h̄editaria cītas dauid. igr̄m aut̄

nō. h̄ pot̄ erat cītas regnī cōis. et qz p̄mis
sio fca est dauid iō nascit̄ i domo dd. Et h̄
exp̄mit lucas dicēs eo qz eēt de domo et fa
milia dauid Jude aut̄ dicit. qz de tribu iu
da. leo est xp̄s. Apoc̄. v. Hebreoz. vii. Et
ideo queiebāt eū i sorte sibi hēditaia nasci
Joh̄. p̄rio In pp̄ria vēit et sui eū nō recepe
rūt In diebus herodis Ecce tpus. nec fuit
iste herodes tetrarcha vt q̄dā dicūt. h̄ po
tius totā tenebat regnī monarchiā. h̄ filij
eius q̄tuor regnū i tetrarchias diuiserūt
vt infer̄ p̄tēbit Fuit aut̄ iste herodes ydu
meus quē august̄ cesar iudeis p̄fecerat vt
rex eēt et tributa romanis soluēt. et romano
parēt impio. et ideo etiā milites q̄ ibi erāt
in p̄sidio et subditi herodi herodiam dice
bant. Fuit ergo mēcio diez herodis regis
nō aut̄ augusti cesaris vt sciat̄ alienigena
reḡre sup iudeos et ita regnū iudeoz defe
cisse et p̄phēcias de tpe nat̄itatis xp̄i esse cō
pletas Gen̄. xlix. Nō auferet̄ sceptrū de ius
sa et dux de femoē eius donec veniat q̄ m̄it̄
tēdus ē et ip̄e erit expectacō gētū sicut q̄
h̄ filī nat̄ a gētib̄ expectat̄ Daniel. ix.
Cū veniet scūssōz cessabit vntio vr̄a et h̄
iducūt̄ s̄m septuagita. Sic ḡo ptz qz ver̄

rex natus est per prophetiam et quod ille a gentibus quaeritur et expectatur per eandem. Et ideo dicitur herodis regis. ut nomen ostendat alienigenam et regnum in iudeis potestate et dignitate amissam. et hoc fuit terra quae de dispositione nati fuit inducitur. Ecce magi. hoc inducit gentium inquisitionem de nati quae est expectatio eorum. Et dicunt quoniamque scilicet inquisitionis euidencia quae et quales inquirunt. unde venerunt. et ubi inquirunt et qualiter. et hoc patet in littera. Evidenter enim et patenter inquisitiones fuerunt ut inegabilis esset inquisitionis eius quae datus erat in lumine. Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis suae israel. Lu. ii. Non enim in angulis et caavernis quaerebant. sed in propatulo omnibus putantes inesse devotionem quam ipsi habebant ad eum credentes verbo. Ysa. ii. Fluunt ad eum omnes gentes. Magi. dicit quae et quanti et quales. Nec enim tam simul importantur in verbo qui. quia Crisostomus dicit quod isti lingua suae patrie magi siue maguzei vocati sunt et est huiusmodi eum nomen clare cuiusdam nationis eorum quae scriptura pulchris studuit et maxime divinis cognoscendis. quales autem. quia dicit glossa quod magi fuerunt qui de omnibus philosophati sunt et maxime in libris seth studentes et doctrinis balaa inherentes per doctrinas huiusmodi notitiam stelle in die de christo nato preceperunt. unde Crisostomus

dicat. q̄ ex q̄ balaã reliq̄t discipulos et de
stella oritura p̄dixerat illi q̄ maguzei dicti
sūt duodecī int̄ se eligētes statuerūt p̄cios
res et honestiores p̄ generacōes suas q̄ sin
gulis ānis post mensē triticeū secū deferen
tes nec̄aria victui ascēderūt in montē q̄ lin
gua eorū victorialis vōbat̄. et ibi obſua
bant ortū stelle v̄sus terrā iacob quā oriz
turā p̄dixerat balaã et si q̄s eorū moriebatur
ali? post eū honestior et studiosior de gene
suo vel filijs eius instituebat̄ ne forte p̄tere
ret eos tm̄ stelle iudiciū Et h̄ fecerūt ita diu
q̄usq; p̄ ānū an̄ v̄ginis partū qn̄ iā p̄ mis
sionē gabrielis agebat̄ incarnacōis mister
nū. p̄mo de ortu ioh̄is postea de ortu salua
toris stella m̄e claritatis eis apparuit q̄ in
se figurā pueri ih̄u p̄tendit et sup̄ se signū
crucis exhibuit ⁊ ad maguzeos sup̄ mōtē
victoralē se dimittēs ore pueri loq̄bat̄ q̄
in ea apparuit et de via instruxit q̄ i iudeā p̄
gerēt et in iherl̄m q̄rerēt et ibi p̄ scripturas
discerēt vbi cristū iuenerēt. Quj etia magi
in terrā suā reuertētes multos couerterūt et
quidā de discipul̄ ih̄u postea illuc adueniē
ti fidelit̄ adhererūt scz thōe et ep̄i et martires
effecti sūt vt d̄z Ecce q̄ et q̄les isti fuerūt.

quanti etiam fuerunt intelligitur ex hoc quod reges fuisset ab ecclesia predicantur Magi enim grammaticae magistri fuerunt Ysa. xlv. Viri sublimis ad te transibunt et tui erunt post te ambulabunt iudici maioris progent teque adorabunt teque deprecabunt Ysa. lx. Affertur ad te fortitudo gentium et reges eorum adducet. Nec fuerunt magi malefici sicut quidam male opinantur Magus enim et mathematicus et incantator et maleficus siue nigromanticus et arithmeticus et aruspex et divinator dicitur. Quia magus proprie nisi magus est qui sciam huius de omnibus ex veteris et effectibus naturarum coniecturas aliquando mirabilia naturae praestedit et educit Mathematicus autem duplex est. Mathematicus enim idem est quod scientia de separatis et abstractis quae licet secundum esse suum naturale sint in rebus motui subiectis tamen diffinitione abstracta considerantur sicut est tota quodruum scientia et hoc non est reprehensibile sed laudabile Alii dicitur mathematicus producta media subiecta idem quod divinatio per cursus siderum et hoc aliquando est bona aliquando mala sicut ipsi dicunt quod scientiam novent Si enim quis pronosticatur per stellas de hiis quae non subiacerent nisi ordinem In naturalium Et sua pronosticatio est de eis secundum quod ordini illi subiacet et non extendit se ad illa ea de quibus eatenus quae inchoat ad ea perinde quod natura quae

est i situ stellaz et circulo nō male facit. sed
poti? a multis vtiliter cauet nocumētis et p
mouet vtilitates Qui autē cōsideratis oībus
pnūciat de hīs q̄ futura sūt aliter q̄ dcm̄ ē
trufator est et tyrānus et abicēdus Incā
tator autē est q̄ carminib? q̄busdā bestias
aut herbas at lapides aut imagies ad q̄s
dā parat effcūs. Nigromātic? autē dicit a
greco nigros qd̄ est mortu? latine q̄ diuis
nat i mortuis vel i vmbis demonū siue mor
tuoz Augur autē est q̄ i garritu volatu aut
sesshōne auū diuinat Aruspex q̄ in aris si
ue extis aīaliū an aras p̄molatoz diuinat
Diuinatoēs autē multi sūt valde in pūctis
terre et casu ignis in aq̄ et i aere diuinātes
Et p̄ter hos sūt sortilegi et i phibomb? diui
nātes Nullo em̄ istoz dediti fuerūt isti nisi
magias h̄ mō put dcm̄ ē et h̄ ē laudabile
Hō g° magi ab oriēte vērūt Ecce vñ vene
rūt. ip̄o autē p̄t nōre locū a q̄ moti sūt et p̄t
nōre cām. si nōt locū tūc vērūt a finib? illis
et dicunt fuisse de finib? p̄fidis q̄ est v̄sus
oriētē et aq̄lonē resp̄cū iherl̄m et iudee et ē
fere collateral? aīriori idie nisi q̄ idia plus
est ad meridiē et cōsuetudo illi? gētis ē mul
tos reges p̄ rectorib? cītatū et p̄uidaz et

quosdam quibusdam substituere et ex huiusmodi regibus
fuerunt isti Et licet gloriose dicat quod scit quod plures
fuerunt. nescit tamen quot fuerunt numero tamen tota
ecclesia reputat tres fuisse viros sapientissimos qui
pro habitu sapientie reges omnium fuerunt aliorum
Et hoc est quod dicit psalmista. Reges tharsis
et insule munera offerent reges arabum et saba
bona adducunt. Fuerunt autem boies illi spiritus
diosi. propter quod et regina saba venit inde au-
dire sapientiam salomonis. iij. Regum. x. Si autem
impositio non est causa. tunc oriente quod sequitur non dicitur
autem specialiter locum sed dicitur in quod fuit super terram e-
mergens de caelesti prodigio. et est solus Ab o-
riente. hoc est propter id quod ortus est nobis de figu-
ris eius caelestibus. Et hoc dignum est. quia et ipse
sol est iusticie qui tunc ortus est in terris. zacha-
vi. Ecce vir orientis nomen eius et subter eum o-
rietur et edificabit templum domino Job. p. Erat
vir ille magnus inter omnes orientales. Et venerunt
Conueniens enim fuit orientales venire in quibus
ortus est lumen fidei et cognitionis sue quoniam per vis-
cera misericordie sue visitauit nos orientes ex alto. Il-
luminare homines qui in tenebris et in umbra mortis se-
dent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.
Lu. p. Iherusalem Ecce quo venerunt ad caput
regni et caput sacerdotum Venientes enim in iudeam

ad tps dispensatōe stella se occultavit ppter
tria. q̄z vnū et p̄ncipale est vt inq̄rētes te
stima legis et p̄ph̄az cū indicō stelle cōs
cordare p̄aperēt et sic certiores eēt de xp̄i
nati regno et deitate Sc̄dm ē q̄ p̄ eos p̄n
cipib? sacerdotū et scribis et p̄plo rex nat?
inotescēt et sic min? excusabiles fierēt Rō.
p̄. Quia cū gl̄ia dei cognouitēt nō sicut deū
gl̄ificauerūt aut gr̄as egerūt. h̄ obscuratū
est insipiēs cor eorū. et seq̄t Et tradidit illos
de? in sensū re p̄bū Tercū est vt ip̄a ocul
tatione instruerent de trib? vnū q̄ scirēt q̄n
tū facit maloz societas q̄ lumē celi occūbē
facit. Ihe. ij. Obstupescite celi sup̄ h̄ et por
te ei? desolamini vehementer. Duo em̄ mala fe
cit p̄plus me? me em̄ dereliq̄rūt fontē aq̄ vi
ue et foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cō
tinere nō valēt aq̄s Sc̄dm vt ip̄a occulta
tione stelle scirēt lumē natū a talibus vul
pib? et lupis fore occultandū sicut infer?
patebit. Tercū vt eo ip̄o scirēt noticiā res
gis nati a iudeis eē occidētē et gētib? oritu
rā. Malachie. i. Ab ortu solis vsqz ad oc
casū m̄gnū nomē meū i gētib? ac Sc̄dm
g° p̄mā cām iherosolimā venerūt vbi r̄nsa
legis erāt et p̄ph̄arū. Sicut dicit p̄sa. ij.

De syon exhibit lex et vrbū dñi dicentes vbi
est q̄ nat? est rex iudeorū Ecce qlit inq̄rūt et
tāgunt duo. fidei vicz certitudo et locū vbi
fit nat? inq̄ficio. fidei certitudo ex duob? q̄
in q̄stione certa relinquūt intelligit scz q̄
nat? fit et q̄ i regno iudeorū fit nat?. ppter
qd̄ et ip̄e pilat? fm̄ oēs euāgelistas q̄i cer
tus de h̄o iscripsit titulo q̄ rex eēt iudeorū et
h̄o iudei apponebāt sibi p̄ cā mortis qd̄ eis
sp̄ealiter datū erat cā salutis Daniel. ix. Oc
cidet scūsscorū et nō erit eius plus q̄ cū ne
gatur? est. dixerūt enī Regē nō h̄em? nisi
cesarē. Joh. xix. Sz q̄rit vñ fuerūt tā certi
q̄ em̄ de nato certi eēnt: p̄t dici q̄ fuerūt ex
ortu stelle Sz q̄ rex sit nō videt h̄eri ex stel
le iudicio Et ad h̄o dicēdū q̄ h̄o h̄ebant ex p̄
phēcia balaā Num. xxiii. de iacob Ent q̄ do
minet et p̄dat reliq̄as cītatis q̄runt ergo
vbi sit de alijs duob? certū relinq̄ntes. p̄ā
pue aut iudeis h̄o certū eē debuit ppter tps
qd̄ p̄dixerat daniel qd̄ tūc recte fuit exple
tū ita q̄ nec plus nec min? et ideo regnū oī
no defecerat et ad alienigenā fuit deuolutū
et in h̄o vitupabiles et inexcusabiles sūt iu
dei. Iher. viij. Milu? i celo cognouit tēp?
suū. turē et irūdō et acoma custodierūt tps

aduēt? sui pprius aut me? nō cognouit ius
diciū dñi Mat. xvi. Faciē celi diuidicāe no
stis signa aut tpmi nō potestis scire. q̄runt
ergo vbi sit Cant. p. Indica mihi quē di
ligit aīa mea. vbi pascas i vberib? mris.
et vbi cubas i sinu mris i meridie plene lu
cis tue ne vagari icipiā Cant. iij. Surgā
et circuib? citatē p vicos et plateas querā
quē diligit aīa mea Vidim? enī stellā eius
Hec est p̄tula in q̄ ostēdūt stelle noui re
gis iudiciū Et dicūt q̄tuor. scz modū certis
ficacōis eoz. qz viderūt Segm? enī enī irri
tant animū dimissa p aures q̄ q̄ fūt oculis
subiecta fidelib? certificās describūt Secū
do qz vidim? stellā q̄ fallax iudiciū esse nō
potest et ne maneat cōfusus noster anim?
p signi cōmutatē Vidim? stellā eius sibi
ppriā. q̄ nō aliud loquit nisi nouā regis
natitatē et ne credat diu orta et sic tps nō
det minās Vidim? eā i p̄rio suo oriēte et iō
de tpe et natū regē nō q̄rim? s̄ solū de loco
quē nō nisi cōmunē nob̄ stella idicauit. h̄ ē
iudeā. de p̄mo ergo dicūt Vidim?: nō visu
exteriori tm̄. s̄ intus p̄ itellctū aduertētis
pdigiū. Michae. iij. Dabo pdigia i celo sur
sū et signa i terra deorsū. Luca. x. Et i oculi

q̄ vident q̄ vos videtis Stellā Nūi. xxiij.
Oriet stella ex iacob et surget v̄ga de israhel.
Baruth. iij. Stelle dederūt lumē i custodia
suis et letate fuit. vocate fuit et dixerūt:
assum? et luxerūt ei cū iocūditate q̄ fecit
eas. Et attēde q̄ isti lumē luie reqrūt celi
regē celi luie petūt ysa. lx. Et ambulabūt
gētes in luie tuo et reges i splēdore ortus
tui Hec aut stella diffēbat i q̄nq; a stellis
alijs s̄m oēs cōiter. natura vic; situ. motu.
clantate et siḡficacōe Natura qz corrupti-
bilis fuit et nō de natuā celi et iō pacto of-
ficio auersa fuit i p̄iacētē materiā et h̄ cōue-
niēs fuit. qz luie vero iuēto: alio luie nō idi-
gem? Et iō etiā fides est ex pte et defecit q̄n
s̄m sp̄em cōtēplabiū. p̄. Cori. xiiij. ysa. lx.
Nō erit tibi āplius sol ad lucēdū p̄ diē neq;
qz splēdor lune illuīabit te. s̄ erit tibi dñs i
lucē sēpiternā et de? tu? i glām tuā Situs
aut eius fuit q̄ nō fuit i alto cū alijs stellis
i firmamēto. s̄ i sp̄acō hui? aere vicina lo-
ca terre tenebat. nō tñ erat cometa q̄ in ortu
bus et i mortib? regū apparē solet. qz est
vt facula ardes et nō stat diu Job. xxxviiij
Nūq̄d nosti ordinē celi. et rōem ei? pones i
terra? Qui? em stelle iaco i terra i sp̄acō h?

aeris posita ē et h̄ cōueiebat qz etiā incorruptū lumē celoz dñi ad nos se hūiliando descēderat Mala. iij. Vob̄ timētibus nomē meū oriet̄ sol iusticie. r̄c. Motu etiā diffēbat. qz cū alie oēs tā natuē stelle q̄ etiā ille q̄ comete vocāt̄ i circuitu rotent̄. Hic sola recta linea tēdebat ab oriēte q̄ est v̄sus aq̄lonē ad occidētē declinās ad meridiē ver̄sus iudeā vbi erat xp̄s Job. xxxviiij. Indica mibi si nosti p̄ quā viā sp̄ergit̄ lux diuidit̄ estus sup̄ terrā et iō dicit̄ oriū sup̄ iudeā. qz ortu suo tēdebat ad eā Et h̄ erat cōueniēs q̄ ad solē sicut oīs alia stella declinat̄ aq̄lonē frigidā et tenebrosā relinq̄ns dyabolo q̄ in ea sedet. ysa. xiiij. Et ad meridiē calidā et luinosā scōz habitacōez festināter ysa. lx. Veit lumē tuū et gl̄a dñi sup̄ te orta est. qz ecce tenebre operiēt̄ terrā et cali. po. sup̄ te oriet̄ dñs et gl̄a eius i te videbit̄. Claritate aut̄ qz claroz oibus videbat̄ diffēbat. p̄me Corint̄. xv. Stella a stella differt i claritate cōueniētissime. cōtinuis em̄ radijs accēdēdo ad verū solē accēpit augmēta lucis Prou. iij. Semita iusti q̄i lux splēdēs et crescēs vsqz i p̄fectū Significacōe qm̄ alie stelle q̄ fatales a mathēa

tiās dicūt nō sole figficāt. s; collcē oīb; q̄
fūt p̄yodo ptib; et stellis. h̄ aut sola dedit
gl̄e xp̄i figficacōem eo q̄ ille ueniat ī aui;
disposicōe et p̄uidēcia oīa fūt. stelle signa
et dispōnes et obseq̄o suo figficauit totū
q̄d fecit Causalit̄ aut facēdo m̄būl oīno et
hec etiā ī p̄dictis dicunt Sapiencie. viij.
De sapiēcia q̄ est sup oēm dispōnē stella
rū: luci cōpata iuenit̄ prior. lux em̄ succedit
nox. sapiēcia aut nō uincit malicia q̄c̄q̄d ē
ī p̄yodo lūinis et fortūe s; ī uanitatē fal-
lacē geneaticoz acceptū totū uincit mali-
cia eiusdē p̄yodi q̄ ī stellis et ī ptib; ei;
accipiūtur De fatalib; aut stellis utrū sint
uel nō sint uel quid efficiūt uel quid nō. nō
est h̄ locus determinare Sed h̄ dicimus cū
augustino Qz ad corp̄i imutacōem flat;
ualent syderij. nō aut ad p̄mutacōem aīoz
libero arbitrio p̄ditoz h̄c aut stella fuit
Eius. h̄c est pueri nati regis. Est aut eius
q̄d rupliciter. efficiēter. figuraliter: obse-
quialiter. et finaliter. Efficiēter qz eam fe-
cit ut ostēderet q̄ ip̄e est qui stellas crea-
uit. Figuraliter qz Gene. xv. Semē ī quo
benedicēde sūt oēs gentes stellis cōpatur ī
signū q̄ oīes sicut stelle fulgebūt q̄ ī ip̄o

bñdictōem cōsequātūr. Obsequalit' qz sibi
obseruata adducēdo p̄micias gētū finalit'
qz nō est nisi p̄pter gl'az ip̄ius et laudē De
p̄mo Gen. p̄rio. fecit de? stellas et posuit
eas i firmamēto celi vt lucerēt sup terrā.
p̄s. stellas vt p̄eent nocti. Veit em̄ stellifē
ri cōditōz celi i terrā in noctē ignorācie h?
et sicut p̄rio p̄duxit stellas in ornatū sue
bitacōis qd̄ est celū. ita nūc terrā quā i has
bitacōez elegit noua stella luie sue cognicō
nis decoāuit. ij. Cor. iij. Deus q̄ dixit de te
nebris lumē splēdescē illuxit i cordib? nr̄is
Figuralit'. De figura nāqz qz oēs suos vt
stellas radiaē facit Eph. v. Int̄ q̄s lucetis
sicut lūana in mūdo Daniel. xij. Qui docti
fūt fulgebūt sicut splēdoz firmamēti et q̄ ad
iusticiā erudiūt mltos. q̄si stelle erūt i p̄pe
tuas et mitates De obsequio Job xxvij.
Vbi eras cū me laudauerūt simul astra ma
tutina et iubilaret oēs filij dei. De fine Ec
clesiasticā xliij. Spēs celi gl'a stellaz mūdū
illuinās i altissimis dn̄s Sic ergo vidim?
stellā eius. h̄ stella p̄ lumē est purgās ig
norācie et cecitatis tenebras et maifestās
arguēdo cōcupie latebras. p̄ motū em̄ est
directio errātū. p̄ sitū aut̄ rep̄ssio supbie

arrogantiū. p significacōez cōfusio et detesta
tio gen eaticoz et p trāsitū suspiriū et desirū
cōtēplatiuoz. Lumē em̄ ei? purgat
ignorātie et cecitatis tenebras p veri lūinis
cōgnicōem eo q̄ sicut dicit Psal. In lūine
eius videbim? vere fidei et sciēcie lumē Qd
Job. p̄rio. In teneb's lucet et illuīat oēm
hōiem veniētē in hūc mūdū. et qd castitas
lūmē est maifestat latebras et turpitu
dinē immūde cōcupiscētie. sicut dicit Job
xxiiij. Ocul? adulteri obsuat caliginē di
cēs. Nō me videbit oculus. p motū dirigit
Lu. ij. Paraisti an̄ faciē oīm pploz. lumē ad
reuelacōem gētū. Job. xxix. Ad lucē eius
ābulabā i teneb's. p sitū humiliat qz descē
dit. p̄s Inclina celos tuos et descēde. Ysa.
lxiiij. Descēdisti a facie tua: mōtes defluxe
rūt De cōfusione geneaticorū. Ysa. xlvij.
Stēt et saluēt te anguēs celi q̄ cōtēplāt si
dera et supputāt tibi mēses vt ex eis anūciēt
vētura tibi Ecce facti sūt q̄si stipula: ignis
cōbussit eos Per trāsitū aut est suspiriū cō
tēplatiuoz q̄b? oē lumē puū est resp̄ ai cter
m̄ lūinis qd cōcupiscūt Tb̄b. iij. q̄le gau
diū ē mihi q̄ i teneb's sedeo et lumē celi nō
video Sic gō vidi? stellā ei? i onēte. l nos

exiētes i oriēte vidim? Stellā ei? sup iudeā.
vel exiētes i oriēte vidim? Stellā ei? i oriēte
exiētē et h̄ est pbabili? . qz stella p̄cedebat
eos qd̄ nō fecisset si sup iudeā apparuisset
ps Ab ortu solis vsqz ad oc. lau. no. dñi.
ysa. xliij. Ab oriēte adducā semē tuū Et ve
nim? adoraē eū **H**ic tāgit deuotio q̄rētū.
tāgūt aut laborē itin nis et tñ labor itineis
fuit i h̄ q̄ tāto tray spacō vnerūt. qz Cn̄s
dicit. q̄ spacō vni? āni et xiiij. diez iter p̄
fecerūt Alij aut dicūt q̄ i xiiij. dieb? in dro
medarijs veniētes iter vni? āni spacō xiiij.
diez p̄fecerūt S; nō est pbabile q̄ aliqd̄
aiā sit q̄ ānuū motū spacō xiiij. diez p̄ficē
possit. et iō de huiōi dromedarijs mibūl lez
git apd̄ phos. s; si eēt corp? hūanū tñ mo
tū in tā breui spacō sustinē nō possz. n̄ pos
sem? dicē q̄ miraculū fuerit cū de h̄ pemit?
mibūl dicat euāgelista. s; h̄ certū est q̄ m̄g
nū et lōgū itineris laborē sustinuerūt et vi
debant̄ eis dies pauci p̄pter amois m̄gmi
tudinē **Gen. xxx. Dan. iij.** et nūc seq̄t̄ te in
toto corde ⁊ tenem? te et q̄rum? faciē tuā ne
cōfundas nos. sic ḡ vadūt Adoraē eū adwā
cōne latne sicut vxz deū **Heb. p.** Adorēt eū
oēs āgeli ei? **Psal.** Ois terra adoret te de?

In hō em̄ notat̄ fides diuinitatis ei⁹. Audiēs
aūt hō herodes rex turbat⁹ est. Hic incipit i
q̄siō fca per sc̄pturas. hēt aūt pagrophos
tres. i q̄z p̄rio cōtinet̄ maloz de nato rege
pturbatio q̄ tñ utilis fuit ad hō vt diligēs
p sc̄ptuās fieret inq̄siō In 2º cōtinet̄ sc̄p
ture de loco nat̄itatis ei⁹ euīdēs attestatio.
In ter cō dolosa herod̄ de inq̄rēdo puero fi
mulatio et hō patēt i lra. Adhuc i p̄mo loz
duo dicunt̄ malignoz vicz pturbatio Et
diligens de loco nat̄itatis pueri p̄quisiō.
Circa p̄m̄ ponūt̄ duo. turbacō regis et tur
bacō citatis Turbacō regis cōtinet̄ i q̄tuor
P̄rio em̄ ponit̄ turbatiū et hō fuit audit⁹
eoz q̄ dicebant̄ magi Sc̄do dicit̄ q̄s tur
bat̄ Herodes v̄spellis i dolo et gloriās in
pellib⁹ exterius coloratis i ambicōne mūdi
Tercio subinfert̄ causa cū dicit̄ Rex. Pu
tabat em̄ regnū amittere iudee cū esset alie
nigena nato rege ad quē regnū hēditario
iure deuoluebat̄. Quarto ponit̄ ip̄a turba
tio sequēs irracōnabilis et p̄terua cū dicit̄
aur. Turbatus est. De primo bonū sciens
dum q̄ magi vt viri boni bonū nunciū ap̄
portantes leta putabant nūciare regi et ci
uitati personātes nouitatem noui regis.

Maligmitas aut herod' in malo accipiebat
auditū i malo cordis sui ad tristitiā et do-
lorē. Ps. Pctōz videbit et irascetur detib?
suis fremet et tabescet tñ dei puidēcia defide-
riū pctōz pibit. Ysa. xxi. Corui cū audirē.
turbat? sū cū viderē. emaruit cor meū. te-
nebre stupefecerūt me. sic ergo talē auditū
cū audiēt herodes. v'hipellis i dolo gloriās i
pelle pōpe seculi Lu. xij. Vocat herodes vul-
pes a dño ppter dolum Trenoꝝ. iij. Vulpes
ābulauerūt in eo. et naturā vulpis oñdit i
fra qñ clam vōtis magis deuocōem simula-
uit et efficacā nocēt. Cant. ij. Capite nob
vulpes puulas q demoliunt vineas h' est
occultas machiaciones gaudiū ecclē de na-
to rege demoliri nitētes. Iste idē est pellis-
ceus gl'ofus vel gloriās in pellib? exteros-
rem pompā in regno mūdi ambiens. Hic
em rege celi nato turbat. Ps. Turbabūz
tur a facie eius prīs orphanorū et iudicis
viduarū Rex. Ecce causa turbacōnis. quia
tūc rex tiebat puari regno p regē verū reg-
ni heredem. sed Amb. dicit. Hostis heres-
des impie xpm venire qd times: nō arripit
mortalia qui regna dat celestia. Vñ infra
xxvij. Regnū meū nō ē de h' mūdo. Iste g°

frustra hac de cā turbat? est sicut oculus i
firm? sordib? plen? de clarissio turbat? lūi
ne Sap̄ xvij. Freq̄nter p̄occupāt pessimā re
darguēte cōsciēcia. cū em̄ sit timida neq̄cia
dat testimoniū cōdenacōni Gen. iij. Quare
irat? est et cur cōcidit facies tua Huic r̄nde
tur. Sapiēcie xvij. Dū ab intro minor est
expectacō maiorē putat potēciā eius cause
de q̄ tormentū prestat. Et oīs iherosolima
cū illo Ecce turbacō ciuitatis valde irracō
nabilis. Et fūt tres cause turbacōnis ciuita
tis quaz vna fuit in p̄ncipib? q̄ locū et po
testatē amittē timebāt nō regnāte impio
rege cū metip̄i impij fuerūt. Sc̄da fuit in
vili ⁊ irracōnabili plebeula q̄ prona i ma
lū turbat? cū rege malo p̄pter applausū et
cōsensū in malo. Tercia fuit in q̄buslibet
etiā bonis. qz sciuerūt herodē ita malū qz ni
si tristarent ip̄e occidēt eos vt secū q̄cūqz
modo tristarent. Vnde etiā in morte sua p̄
cepit occidi nobiliores: vt ex h̄ plāgere co
gerent et nō gaudere de morte sua. De p̄ria
harū dicit puerbioꝝ viceñonono. Rex q̄
libenter audit verba mendacij om̄es mini
stros habet impios Job̄anis vndecimo.
Collegerūt p̄tifices et pharisei consiliū ⁊

dicebant quid facim? qz hic rē. Et sequit
Ne forte veniāt romam et tollāt nostz lo:
cū et gentē. Vñ hanc etiā quidā dicūt esse
quartā cām turbacōnis. qz romanoz prin
cipū fuit edictū q nullus se dominū vel rez
gem faceret nisi p auctoritatē eoz et time
bant q si surgeret inter eos rex q extirpā
dus esset locus et gens et ipi a ptate depo
nendi. De secūda dicit Osee septio. Appli
auerūt qñi clibanū cor suū cū mīdiaret eis
rex. Iheremie .vi. Prophete pphetabant
mendaciū et sacerdotes applaudebāt mani
bus suis et pplus me? dilexit mala. De ter
cia dicit Ysa .xxxij. Fraudulēti vasa pessis
ma sūt. ipe em cogitacōnes cōannabit ad
pndos mites i sermone mēdaci. Sic er
go oīs iherosolima cū herode turbata est q
libet em aliquā istaz causarū habueāt tur
bacōnis. pāpue ppter propheciā balaam
Numeri .xxiiij. vbi dicit de iacob. Erat qui
dñetur et perdet reliqas ciuitatis. Et cōgre
gans omēs pncipes sacerdotū. hic ponit di
ligens de loco natitatis pueri pquisicio Et
dicunt duo. Primo em dicit diligentia he
rodis in cōgregandis illis a qbus pba
bilis inqñicio fieri poterat. Secūdo autē

dicat diligentiam in quibus. In primo locum
dicat quod congregavit generaliter omnes in quibus
bus erat aliqua auctoritas per quorum metum alii
quod scirent dicere cogere. Et hoc est quod
dicat Congregans omnes principes sacerdotum. hoc
est pontifices. Et deinde dicat diligentiam con
gregacionis eorum in quibus erat eminentes scien
tia. hoc est scribas populi Illi enim qui approba
ti fuerunt in gratia et sermones eorum scribebantur
tur. scribe dicebant. Mathei. xxxiii. Super
cathedram moysi sederunt scribe et pharisei et
sacerdotes quicumque dixerint vobis servate et
et facite. Et ibidem dicit quod hi tulerunt clavem
scientie. et quidem sciscitabat ab eis Vbi Christus
nascere. Ecce diligentia in quibus. Ysaie
viii. Imite cordium et discipabitur. Loquimini
verbum et non fiet. Ps. Defecerunt scrutantes
scrutatio. Et forma verbi notat frequentiam
quod forma habet verbi frequentatiui. quod diligenter
et frequenter quod fuit Iohannis. viii. Quer
ntis me et non invenietis et vbi ego fui vos
non potestis venire. Ac illi dixerunt In beth
leem iude. hic ponitur evidens attestatio scrip
ture de nato rege Et dicunt duo. Primo
enim educti per scripturam veritatem invidet Et secundo
scripturae testimonio responsionem probat. Dicunt

ergo in bethleē nascitur xpm et addūt iu
de. ad differētiā cuiusdā bethleē q̄ fuit i ga
lilea in tribu zabulon. De iuda em̄ debuit
nasci xpus Genes. xlix. Iuda te laudabūt
frēs tui manus eius in ceruicib⁹ inimicor⁹
fuor⁹ catul⁹ leonis iuda et inducūt testio
mū dicētes. Sic em̄ scriptū est p̄ p̄phetā.
Mich. v. Et tu bethleē terra iuda. n̄c Attē
de q̄ in testimonio isto tria dicunt. p̄mo em̄
locus describit. secūdo dignitas eius expri
mit. et tercio rō dignitatis ex natitate xpi
ibi futura. dicit ergo. Et tu. quasi dicat. uiz
cet alias cītates metropolitanas de potēcia
diuicijis et gl̄a laudauerūt. tñ et tu beth
leem. Nō illa q̄ est in galilea in sorte zabu
lon. s̄ terra iuda et p̄t esse q̄ de se dicūt sac
dotes et scribe ad maioreē expressionē Quia
p̄pheta dicit Et tu bethleē effiata. cui⁹ racō
supius in p̄ncipio capituli dicta est Et ad
dunt dignitatis ei⁹ exp̄sionē dicētes. Ne
quaq̄ minima es in p̄ncipib⁹ iuda h̄ est in
p̄ncipalib⁹ cītatib⁹ iuda. Dicit em̄ prin
ceps cītas ubi est thron⁹ p̄ncipis eo q̄ il
la iure et libtate et p̄uilegijs p̄ncipat alijs
Et itelligit ex h̄ eminēs dignitas Quia ex
q̄ nequaq̄ minima est int̄ cītates p̄ncipes

aliarū v̄tutū multo magis dignitate excellit oēs alias. s̄ videt hoc cōtrariū ei qđ dicit propheta q̄ sic dicit. Et tu bethleē effrata puula es in milib⁹ iuda. s̄ est puulus vicus es in sorte iuda in q̄ sūt villarū et vicorū et ciuitatū milia. ergo s̄m prophetā minor est alijs. Nō dico p̄ncipib⁹ ciuitatib⁹ sed etiā vicis Respondeo qđ sacerdotes ponūt sensū p̄phete: nō v̄ba Intēdit propheta qđ licet puulus vicus sit p̄pter pauertatē habitatorū. tñ maximū est p̄uilegiū. sicut patet ex sequētib⁹ p̄phete. Ysa. sexagesimō. Locū sciificacōnis mee et locū pedū meorū glorificabo. Et subiūgit racōem. Ex te em̄ sicut ex loco natitatis Exiet. De utero v̄ginis Dux. Deutro. tricesimōtercio. Dñs solus dux eius fuit et nō erat cū eo deus alien⁹ Exodi. xv. Dux fuisti in m̄ia tua populo quē redemisti Qui regat pplm̄ meū israhel Ecce actus ducis qui regis. quia ducē regem vocat sicut et Genes. xlix. Nō auferet sceptrū de iuda et dux de femorē eius. Hic arguūtur sacerdotes et scribe de tribus de p̄dicatione et ignorantia et de malicia. De p̄dicatione qđ secreta dei cōcilia de liberacōne p̄diderūt impijsimo etiā herodi. Contra id qđ obiāt.

Tobie. xiiij. Sacramentū regis abscondere bonū est. Et Mathei. viij. Nolite sanctū dare canib⁹ et margaritas nolite picere añ porcos. De ignorantia aut. qz nesciētes verba pphetarū nō adducūt scripturā sicut iacet. cū tñ nihil mutandū sit i sacro eloq̃o Job. xxix. Verb⁹ meis addē nihil audebāt sed stillabat sup eos eloquiū meū. Malachi labia sacerdotis custodiūt scientiā et legē requirūt de ore eius qz angel⁹ dñi exercitū tuū est. de malicia arguunt. Quia h⁹ tñ de pphetia inducūt qd̃ potuit puocare herodē et tacēt h⁹ qd̃ mitigare poterat ferocitatē ei⁹. Nō em̃ dicūt nisi id qd̃ loquit⁹ ppheta de tēporali natūitate de q̃ turbat⁹ fuit herodes et de eterna tacēt qd̃ sequit⁹. Et regressus ei⁹ ab inicio a diebus eternitatis qd̃ si addisissent cogitasset herodes. q̃ eterna sūt que dicunt⁹ et non tēporalia regna requirit xp̃us et mitigatus fuisset et cessasset psequi. Tunc herodes clam vocatis magis. r̃c. Iste ē tertius paragraphus in quo cōtinet⁹ dolosa herodis et callida de inquirendo puero simulatione. Et dicunt⁹ quatuor. qz p̃mū est diligēs tēporis ortus stelle indagatio clā a iudeis facta. Secundū magorū in bethleē ubi natū eē

cognouerat missio. Tercium ut personam pue-
ri diligenter iuestigarēt fraudulenta inuēctio
Quartū ut oībus hīs cognitis sibi renū-
ciarent peticio et hec plana fuit in lra. Circa
primū istoz tria dicit scz qd clam vōuit ma-
gos semotis sacerdotibus et scribis ne ab
eis forte de ferocitate ipius pmunirent qz
timebat qd aliq̄ gauderēt de nato rege et illi
de dolo ei? pmuniret eos. Et iō etiā qz qd int̄
plures dicit facili? manifestat. Volebat
aut hoc verbū herodes esse occultū ne per fa-
mam publicaret et qd pbabilius fieret qd
ex deuocōne puerū inq̄reret. Ysa. xvi. Im-
concliu cogit concliu pone quasi noctē um-
bram i meridie. Ignorabat em̄ id qd dicit̄
tur Sap. p̄mo. Qui loquit̄ iniqua nō po-
test latere nec p̄teriret illū corrupens iudis-
ciū et post modicū sermonū illius audicio
ad deū veniet ad correptionē iniquitatis il-
lius quoniā auris zeli audit oīa. Secūdo
tangit diligentiam inq̄sitionis t̄pis. ut cog-
nito iā loco a sacerdotib? et scribis discat
tēpus a magis ita qd nō nisi restet persone
interfectio cognita p̄sona et hoc est qd dili-
genter didicit ab eis t̄ps stelle q̄ apparuit
eis ut ex etate pueri facili? p̄sona disceret.

nō attēdit hō qđ dicit Sapiēcie p. Sētate
de dño in bonitate et i simplicitate cordis q
rite illū qm̄ iuueniet ab hñs q nō tēptāt il
lū. apparet aut̄ eis q̄ fidē hñt in illū Et mit
tens eos i bethleē Ecce secūdu. Missio scz
magoz in bethleē quā iā nouerat eē locū
natitatis. iij. Regū vi. Nūq̄ scitis q̄ mise
rit fili? bonicāde huc vt p̄dad̄ caput meū
p̄s. Viri sāguinū et dolosi nō dimidiabūt
dies suos. Ite et interrogate diligēter de
puero. Ecce terciū. Inuēctio scz fraudulēta
de p̄sona pueri indignacōne. Iherē. xiiij.
Sagitta vulnerās lingua eoz dōlū est los
cūta. nec dicit̄ interrogate q̄s l̄ vbi sit puer.
h̄ de puero vt oēs arcūstācias q̄ de puero e
rant iuaastigarēt. vt sic oībus q̄ de puero es
rant cognitis nullo mō latere vel effugere
posset Sed p̄verbioz p̄mo Frustra aut̄ ia
atur rethē an̄ oculos p̄natoz. Psal. Fode
runt ante faciē meā foueā et inciderūt in eā
Et cū inuentis: renūciate. Ecce quartū. vt
omībus hñs cognitis sibi renūciēt. Et di
cuntur tria. Primo em̄ tangit q̄ certifis
cent̄ ante renūciacionē cū dicit. Et cū inue
neris. Secundo petit sibi renūciari cer
tissime inuentum cum dicit. Renūciate

mibi Tercio ne simulacone deprehendat ad
iungit deuocōnis cāni cū dicit. Vt et ego ve-
niēs. rē. Iste dicitur. Job. xi. Forſitan ve-
ſtigia dei cōprehendes et vſq; ad pfectū oī-
potentē reperies Excelſior celo eſt et qđ fa-
cies pfūdior inferno et vn̄ cognosces. Lon-
gior terra mēſura eius et latior mari ſi ſub-
uertit oīa vel ī vnū coartauerit: q̄s cōtra di-
cet ei. Aut q̄s p̄t dicē cur ita facis. Qui cū
audiſſent regē ab erūt. Hec eſt ps ſcđa in
q̄ agitur de pueri iuencōe Et tāgunt̄ q̄tuor
q̄z p̄mū de recessu magorū ab herode. Se-
cundū de iterata ſtelle apparcōe. Tercū de
gaudio qđ habuerūt ex ſtelle reſtitucōe
Quartū de pueri p̄ ſtelle ſtacionē iuencōe
Et h̄ patēt in lra. Circa p̄mū tāgunt̄ duo
Audit̄ vic; herodis et recessus ab eo. pu-
tabant em̄ herode puerū ex deuocōne q̄rere
et ideo audierūt eū p̄ponentes oīa renūcia-
re que iniūxerat Provi. xxvi. Labijs ſuis in-
telligit̄ inimic; cū in corde ſuo tractauerit
dolos cū ſubmiſerit vocem ne credideris ei
quoniā ſeptē nequicie ſūt in corde illi. Et
ecce ſtella. Ecce ſecūdū de iterata ſtelle ap-
parcōe. Et dicunt̄ tria. Eiusdē ſcilicet q̄
modo apparuit ad eā que ī onēte apparuit

p̄cepta q̄z si alia fuisset cōfusus eēt am̄s
mus eor̄z vtz iđē h̄gificasset qđ p̄or̄ h̄gifica
uit et deinde dicit stelle p̄cessio i via. et ter:
cio stacio ei? supra locū vbi erat puer. stel
le restitucō h̄gificabat h̄ qđ dicit Ysa. lxii
Qz egressus fueāt vt splēdor iust? fidel' aie
et saluator ei? velut lāpas est accēsus. p̄ces
sio h̄gificabat directōez vie fideiū ad ip̄m
Psal. Dñe deduc me i iusticia tua p̄pter im̄
micos meos dirige i cōspectu tuo viā meā
Psal. Dñe in luine vultus tui ambulabūt
Ysa. lx. Ambulabūt gētes in luine tuo et
reges i splēdore ortus tui p̄ stacōem supra
vbi erat puer h̄gificabat quietē scōz i luie
dei inuento Col. pri. Qui dignas nos fecit
in ptes scōz sortes in luie .p̄s. Dñs illuīa
cio mea ⁊ salus mea quē timebo Stetit em̄
supra vbi erat puer Et h̄ iustū fuit vt stel
la staret ad solē a q̄ accepit illuīacōem Vi
dentes aut stellā r̄c. Ecce terciū gaudiū de
stelle restitucōne. Et tangit duo scz stelle
certam discrecionē ⁊ mirabilē de hoc exul
tacionē. dicit ergo Vidētes. h̄ est optie dis
cernētes Stellā. optet em̄ examiare ea q̄
apparēt. qz sicut d̄r i epl'a iude. qđā sūt fide
ra criācia q̄ ducūt i errozē p̄ h̄ cōtra cursū

celestē moueri dicūt .ij. Corī. xi. Ipse sathana
nas trāffiguāt se i āgelū lucis vt efficacī
decipiat. et i Apocaliphī xij. tertia ps stella
rū trahit nō motu celi s; cauda dracoīs Et
ideo p. Joh. iiii. dicit Nolite oī spūi credē
sed pbate spūs vtq; ex deo sint. et h̄ est Vi
dentes aut stellā Sic g^o certissimē discernē
tes eā Gauii fūt gaudio m̄gno valde qm̄
de restitucōe stelle gaudebāt. de directōe p
aīcessionē gauii fūt gaudio m̄gno. aut de
stacōe supra vbi puer erat. qz t̄minū sig
nabat lōgi itineis et fructū m̄gmi laboris.
valde aut gaudebāt de iuencōe. Ps. Sig
natū est sup nos lumē vult; tui dñe dedis
sti leticiā i corde meo. H̄ij em̄ cū in luce vul
tus dei ābularēt i noīe suo exaltauerūt tota
die. H̄ester. vlt. Lux et sol ort; est et hūis
les exaltati fūt. cū luce em̄ stelle ort; est eis
sol iusticie xp̄s deus noster. Et intrātes do
mū. ecce quartū de pueri inuēcione et dicit
tria quoz primū est q; certi de iudicio stel
le domū intrauerūt s; q; puerū inuenerūt
Tercū est societas quā habebāt secū et h̄
patēt in lra. Primo g^o domū itrauerūt. Vi
det aut nō fuisse domū. qz luce. ij. d; eē diu
soz qd fuit tectū in f̄ duos parietes ad di

uertēdū potū? q̄ ad habitādū p̄t dīcī q̄ il-
lud diuersoꝝ vocat̄ h̄ domus vel p̄t dīcī q̄
p̄mo p̄pter mltitudinē! p̄fitēnū i cītate nō
poterat h̄rē domū. s̄ postea illis recēdētib?
et ioseph manēte p̄pter curā puerperī iue-
nit domū. s̄ p̄mū est magis consonū dīcī scō-
rū et i h̄ cōmēdat̄ fides magoꝝ q̄ nihil ex-
terioꝝ cōsiderātes eū quē i diuersorio et in
stabulo iuenerūt regē deū eē cōfessi sūt. In
dīcū em̄ stelle plus attēderūt q̄ omīa q̄ ad
mūdi p̄tinēt ābīcionē. ij. Corin. ix. Propt̄
nos egen? fāis est cū eēt diues vt nos il-
lius inopia diuites essem? Inuerūt puer
Nō diu a h̄ pueilia p̄tendētē vt scirēt vere
eē hūanātū p̄pter hōiem In stella q̄dē oñ
dīc se eē deū Et p̄ hāc maiestātē dei q̄ int?
latebat agnouerūt s̄ in se nō nisi bonā pe-
nitenciā purā et innocētie simplicitatē p̄ten-
dit. Et ideo puerū nō etate tm̄ sed etiā actu
dicunt̄ iuemisse Iste est v̄nus sadoch puer
egregie indolis. vt dīcitur pri. pali. xij. et
Ysa. xlij. s̄m litterā septuagīta Ecce puer
me? electus quē elegi posui sup eū spīritū
meū. puer vero a puritate vocat̄ Cū mana
mirē eius Nec fit itencō de ioseph ne aliq̄d
male suspicōis onet̄ vt q̄dā dīcūt: s̄ h̄ fr̄

uolū mibi vident. qz mibi taliū ī malā sū-
spicōem induxisset magos. Vñ ideo nō fit
mētio eius. qz magis oñdebat diuitas ei?
in q̄ mibi opis hēbat ioseph. Mater autē
cū deo in filio cōicauit. et iō fit mētio ipius
āmiracōne aut dignū est q̄ nō viderūt cur-
rie regalis frequētiacōne sed p̄ palacio diu-
soriū. p̄ throno p̄sepū. p̄ purpura regali
fascias dāssas p̄ splēdore ⁊ cultu regio sta-
bulū. Et tñ h̄ oia in domo herodis vidētes
ab ip̄o diuerterūt et mibi h̄ apud puer-
rū inueniētes eū regē mūdi esse cōfessi sūt.
Et p̄cidentes. Hec est ps̄ illa in q̄ circa in-
uentū fidei sue deuocōem exhibebāt Et dis-
cunt duo Adoracio scz et Oblacio. Adoras-
cio ī duob? cōsistit. In p̄stracōne et orōe.
p̄stracōez notat cū dicit: et p̄cidentes. p̄stra-
cio toto corde sc̄a recognicōem signat q̄ h̄
de se mibi est nisi puluis et cinis. Refur-
ec-
tio aut̄ fiḡt q̄ erigit̄ ex puluē manu creato-
ris et plasmatoris vt dicit Dām. Exo. iij.
Audierūt q̄ visitasset dñs filios isrl̄ et nō
despexit afflictioez eoz et adorauerūt p̄m̄
ī terrā p̄s. Adorauim? ī loco vbi steterūt pe-
des ei? Et p̄cedit Audiuim? eā ī effrata iue-
nim? eā ī cāpis filue ī cōdenso mūdi hui?

Introiuim? i tabnaculū ei? . h̄ ē i diuſoriū
et tūc aduāuim? n̄c . Yſa . xlv . te aduabūt
et te dep̄cabūt . Aduāuerūt eū . ecce orō . p̄s .
aduorate dñm i aula ſcā ei? . Gen . xliij . ſm lit
terā . lxx . Cū iueneritis aduāte eū ſup terzā
et aptis n̄c . Tāgit oblacōez et dicit tria ſc3
Mūez ip̄paracōez . mūez oblacōez et mūez
ſpecificacōez . De ip̄paracōe dicit Aptis theſ
ſauris ſuis . theſaur? d̄z theca auri et i h̄ ſig
nificat abūdācia Tho b . iij . Si mltū tibi
fuit . abūdāter tribue Math̄ . xij . Bon? h̄
de theſauro cord̄ ſui pfert bonū . Obtuletut
ei mūera Gen . xliij . Deferte viro mūera yſa .
xxix . Colēt eū i hoſtijs et mūerib? . exo . xxij
Nō appareb̄ in cōſp̄cū meo vacuus . Aurū
thus et mirzā . ecce mūez ſpecificatio . Et
tradūt cōiter ſcī q̄ ſpecificacō mūerū p̄feſ
ſio fidei ē magoz . Auuz em̄ obtulerūt i ſig
nū regalis dignitatis . qz fideles venerāt cō
gregaē in regnū Thus aut i p̄feſſionē dei
tatis . qz thus deo incedit i ſignū cordis p̄
deuotionē aſcēdentis in deū et in ſignū reto
lē de grē bonitatis diuine Mirzā aut in p̄feſ
ſionē ab oī corruptionē putredis c̄ſeruate
et cōſeruātis mortis . De p̄mis duob? yſa .
lx . Om̄s de ſaba veniēt et thus deferētes et

laude dño anūciātes. vñ et terza pñdis vñ
isti venerāt sabea a qđā fluuio saba dca vo
cata ē De mirza Cant. v. Manū mee distil
lauerūt mirzā et digiti mei pleni mirza p
batissia. De auro Aggei. iij. Meū est aurū
et meū est argētū Apoc. iij. Suadeo tibi a
me emere aurū ignitū pbatū vt louples
fias Cant. v. Caput eiū auz optimū. hec
noticia regal et regni xpī De thue dicit in
psal. Dirigat orō mea sicut incensū i cōspū
tuo Leuit. ij. Totū thus ponet sup altare
i meoziale suauissimū dño. De mirza simul
et thue Cant. iij. Ascēdit sicut v̄gula fumū
ex aromantibz mirze et thuris et diūsi pul
ueris pigmētarij. Cant. iij. Ibo mibi ad
montē mirze et ad collē thuris Stūs gre
gon? in qđā omel. dicit qđ auz sigñficat re
galē dignitatē thus aut pōtificialē. qđ He
breoz viij. dicit. Pōtifex futuroz bonoz
qđ. Mirza aut odoramētū v̄tutū i vita. ps.
Mirza et gutta ⁊ casea a vestimētis tuis a
domibz eburneis Mirza em̄ qđ marcescē nō
p̄t sigñ v̄tutes sapiētis qđ nō m̄cescūt Sap.
vi. Custodico legū cōsumacō ē incorpōis
Incorpō at facit eē pximū deo Cōcupis
cōcia itaqz sapiē adducit ad r̄gnū ppetuū Et

respōso Hic incipit ps illa ubi excludit so-
lus herodis Et t̄gunt̄ duo. Premūcio sci-
licet p̄ oraculū diuinū ⁊ obediētia eoz̄ Pre-
mūcio aut̄ oraculi cōtinet̄ tria Modū. tps̄
et oraculū. Mod⁹ est qz̄ p̄ modū respōsio-
nis datū est. non em̄ dubiū est qn̄ isp̄ a deo
corde q̄rerēt vt viā eoz̄ in pace dirigēt et
hunc desiderio respōdet oraculū et i deuterō
nomio dñs de⁹ noster adest cūctis obfua-
ciōnib⁹ nr̄is. Sile est Exo. xiiij. Vbi nō o-
re s̄ clamāti moyfi respōdit de⁹. Quid cla-
mas ad me. Ps̄. In via hac q̄ gradieris
firmabo sup te oculos meos In sōnis. qui
nō est mihi v̄sio spūs et aīe a sensib⁹ et stre-
pitu exteriori ad interiorē cordis cōtēplaciō-
nē sicut supius dixim⁹ Job. iij. Nunc em̄
dormiēs filerē et sōno meo requiescerē cū
regib⁹ et cōsulib⁹ terze q̄ edificāt sibi soli-
tudines aut cū p̄ncipib⁹ qui possidēt aurū
⁊c. ps̄. In pace i idipm̄ dormiā et req̄escā.
Ne redirēt ad herodē. Ecce oraculū ostēdit
puer. qd̄ dicit̄ Joh̄is. iij. qz̄ nō credebāt se
metipm̄ herodi. et nō erat opus vt q̄s fer-
ret testimoniū de hōie Ip̄e em̄ nouit qd̄ esset
in hōie Job. xiiij. Ip̄e nouit et decipientē et
eū qui decipit. Prouerbioz̄. xi. Iusticia

105

simplicis diriget viam eius et in pietate sua
corruet impius. Iusticiaque rectorum liberabit
eos et in infidijs suis capient inimicum et statim
post subdit ibidem. Iustus de angustia libera-
tus est et tradet impius pro eo. Simulator
enim ore decipit amicum suum. iusti autem liberabun-
tur scientia. Per aliam viam reuersi sunt. Ecce
obediencia. Et dicunt duo. Cautela vicia et
salus redemptio. Cautela quia non per herodem. sed
per aliam viam. Prouerbiorum. xiiij. Est via que vi-
detur homini recta et nouissima eius que ducunt ad
intertum. Et attendit hominum magorum fides et
humilitas. Turpe enim est honestis viris benigni-
tate receptis sine resalutatione quasi fugitiuos
recedere. et hanc turpitudinem elegerunt in se
potius quam pueri perderent herodi. Sapientia. xiiij.
Fugitiuum perpetue prudentie placuerunt. Vnde et
laban in simili facto arguit iacob. Genesim
xxxi. Cur clam me fugere voluisti et non es pas-
sus ut persequerer te gaudio. Reuersi sunt in
regionem suam. Ecce quod salui reuersi sunt ad propria
Genesim. xxviii. Ero custos tuus quicumque prece-
ris et reducam te in terram hanc. Tobiam. v. Ne
ne abuletis et sic dominus in itinere vestro et angelus
eius committet vobiscum. Psalmus. Dominus custo-
diat introitum et exitum tuum ex hoc nunc et usque in

seculū. Qd̄ nos dignent̄ sc̄i tres reges ad
viā veritatis reducē p̄ dñm nostr̄ q̄ est be-
nedictus in secula seculor̄. Amē
Euāḡ eliū venerabilis dñi Alberti magni
sup̄ festo. eph̄ie dñi explicat feliciter

Sermo bt̄ssimi augustini de eph̄ia do-
mini incipit multū notabilis.:

Intelligere possum? fr̄es carissimi quā gra-
ciam xp̄o dño debeam? qui vota votis accu-
mulat. gaudia gaudijs implicat. Ecce em̄
adhuc exultam? xp̄m dñm natū. etiā iam
eū letamur p̄ salute hūani generis bap-
tistatū. Nec dū ortus eius est expleta festiui-
tas. et iā baptismatis eius est celebrāda so-
lēm̄itas Vix natus est hōibus etiā renascit̄
sacramētis. hodie em̄ licet post multa ānoꝝ
curricula cōsecrat̄ est i iordane. Ita ḡo di-
sposuit dñs vt votis vota sb̄iūgēt. h̄ est vt
vno eodēq; tpe et ederet̄ p̄ v̄ginē et p̄ mis-
steriū gigneret̄ eētq; cōtinuata festiuitas
carnis nat̄itas atq; baptismatis. vt quē-
admodū eū tūc miram̄ icorrupta mirē p̄ge-
mitū Ita vt nūc suscipiam? illū pura vnda
sb̄mersū et gl̄emur i vtroq; facto qz filiū

genuit m̄ et casta est. et qz xp̄m vnda la-
uit et sc̄a est. Nā sicut post ptū glorificatū
est mare castificacō Ita post baptismū a-
qua est purificacō cōprobata. Nūq̄d pene
maiori mūere q̄ maria vnda ditata est Il-
la em̄ sibi tm̄ meruit castitatē. ista nob̄ con-
tulit sc̄ificacōez. illa meruit ne peccet. ista
vt p̄cā purgaet. illa pp̄na delicta a se re-
pudiat. ista in se p̄ dei grām aliena donat
Illi collata est v̄ginitas. isti donata feūdi-
tas. illa vnū p̄creavit et pura est. ista ge-
nerat plures et v̄go est. illa p̄ter xp̄m nescit
aliū filiū. ista v̄go cū xp̄o mater est pp̄loz
Natalis ḡo hodie alter est q̄d amō saluato-
ris. nā h̄isdē eū signis. h̄isdē miracul̄ cog-
noscim⁹ genitū. h̄ nūc maiori m̄steio bap-
tismate natū deniqz sp̄sc̄s q̄ tūc illi i vte-
ro affuit mō eū in gurgite circūfulsit q̄ tūc
marā castificavit nūc fluēta sc̄ificat. p̄r q̄
tūc obūbrauit i v̄tute. nūc clamat i voce Et
q̄si maiori cōcilio Qui tūc vmbra p̄stitit
nat̄itati: mō testio^m phibet veritati. Ait em̄
deus. Hic est filius me⁹ dilect⁹ in q̄ mihi
cōplacui ip̄m audite p̄clarior dñi tm̄ est se-
cunda q̄ p̄ma natiuitas. Illa em̄ sine teste
silencio cristū genuit. ista cū diuitatis pro-

fessionē dñm baptisauit Ab illa se ioseph
q̄ putabat p̄r excusat. i hac sedēs p̄r q̄ nō
credebat inuauat Ibi laborat suspiōibus
m̄r. qz p̄fessiōe deerat p̄r. h̄ genetriz hono
rat. qz diuitas filiū p̄testat. honoācio: ē
in q̄ dñi sc̄da q̄ p̄ma natitas Si q̄dē p̄r h̄
deus maiestatis iscribit. Illic ioseph arti
fex estimat Et licet i vtraqz dñs p̄ sp̄m̄sc̄m̄
nat? sit et baptisat? tñ honoācio: est q̄ cla
mat i celo q̄ q̄ i terzis laborat. Ioseph ḡ
faber i terzis p̄r putabat esse dñi saluatoris
nec ab h̄ opere de? q̄ vere est p̄r dñi nr̄i ih̄u
xp̄i excludit. Nā est et ip̄e faber. ip̄e em̄ est
artifex q̄ hui? mūdi machinā nō solū mira
bili. s̄ etiā ineffabili potēcia fabricat? est t̄q̄
sapiēs architect? celū s̄blimitate suspēdit.
terzā mole fūdauit. maria calculis alliga
uit. Ip̄e est artifex q̄ ad mēsurā q̄ndā sup
bie depōit fastidia huilitatis extrema s̄blis
mat Ip̄e est artifex q̄ in nr̄is morib? rescin
dit supflua opa vtilia q̄qz cōseruat. Ip̄e
est artifex cui? securi ad radicē nr̄az positā
Iobānes baptista cōminat vt oīs arbor
que normā ip̄am iuste discretōis excessent
ip̄a excisa radicēt? tradat incēdio. Queqz
aut arbor mēsurā vitates habuerit. celesti

fabrice deputet. Hodie ergo baptisat bo
min? in iordane Quale est g^o h^o baptismū
Vbi est purior fonte ille q̄ mergit. vbi bo
minū susceptū aq̄ diluit. Nō sordib? mis
at. h^o bñdictionib? honozat. Quale inq̄
saluatoris nr̄i est baptismū in q̄ quidē pur
gant pot? fluēta q̄ purgāt. Nouo em̄ sci
ficacōnis genē xp̄m nō tā lauit vnda q̄ lo
ta est. nā exq̄ saluator in aq̄ se merfit ex eo
oim gurgitū tractus cūctoz fontū venas
misterio baptismatis cōsecrauit vt et q̄sqz
vbiqz in noīe xp̄i baptisari voluerit. non
tam illū mūdi aq̄ diluit q̄ xp̄i vnda purifi
cet Saluator aut̄ ideo baptisari voluit nō
vt sibi mūdiciā acquirēt. h^o vt nob̄ fluenta
mūdaret. Interea magoz btā legatio pdu
cta ad sacra cūabula radio stelle desup̄ cur
rete mirat̄. Judeā p̄cessit ethiopia p̄cti exu
enda nigredine et fidei induēda cādoze. q̄
stupēda dignacō inter āplexus geitricis i
cludit qui celū terzāqz cōplectit. i finu ma
tris latet qui regnū celoꝝ cū deo pr̄ i vni
tate et t̄mitate excedit p̄ simplex officiū sp̄i
rituale reuelat̄ archanū humanitas cernit̄
et diuinitas adozat. Exhibēt aurū thus et
mirā plus i misterijs q̄ in cōsciēcijs offe

rentes. In aurum muliere regia dignitas. In
thuris vapore diuina maiestas. In mirre
specie sepelienda demonstrat humanitas. ac si
trinitatis oblationem numerus loquitur unitas
tem deuotio vna testatur. pro hoc ergo purgati
li intentione cordis spiritus studeamus celum aspici
si ad christum cupimus peruenire. Dirigat ergo
nobis semitas vite perfecte stella iusticie que di
xit non apparebis in conspectu meo vacuus
Offeramus ei aurum fidei pietatis aromata ca
stitatis holocausta. Spirituale quoque mirram ha
beamus in nobis que ita animas nostras condicat ut
illesas a peccati corruptione custodiat quod ipse
prestitare dignetur qui vivit et regnat in secula
seculorum. Amen.

Sermo beati augustini de quo supra.

Roxime fratres carissimi eiusmodi redemp
tionis nostre celebravimus sacramentum que de
terrenam cum infirmitatibus induit. Hodie vero il
lud excolimus que se in terris deus virtutibus decla
rat pro eo quod in hac die siue de celo stellam ortus
fuit nuntiam prebuit. siue quod in chana galilee in con
uiuio nuptiali aquam in vinum conuertit. siue quod
in iordanis undis aquas ad reparationem
humani generis suo baptismo consecrauit. si
ue quod de quinque panibus quinque milia ho

minū faciavit In quolibet horū salutis nrē mi-
steria cōtinent et gaudia. nobis em̄ ex vir-
gine natū est q̄ stella mōstravit uobis ex
baptismo cōcessus est qd̄ i iordanis alueo
cōsecrauit. nos q̄ in meli⁹ esse mutādos os-
pensis miraculo p̄mōstravit. qn̄ aq̄s in uina
mutauit Et ideo fr̄es carissimi in oī actu no-
stro stellā fidei p̄parem⁹. i custodia puritas
tis xp̄i baptismū celebrem⁹. qz hec xp̄i ge-
neracō nrē fidei cōfirmacō est. Insinuat em̄
nob̄ mūeris bñficiū p̄ secūde natūtat̄is exē-
plū. et qd̄ facē uoluit prior ip̄e fecit. Legi⁹
iudeos diuisa sub lege habuisse baptismas
ta. s̄ nullū ex hīs cōtra p̄uancacōis malū
potuit cōferre medicinā. et ideo p̄ ablucōe
toti⁹ mūdi indigebāt regenerari atqz celi-
tus scificari. Et qz p̄ vniuersū mūdū sacra-
mētū baptismi hūano generi opus erat. oī-
bus aq̄s bñdictionē dedit qn̄ in iordanis
alueū vnica ac singulari pietate descendit
Tunc em̄ xp̄m dñm nō tam lauit vnda q̄
lota est. Tibi em̄ nascēdo xp̄s aduenit. tibi
uiuēdo militauit. tibi moriēdo cōflixit. Quē
vidēs p̄ te mortuū p̄ te itellige baptisatū.
s̄ hinc q̄ itelligam⁹ q̄ grādes apud se esti-
met deus nr̄ hūanorū cōminū cās p̄pter q̄s

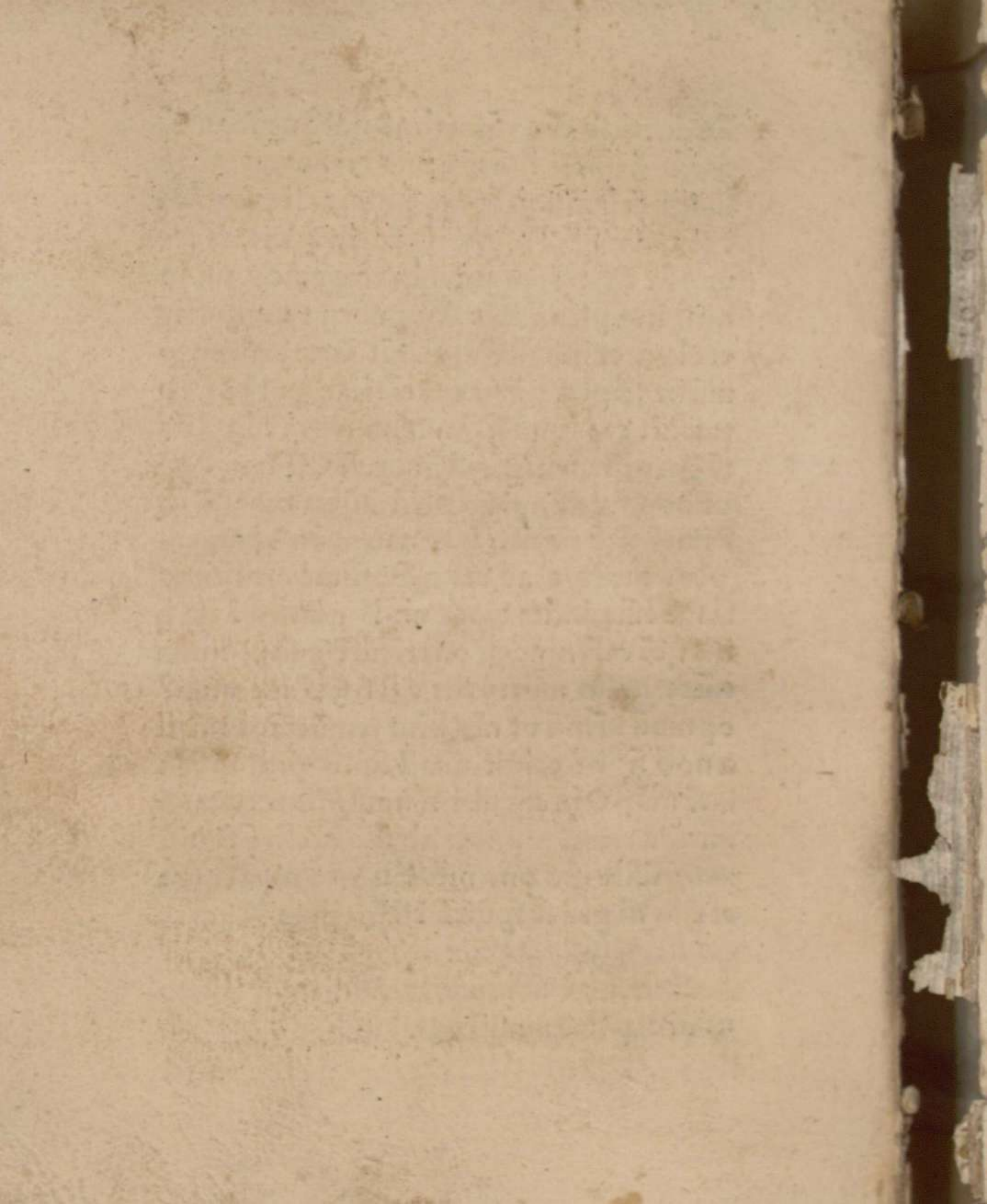
nō āgelū nō archāgelū. s; deū misit ad ter-
ras. q; q̄uis sit p̄cti q; dura sit cōdicio p̄dit
r̄medij m̄gnitudo. Quāta maloz discussio
erit cū dānabunt: sollicitudo idicat q̄ redi-
munt. Om̄i ḡo diligētia atq; vigilācia ca-
ueam? ne vulnēt dyabolus qd̄ sanauit de?
ne p̄ cōsensū cord̄ p̄ flagiciū corp̄is s̄uitutē
quā dē n? d̄no magis exhibē p̄hibem̄ im̄i-
nico. Et q̄dē si q̄s violētus ac ip̄otens ali-
qd̄ de facultate nr̄a ac p̄petate rapuisset nō
ne dignū sūmo odio ducem? nōne meito
tq̄ t̄stē detestarem̄: et q̄ tādē aīo detesta-
mur. Cur p̄ p̄ctm̄ dyabolo cōsentiam? q̄ no-
bis nō s̄bstāciā vult auferre. s; vitā. nō ter-
rā fraudat. s; celū. nō fines āguste possessio-
nis. s; inf̄m̄ta spacia etimitatis. Int̄ h̄ o tō si
dignitatē factuē tue si pietatē c̄ca te d̄ni tui
volueis estimāe de p̄cio potēis nō dubitāe
de regno. Ipsi aut̄ magi q̄ ad illa celestis
pueri venerāda cunabula stelle puenerūt i-
dicio. qd̄ aliud exp̄sserūt in illis m̄ueribus
nisi fidē nr̄am. In eo enī q̄ tria offerunt tri-
mitas itelligit. In eo vero q̄ tres sūt et sin-
guli offerūt i t̄mitate v̄nitas declarat. Per
aurū rex ōndit. Deus thure dimoscit. Per
mirrā que cōdiendis est apta corp̄ibus se

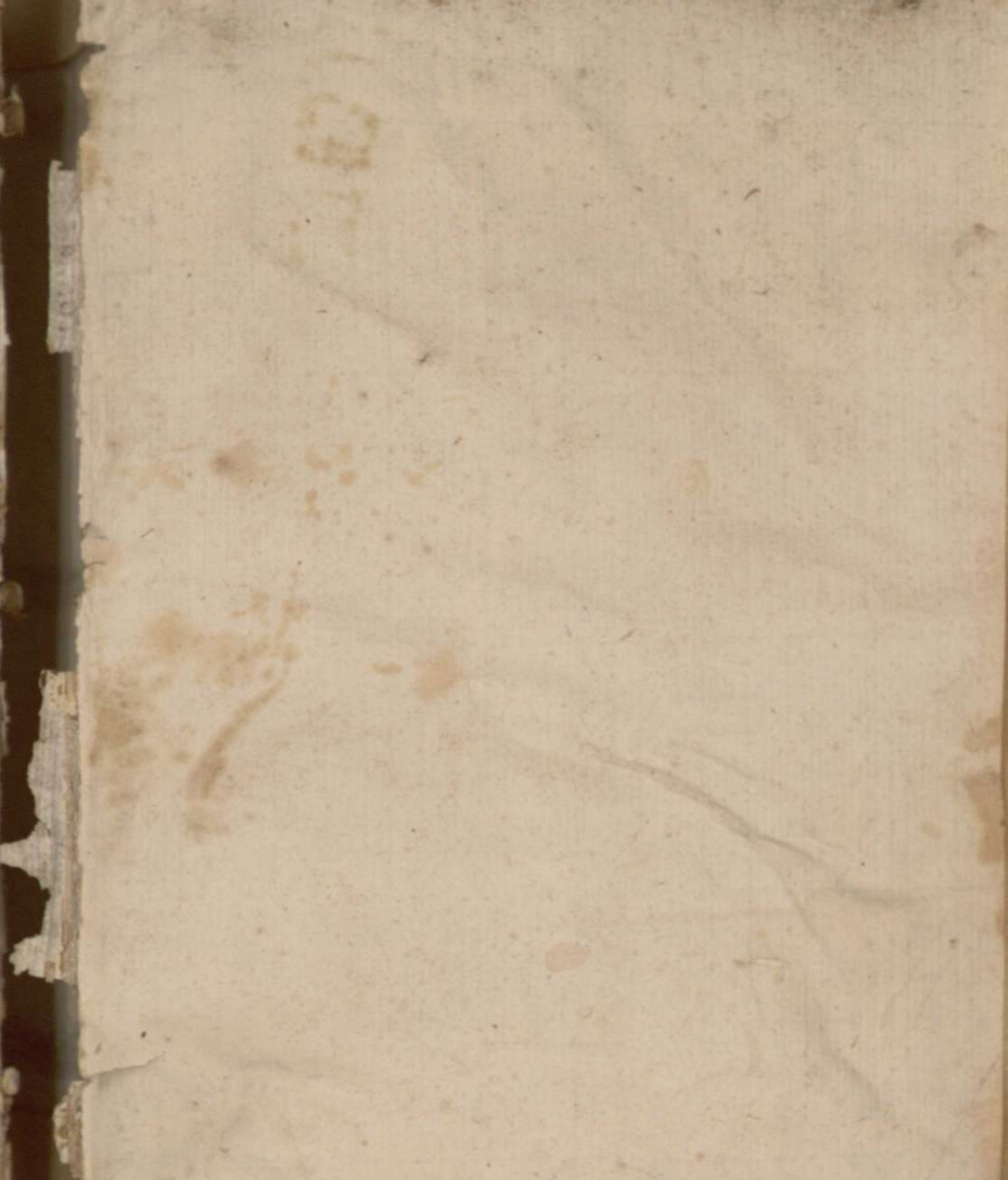
pultura crucifigēdi hōis p̄dicat. Scōm
hec nos q̄q̄z carissimī p̄sonā magoz sp̄ua-
libus imitem̄ obsequijs In p̄mis tā diu q̄
tam? xp̄m donec illū iueire meream̄. ducā-
tūq̄z nob̄ p̄beat velut stella celi lux fidei. hec
nob̄ illū on̄dit nō iā in p̄sep̄io vagiētē. s̄ i
fūma celi arcē dñantē. nec in m̄ris gremio s̄
in solio p̄ris adorādū. nec vltim̄ in huili-
tate iudicādū. s̄ ad iudiciū cū maiestate ve-
turū. Sic q̄si. triū m̄uez trinitatis p̄fecta
cōfessio nob̄ vna sine cōfessione cōiūcta tri-
nitas sine sep̄acione distincta p̄r et fili? et
sp̄ūscūs vn? de? credant̄ tres p̄sone s̄ nō
tres sb̄ne Quātū aut̄ ad celestis natuē or-
dinē ptinet in p̄r et filio et sp̄ūscō. ita cōfi-
tēda vnate diuinitas vt nec singularis putet̄
in trinitate p̄sone. nec t̄plex i vnitate sb̄na.
s̄ ita assignet̄ pluālitatis vnitati ne trinitati
sb̄strahat̄ eq̄litas. Et licet itermittat̄ in v-
na deitate nūofitas. nō fit t̄n recipiēda diu-
fitas Ita ḡo fidelīū cordib? disponēd? est
dei cult? vt nō admittat̄ vel i vnitate sepa-
tio vel in deitate p̄mixtio. Proximā enī ab
hac die fr̄es carissimī sacri natal̄ diē cele-
brauim? tūc nat? ē dñs nūc baptisat? est
Tūc nos genuit ad vitā nūc ḡiauit ad sa

lutē. tē adā suscepit p̄ditū. nē abluīt p̄ctō
rē Venit g° ad baptisimū sicut sc̄ptū est. s̄
q̄d abluēt q̄ erat mūd? : utiq; ut mūd? ab
lueret imūdū Illū g° curētes aq̄ tūc infū
debāt s̄ p̄ctā nr̄a secū portabāt de illo guttē
te baptismatis fluebāt s̄ nr̄a ī guttis c̄m̄ia
defluebāt O m̄ia fil' et potētia dei nec dū era
m? ī mūdo et iā abluēbam? ī baptisimo. mū
dati ī illo sum? anq̄ nati. nā ip̄a fuit bap
tismatis rō ut aq̄ q̄ purgatuē nos erāt ab
illo ātea purgarēt. ⁊ cū ascēdis̄ inquit sc̄p̄
tura de aq̄ Vidit celos aptos. nūq̄d tūc ei
celū aptū fueāt: cui? oculi celoz iterō ā cer
nebāt S; iō celū apit ut m̄steriū ī hō bap
tismate declaēt. qz qn̄ hō de baptisimo egre
dit tūc ei ianua regni celestis apit Illud
vō q̄le ē q̄ magi veniūt ad d̄m natū imo
ducūt. positū ī p̄sep̄io vidēt. nec ap̄d s̄c̄sus
eoz huilitas nat̄itatis reuerētia diuinitatis
minuit Adorāt corpib? honorāt m̄erib? .
venerāt officijs. oculis hōiez vidēt ⁊ deū ob
sequijs cōfiteēt Videbāt em̄ ī eo q̄ nat? fue
rat plus eē q̄d animi hōim q; q̄d oculi pui
derint: deus q̄ tūc corporaliter nat? fuerat p̄
ip̄m oia nata erāt videbat siq̄dē in p̄sep̄io.
sed d̄nabat in celo. intra corpusculū erat.

sed intra se oia continebat. nat? quide mirē
fucāt. h mirēm suā ipse p̄us creauerat. Etio
magi se humiliabāt. qz faulari astra cerne-
bant. deū eū eē cognouerāt cui celestia ser-
uebāt Et idcirco etiā ip̄a eoz mūera diuino
misterio plena erāt Aux nāqz vt audistis
et thus et mirrā obtulerūt Tripliciū ergo
mūerū triplex significacō cōtiet. In thus ob-
tulerūt deo honore In auro regiā dignitas
tē In mirra corporis sepulturā Offeram? 9°
vt nos dilcissimī frēs scā mūera deo nrō ca-
stitatē. fidē. paciētā. caritatē mētes huiles.
p̄bos moēs. aīas deo cohābitāe cōdignas
h̄ fūt em̄ placita deo dona. h̄ grata mūera q̄
illi q̄dē offerunt. h̄ offerētib? p̄fuit. nulla
em̄ re. nullo mūere ille eget. h̄ h̄ illi mun?
optimū nr̄m ē vt cās h̄eat remūerādi. nihil
a nob̄ āpli? exigit. nihil āpli? petit nisi sa-
lutē nr̄az. Oia em̄ sibi a nob̄ p̄stari putat si
ita nos erim? vt nob̄ ab illo cūcta p̄stent
Auxiliāte ip̄o dño nrō ih̄u xp̄o cui ē honor
et gl̄a cū patre et sp̄uscō i sc̄la sc̄loz. Amē

Sermo bt̄ssimī augustini de eph̄ia do-
mini explicat multū notabilis.

601

Handwritten text in a cursive script, likely a form or document, written in brown ink on aged paper. The text is arranged in vertical columns and includes various characters and symbols, possibly representing a list or a set of instructions. The script is highly stylized and difficult to decipher without a key.

9x6